

Алла Дмитренко

**МЕТОДИКИ ОЦІНОЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ**

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної
діяльності

Алла Дмитренко

**МЕТОДИКИ ОЦІНОЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ КУЛЬТУРНИХ
ЦІННОСТЕЙ**

методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти
спеціальності 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство

УДК 008:316.752(072)
Д 53

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки,
протокол № 10 від 19 червня 2024 р.*

РЕЦЕНЗЕНТ :

Малеончук Г. О., кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та археології Волинського національного університету імені Лесі Українки

Дмитренко А. А. Методики оціночної експертизи культурних цінностей : методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти спеціальності 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство. Луцьк, 2024. 157 с.

У виданні вміщено матеріали на допомогу здобувачам вищої освіти спеціальності 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство. Проаналізовано суть і основні завдання оціночної експертизи. Висвітлено суть та практичне використання Державної методики експертизи культурних цінностей (2019), у т. ч. визначення страхової вартості музейних предметів. Пропонується короткий аналіз авторських методик проведення оціночної експертизи. Основна увага звертається на методику Державного гемологічного центру України (В. Індутного), вміщені протоколи оціночної експертизи на культурні цінності, зроблені В. Індутним. Видання розраховане на здобувачів освіти спеціальності «Музеєзнавство, пам'яткознавство» та наукових працівників музеїв.

© Дмитренко А. А., 2024
© Волинський національний
університет імені Лесі Українки, 2024

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Суть і основні завдання оціночної експертизи культурних цінностей.....	6
2. Державні методики експертизи культурних цінностей.....	9
2.1. Методика 1983 року.....	9
2.2. Формування державної методики експертизи культурних цінностей.....	12
2.3. Порядок проведення державної методики експертизи культурних цінностей.....	15
2.4. Державна методика експертизи культурних цінностей, що є музейними предметами Музейного фонду України.....	22
3. Авторські методики експертизи культурних цінностей.....	36
3.1. Методика Державного гемологічного центру України / Методика В. Індутного.....	26
3.2. Методика Тамойкіних (Методика ТЕС Тамойкін Експерт Скул).....	33
3.3. Методика І. Жарова (методика Жаров®).....	36
3.4. Методика Б. Платонова.....	40
4. Оцінка, оцінювачі та ринок культурних цінностей.....	42
Рекомендована література до теми	49
Додатки.....	55
Додаток А.....	55
Додаток Б.....	94

ВСТУП

Методична розробка містить матеріали для самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Матеріал розробки викладений у трьох розділах. У першому коротко висвітлено суть і основні завдання оціночної експертизи культурних цінностей. Наголошено, що поширення фахівців експертів-оцінювачів обумовлено розвитком антикварного ринку в Україні та численними підробками на мистецькому ринку. У другому розділі проаналізовані Державні методика експертизи культурних цінностей. Відзначено, що першою була методика Міністерства культури срср 1983 року. Показано, що формування державної методики експертизи культурних цінностей почалося після прийняття Закону «Про вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей». Проаналізована діючі методичні рекомендації з проведення державної експертизи культурних цінностей, прийняті 2019 року. Розкрито порядок проведення державної експертизи культурних цінностей, призначених для вивезення через державний кордон України та особливості визначення оціночної та страхової вартості музейних предметів Музейного фонду України. У третьому розділі проаналізовані авторські методики проведення оціночної експертизи культурних цінностей: Державного гемологічного центру України (методика В. Індутного), методика Тамойкіних (Методика ТЕС Тамойкін Експерт Скул), яку, за часів В. Януковича, намагались впровадити в роботу всіх державних музеїв України як єдину правильну; методика І. Жарова (методика Жаров®) і методика Б. Платонова. У третьому розділі розглянуті поняття; «оцінка культурної цінності», «оцінювачі», «ринок культурних цінностей», «покупці культурних цінностей».

Зазначено, що для практичного використання доступні лише державна методика і методика В. Індутного, тому перевірка знань буде проходити шляхом заповнення відповідних протоколів. З методики В. Індутного

здобувача пропонується лише робота з першим протоколом – визначення соціокультурної вартості культурних цінностей.

Додатки містять нормативні документи, які регулюють порядок проведення державної експертизи культурних цінностей і протоколи авторських методик, а також протоколи експертної оцінки окремих культурних цінностей, проведеної В. Індутним, серед них – і протокол оцінки ікони Холмської Божої Матері із Музею ікони – відділу Волинського краєзнавчого музею.

1. СУТЬ І ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ОЦІНОЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Становлення і швидкий розвиток антикварного ринку в Україні потребує великої кількості фахівців у галузі атрибуції та експертизи культурних цінностей, які часто виступають об'єктами продажу, обміну, застави, а також вивозяться за кордон з метою експонування чи продажу. Все це вимагає повних знань про ту чи іншу культурну цінність, які може дати лише атрибуція та експертиза.

При вивченні тем «Атрибуція» та «Експертиза» ми говорили про співвідношення цих понять і відзначали, що *експертиза може бути складовою атрибуції*, тобто повного дослідження культурної цінності і це буде *техніко-технологічна експертиза*, про методи якої ми говорили в попередній темі. Але й атрибуція може бути складовою експертизи і це *оціночна експертиза*, яка буде нашою темою сьогодні.

Оціночна експертиза передбачає визначення вартості культурної цінності, враховуючи ринкові ціни на подібні предмети на момент проведення експертизи. Проводиться за дорученням замовників експертизи. Оціночна експертиза завжди завершується висновком (протоколом), укладений оцінювачем(чами). В. Індутний виділяє два види експертних висновків – повний і частковий:

– повний – це висновок, виконаний на основі експертних висновків *мистецтвознавчої та технологічної (матеріалознавчої) експертиз* відповідно до затверджених стандартів, які додаються до експертного висновку, про результати оціночної експертизи;

– частковий – висновок, виконаний без використання додаткових експертних висновків (мистецтвознавчого та / або технологічного).

Повний експертний висновок має перевагу в порівнянні з частковим.

При оцінюванні культурної цінності враховуються всі дані атрибутивного опису. Певну інформацію про предмет, наданий для оцінки,

може надати його власник і цю інформацію потрібно перевірити, тому що вона не завжди є об'єктивною.

Сьогодні дуже частими є підробки творів образотворчого мистецтва, тому вірити на слово власникам картин не варто. Як приклад можна назвати картини луцького художника Олександра Валенти. Під час підготовки ювілейної виставки художника у 2024 році чимало колекціонерів надали картини з колекцій, які, за їх твердженням, належать О. Валенті. Однак наукові співробітники Художнього музею у м. Луцьку виявили чимало підробок і прийшли до висновку, що сьогодні О. Валента є одним з найбільш підроблюваних волинських художників.

Часто невірну інформацію подають і власники творів декоративно-ужиткового мистецтва і предметів побуту. До прикладу, часто можна почути, що сорочка датується XVIII століттям, при цьому надається інформація про бабусю, прабабусю та ін. Однак використані матеріали та техніки декорування свідчать про інше. Наприклад, сорочка, вишита у техніці хрестик брокарівським орнаментом, аж ніяк не може датуватися ні XVIII, ні першою половиною XIX століття, тому що початок її поширення – 1850 рік. Ще кілька слів про атрибуцію власниками керамічних виробів. Доводилось чути, що горщик теж дістався від бабусі бабусі і датується XVII століттям. Знаючи, як використовувались горщики, повірити в збереженість посудини, виготовленої століття чи більше тому, неможливо.

Тому наступним етапом експертизи буде докладної проведення атрибуції. При необхідності проводять техніко-технологічне дослідження культурної цінності. Основна мета цього етапу – повна ідентифікація предмету, наданого для експертизи.

Отримана інформація дозволяє визначити вартість культурної цінності. Найчастіше при цьому застосовується *порівняльний підхід*, який передбачає врахування існуючих ринкових цін, які можна знайти на різних аукціонах, де виставляються культурні цінності для продажу. Щоб ціна була найбільш обґрунтованою, вибирають предмет-аналог найбільш наближений до

оцінюваного предмету. Зважаючи на коливання цін на ринку – зростання чи зменшення попиту і пропозиції, вартість одного й того ж предмету може бути різною в різні періоди. Окрім врахування аукційних цін, можуть використовуватися різні каталоги, довідники та ін. При визначенні вартості культурної цінності враховується їх унікальність та реліквійність.

Для сучасних творів декоративно-ужиткового мистецтва доцільно використовувати і *витратний підхід*, який враховує витрати на виготовлення того чи іншого предмету.

При заставі культурної цінності застосовують *дохідний підхід* визначення вартості культурної цінності, тобто прогнозується майбутній дохід від оцінюваних культурних цінностей. Тут обов'язково прораховуються ризики, можливі в результаті коливання ринку культурних цінностей.

Сьогодні існує державна методика проведення оціночної експертизи, яка базується на порівняльному методі визначення ціни, та ряд авторських методик, які різняться в підходах до визначення вартості культурних цінностей.

2. ДЕРЖАВНІ МЕТОДИКИ ЕКСПЕРТИЗИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

2.1. Методика 1983 року

Відомо, що в період срср не було відкритого антикварного ринку. Будь-яка торгівля культурними цінностями, здійснювана приватними особами, була нелегальною. Існував лише державний ринок культурних цінностей, тому не було методик визначення їх оціночної вартості. Перші методичні рекомендації з оцінювання творів декоративно-ужиткового і образотворчого мистецтва були затверджені міністерством культури срср 10 березня 1983 року. Основні положення методики викладені у посібнику В. Архипова «Методика визначення вартості рухомих речей, що становлять культурну цінність» і виданні, підготовленому В. Бітаєвим, В. Шультьгіною і С. Шман «Методичні засади експертного дослідження культурних цінностей».

Методичні рекомендації 1983 року містили приблизні розцінки на твори образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, але мали дуже вузьку спрямованість. Вони призначалися для фахівців-мистецтвознавців у якості допоміжного матеріалу при постановці на державний облік рухомих пам'яток культури, які на той час перебували у власності релігійних об'єднань, різних організацій, а також в особистій власності громадян. Рекомендації не могли використовуватися при обігу культурних цінностей, так як легального антикварного ринку не існувало.

При визначенні вартості творів образотворчого мистецтва мали враховуватись такі характеристики, які можна назвати основними атрибутами:

- час створення пам'ятки,
- художня якість,
- наявність чи відсутність авторського підпису,
- виконавська техніка,
- розміри,

- якість матеріалів (використання дорогоцінних чи напівдорогоцінних каменів, цінних порід деревини та ін.),
- особлива художня або історична унікальність творів,
- стан збереження.

Методика містила прогнозовані ціни на твори мистецтва залежно від часу їх створення. Ціна визначалася у тогочасній державній валюті, тобто рублях/карбованцях, який на той час дорівнював приблизно 0,78 умовної одиниці під якою розумівся долар. Так як обіг долара був заборонений, то й не вказувалась його назва.

Ікони

За основу визначення вартості ікони брався 1 квадратний метр, але лише до пам'яток, датованих XV століття і пізніших. Вартість ікон XIII–XIV століть могли визначити лише високопрофесійні фахівці.

Методичні рекомендації визначали такі ціни та 1 кв. м ікон:

- XV століття – не менше 10–15 тис. крб.;
- XVI століття – не менше 6–8 тис. крб.;
- XVIII століття – не менше 2–3 тис. крб.;
- XIX – початок XX століття – не менше 1 тис. крб., але при умові, що ікона виконана на дошці в традиційному стилі іконопису;
- ікона XIX–XX століть, виконана олією та в стилі, наближеному до світського живопису – не менше 300–500 крб.

Вказані ціни збільшувалися, якщо ікона написана олією, мала риси бароко, ампіру чи інші високохудожні якості. Вартість залежала від майстерності виконання ікони, її сюжету та ін. Приміром, багатофігурні ікони були на 30–50 % дорожчі від ікон з однофігурним зображенням. Вартість залежить також від розмірів ікони.

Твори декоративно-прикладного мистецтва

При оцінці предметів зі срібла та золота рекомендувалось враховувати вартість художнього твору та вартість дорогоцінного металу (вага).

Книги

Цінність книги визначалася за:

- ступенем старовини,
- станом збереженості,
- змістом,
- обсягом,
- використанням декоративних оздоблень, мініатюр, гравюр, орнаментів,
- якістю письма (для рукописів),
- наявністю записів, які вказували на час та місце створення.
- наявністю автографів відомих діячів,
- збереженістю палітурки та її художнім оздобленням.

За основу рекомендувалось взяти найменш цінну в історико-культурному плані групу книг задовільної збереженості з вихідними даними але без врахування вартості палітурки; форматом від 24x15 см та більше; товщиною 250–500 сторінок; без історичних записів та оздоблення; богослужбового змісту: Службники, Псалтирі, Часослови, Акафісти, півчі книги. Пам'ятки більш високої якості друку, такі як Євангеліє і Апостол, повинні оцінюватися за окремою шкалою. Вартість книг історичного, юридичного, природничо-наукового змісту, з врахуванням їхнього історико-культурного та літературного змісту, могла збільшуватися на 500–100 %.

Вартість книг могла змінюватися, залежно від обсягу і стану збереженості.

Залежно від якості палітурки та її стану збереженості, загальна вартість книги також збільшувалась на 30–50 %. Цінність книги збільшувала (до 20 %) наявність записів історичного характеру, мініатюр, гравюр, орнаментів.

Як бачимо, методика 1983 року враховувала вік, зміст/сюжет, збереженість, розміри та інші атрибутивні риси пам'яток образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва.

2.2. Формування державної методики експертизи культурних цінностей

«Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності», прийнята ЮНЕСКО 1970 року (Україна приєдналася 1988 року) стала основою для формування державної методики експертизи культурних цінностей. У преамбулі Конвенції наголошено, що «культурні цінності є одними з основних елементів цивілізації та культури народів». Але для того, щоб отримати повну інформацію про культурні цінності, потрібне їх ретельне вивчення. У зв'язку з цим, у Конвенції відзначає, що культурні цінності «набувають свою справжню цінність лише в тому випадку, якщо *точно відомо їх походження, історія та навколишнє середовище*». З метою попередження незаконного обігу в системі культурних цінностей, Конвенція пропонує «встановити відповідне свідоцтво, яким держава-експортер засвідчує, що воно дало дозвіл на вивіз однієї або кількох культурних цінностей. Це свідоцтво повинно застосовуватися до однієї чи кількох культурних цінностей, вивезених відповідно до існуючих правил».

Щоб запобігти незаконному обігу культурних цінностей, 21.09.1999 року прийнятий Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» (у редакції 2023 року), стаття 11 якого наголошує на необхідності проведення державної експертизи усіх культурних цінностей, заявлених до вивезення, ввезення, тимчасового вивезення (див. дод. А.1).

На виконання вимог Закону, 2000 року було створено спеціальний орган – *Державну службу контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України*, діяльність якої припинена постановою 2011 року. Загальне керівництво обігом культурних цінностей було передане *Відділу з питань переміщення культурних цінностей Управління музейної справи та культурних цінностей* Міністерства культури та інформаційної політики України (припинили діяльність у 2019 році).

2020 року до Закону внесені зміни відповідно до яких «Контроль за вивезенням, ввезенням і поверненням культурних цінностей здійснює

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей» (стаття 8) (див. дод. А.1). Центральним органом сьогодні є **Міністерство культури та інформаційної політики України**. В областях таким органом є обласні управління культури.

2002 року Міністерство культури і мистецтв затвердило *«Інструкцію про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України»*, яка втратила чинність, хоч на сайті це й не зазначено. Інструкція дотепер містить інформацію про Державну службу контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України., діяльність якої, як наголошено вище, припинена 2011 року.

2003 року Кабінетом Міністрів України затверджена Постанова *«Порядок проведення державної експертизи культурних цінностей»*, яка «регулює питання проведення державної експертизи культурних цінностей, заявлених до вивезення, тимчасового вивезення та повернутих в Україну після тимчасового вивезення, а також вилучених митними або правоохоронними органами, конфіскованих за рішенням суду та обернених відповідно до закону в дохід держави» (п. 1) (див. дод. А.2).

Відповідно до «Порядку» право на проведення державної експертизи культурних цінностей «надається установам, державним закладам культури, іншим організаціям (далі – уповноважена організація) наказом Мінкультури» (п. 5). У пунктах 6–13 розписано порядок проведення державної експертизи культурних цінностей (див. дод А.2). «Порядок» містить і «Розміри плати (тарифи) за проведення державної експертизи культурних цінностей» (див. дод. А.3).

17 травня 2018 року Міністерством культури України затверджені *«Методичні рекомендації з проведення державної експертизи культурних цінностей»*, згідно з якими керівництво обігом культурних цінностей було

покладено на Відділ з питань переміщення культурних цінностей. Але рекомендації були скасовані вже 23 червня того ж року.

15 листопада 2019 року прийняті нові, діючі дотепер, *«Методичні рекомендації з проведення державної експертизи культурних цінностей»*. Відповідальність за обіг культурних цінностей з того часу покладалась на *Управління охорони культурної спадщини*. Рекомендації містять докладний опис порядку проведення державної експертизи культурних цінностей. За потреби, Рекомендації покликаються на Порядок проведення державної (див. дод. А.2, 4).

Отже, Державна служба контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України припинила діяльність 2011 року.

Сучасна державка методика проведення експертизи культурних цінностей базується на *«Методичних рекомендаціях з проведення державної експертизи культурних цінностей»*, затверджених 2019 року.

Загальне керівництво обігом культурних цінностей з 2019 року здійснює Управління охорони культурної спадщини, на місцях – Уповноважений Міністерства культури при управлінні культури обласної (міської) державної адміністрації.

2.3. Порядок проведення державної експертизи культурних цінностей

Перший етап – подання Мінкультури або уповноваженій організації письмової заяви (клопотання) (див. дод. А.5) із зазначенням мети вивезення, тимчасового вивезення з території України культурних цінностей і пред'являє документ, що посвідчує особу (для фізичної особи. До заяви додаються:

- об'єкти експертизи (далі – об'єкт) у разі можливості їх транспортування;

- два примірники переліку об'єктів, заявлених до вивезення, тимчасового вивезення з території України культурних цінностей;

- два примірники кольорових фотокарток об'єктів розміром 13x18 сантиметрів (крім предметів філателії, письмових та документальних пам'яток, архівних документів, фотокартки яких не подаються). Для предметів нумізматики і фалеристики допускається фотографування кількох предметів разом, але не більш як трьох одиниць на одній фотокартці з обов'язковим використанням масштабної лінійки. При тимчасовому вивезенні смичкових музичних інструментів та смичків замість фотокарток подаються паспорти на них. У разі неможливості транспортування об'єкта до місця проведення експертизи, рекомендовано проводити виїзну експертизу за місцем знаходження об'єкта.

Експертиза може бути різною. «Методичні рекомендації» і «Порядок проведення експертизи» розрізняють експертизу: попередню; первинну, повторну, додаткову і контрольну (див. тему «Експертиза культурних цінностей»).

ПОПЕРЕДНЯ ЕКСПЕРТИЗА націлена на визнання об'єкту культурною цінністю або предметом культурного призначення серійного чи масового виробництва. На основі експертизи укладається протокол (див. дод. А.6), в якому й робиться висновок про результат експертизи.

ПЕРВИННА ЕКСПЕРТИЗА культурних цінностей проводиться з метою надання рекомендацій щодо можливості вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України для подальшого оформлення свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України (див. дод. А.7). За результатами первинної експертизи укладається експертний висновок (див. дод. А.7–8). «Методика» пропонує такий порядок проведення первинної експертизи (див. дод. А.2, 4):

1) позиція «Назва предмета» повинна містити власну назву предмету, а за потреби і категорію культурних цінностей, до якої відноситься об'єкт: ікона «Благовіщення», сорочка жіноча, скульптурна композиція «Лукаш і Мавка», монета номіналом 25 копійок та ін.;

2) у позиції «Автор» або «Виробник» вказати якомога повніші дані, наприклад, виготовила у 1948 р. Цвид Катерина Юхимівна, 1929 р. н., село Голядин Шацької ТГ Ковельського району Волинської області;

3) у позиції «Матеріали» варто називати усі види матеріалів, використані для виготовлення предмета, але першим називати переважаючий матеріал, наприклад: полотно лляне, заполоч, дерево (сосна), метал (залізо);

Для предметів, виготовлених з дорогоцінних металів, цю позицію слід заповнювати за наявності на предметі пробірного клейма або на підставі акта за результатами експертизи матеріалів.

Для предметів, виготовлених з дорогоцінного каміння, цю позицію слід заповнювати за наявності висновку гемологічної експертизи;

4) у позиції «Техніка» перерахувати усі техніки виготовлення (обробки) об'єкта, першою зазначати техніку, яка переважає; наприклад: для сорочки – ткання (просте полотняне переплетення), вишивка, техніки лічильна гладь і хрестик, рисування, петельний шов, ручне шиття; горщик – формування на гончарному крузі, ліплення, лощення;

5) у позиції «Розміри / вага» зазначаються лінійні розміри предмета та, за необхідності, його вага, наприклад, для рушника – ширину і висоту, для

сорочки – розміри усіх конструктивних елементів (стану, плечової вставки, рукава, чохла, підрукавного клина, пазухи, манишки, коміра), для горщика – висоту, діаметр дна, діаметр по вінцях, діаметр найбільшого розширення, ширина вінця та ін.;

6) у позиції «Час і місце створення» вказати рік створення та географічну назву місця походження об'єкта (регіон, країна, місто тощо). У разі відсутності датованих підписів, дата може встановлюватися приблизно, з точністю, як мінімум, до століття (початок, кінець, середина, третина, чверть, рубіж віків, роки);

7) у позиції «Опис» подається стислий опис об'єкта; для предметів декоративно-ужиткового мистецтва – форму предмета і його окремих частин, конструктивні особливості, колір предмета і окремих частин, художній стиль виконання, зображення або орнамент на предметі або його частинах, функціональне призначення предмета; для предметів нумізматики, фалеристики та медальєрики – опис лицьового боку (AV), зворотного (RV) боку, гурту та ін.;

8) у позиції «Знаки і позначки» зазначається наявність клейм, печаток, маркувань, штампів, знаків, наклейок, інвентарних номерів, поміток тощо, із зазначенням місця їх розташування, способу нанесення, кольору тощо;

9) у позиції «Стан збереження» описується стан збереження об'єкта (задовільний чи незадовільний) із зазначенням наявності пошкоджень (пориви, тріщини, поломки, здуття, осипання, плями тощо), комплектності, наявності реставраційного втручання, переробок тощо;

10) у позиції «Оцінна вартість» слід вказати вірогідну вартість об'єкта, встановлену за результатами його дослідження із врахуванням художнього, історичного, наукового значення, унікальності, рівня суспільного визнання, автентичності, стану збереження тощо. Оцінну вартість рекомендовано вказувати у національній валюті або у доларах США чи євро. При цьому у експертному висновку рекомендується зазначити, що оцінна вартість об'єкта не є його комерційною вартістю;

11) позиція «Висновки та рекомендації» заповнюється для різних об'єктів по-різному:

а) для об'єктів, заявлених до вивезення:

«Наданий на експертизу об'єкт не рекомендований до включення до Музейного фонду України, Державного реєстру національного культурного надбання. Рекомендовано оформити свідоцтво на право вивезення культурних цінностей з території України»,

або

«Наданий на експертизу об'єкт є предметом музейного значення. Рекомендований до включення до Музейного фонду України та/або Державного реєстру національного культурного надбання. Не рекомендовано оформлювати свідоцтво на право вивезення культурних цінностей з території України»,

б) для об'єктів, заявлених до тимчасового вивезення:

«Наданий на експертизу об'єкт не рекомендований до включення до Музейного фонду України, Державного реєстру національного культурного надбання. Рекомендовано оформити свідоцтво на право тимчасового вивезення культурних цінностей з території України»,

або

«Наданий на експертизу об'єкт є предметом музейного значення. Рекомендований до включення до Музейного фонду України та/або Державного реєстру національного культурного надбання. Не рекомендовано оформлювати свідоцтво на право вивезення культурних цінностей з території України. Може бути оформлене свідоцтво на право тимчасового вивезення культурних цінностей з території України із зобов'язанням зворотного ввезення в Україну в обумовлений угодою термін»;

12) у позиції «Література» вказати літературу (каталоги, довідники, монографії, наукові і популярні статті тощо), які були використані під час підготовки експертного висновку.

ПОВТОРНА ЕКСПЕРТИЗА культурних цінностей проводиться у разі виявлення порушення вимог «Порядку проведення експертизи...» під час проведення первинної експертизи або за наявності обґрунтованих претензій заявника до висновку первинної експертизи. Проведення повторної експертизи доручається іншому експерту (групі експертів).

ДОДАТКОВА ЕКСПЕРТИЗА проводиться у разі виникнення нових наукових підстав для характеристики об'єкта. Така експертиза проводиться тим самим або іншим експертом (групою експертів).

КОНТРОЛЬНА ЕКСПЕРТИЗА проводиться для перевірки висновків первинної експертизи за ініціативою суб'єктів експертизи, заінтересованих у спростуванні окремих положень, частин або в цілому висновків раніше проведених експертиз.

За результатами повторної, додаткової та контрольної експертизи складається експертний висновок за рекомендованою формою (див. дод. А. 8–9).

Під час проведення ЕКСПЕРТИЗИ ОБ'ЄКТІВ, ВИЛУЧЕНИХ, КОНФІСКОВАНИХ ТА ОБЕРНЕНИХ В ДОХІД ДЕРЖАВИ культурних цінностей, рекомендовано встановити належність таких об'єктів до культурних цінностей, визначити порядок їх переміщення через митний кордон України та оцінну вартість. За результатами експертизи укладається експертний висновок (див. дод. А. 8–9).

Під час складання експертного висновку у позиції «Висновки» рекомендовано зазначити:

«Наданий на експертизу об'єкт є культурною цінністю, для його вивезення з України необхідно оформити свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України».

або

«Наданий на експертизу об'єкт не є культурною цінністю у визначенні Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», дія зазначеного Закону на нього не поширюється.

Його переміщення через митний кордон України здійснюється відповідно до законодавства України з питань державної митної справи».

У разі, проведення експертизи культурних цінностей, обернених в дохід держави, доцільно зазначити до якого музейного, бібліотечного, архівного закладу рекомендовано передати на постійне зберігання такі культурні цінності.

Кожна сторінка експертного висновку завіряється підписом експерта(ів), який(і) проводив(ли) експертизу. У разі якщо експертиза проводиться на декілька об'єктів до експертного висновку додається перелік об'єктів.

Відомості про видані експертні висновки доцільно заносити до журналу реєстрації експертних висновків. Уповноваженим організаціям, які здійснюють видачу Паспортів, крім цього, рекомендовано вести журнал реєстрації Паспортів (див. дод. А. 10).

У разі виявлення на об'єктах явних чи прихованих позначок музеїв, бібліотек, архівних установ тощо та/або за наявності підстав вважати об'єкти такими, що викрадені, оголошені в розшук, мають археологічне походження, уповноважені організації невідкладно інформують про це Мінкультури.

При цьому потрібно зазначити всі наявні відомості, зокрема:

- дані про особу, що надала об'єкти на експертизу;
- короткий опис об'єкта із зазначенням позначок, шифрів, печаток тощо;
- фотографії об'єкта.

Інформація про такі випадки подається до відділу контролю за переміщенням культурних цінностей управління охорони культурної спадщини Міністерства культури України (див. дод. А.4).

Як бачимо, діючою на сьогодні (2024 рік) є методика проведення державної експертизи, визначена у:

- «Методичних рекомендаціям з проведення державної експертизи культурних цінностей», затверджена наказом Міністерства культури України

(на даний час – Міністерство культури та інформаційної політики України) у 2019 році;

– «Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України 2003 року, у редакції 2013 року.

2.4. Державна методика експертизи культурних цінностей, що є музейними предметами Музейного фонду України

Експертиза оціночної та страхової вартості музейних предметів Музейного фонду України може проводитися у двох випадках:

- з метою їх обліку у музеї;
- з метою тимчасового вивезення їх за межі України (на виставки, реставрацію та ін.).

У першому випадку наукові працівники музеїв керуються «Інструкцією про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України».

Експертиза оціночної та страхової вартості музейних предметів здійснюються фондово-закупівельними комісіями музеїв із залученням профільних експертів-фахівців на основі проведеної наукової атрибуції. За максимальною шкалою цінності визначається вартість предметів, занесених до Державного реєстру національного культурного надбання.

Страхова вартість об'єктів, що є музейними предметами Музейного фонду України, визначається відповідно до Інструкції «Про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України» (1998).

При визначенні страхової вартості музейних предметів враховуються такі загальні критерії:

- походження та час;
- зміст;
- оригінальність;
- унікальність;
- реліквійність;
- збереженість.

При визначенні оціночної вартості музейних предметів, крім загальних критеріїв, слід враховувати кон'юнктуру зовнішнього та внутрішнього антикварного ринку, рівень попиту і пропозиції. Найбільш об'єктивно

комерційну цінність того чи іншого художнього твору відображає аукціонна торгівля.

Конкретні критерії визначення оціночної вартості речових, образотворчих, письмових, кіно-, фоно-, фотоджерел вміщені в названій «Інструкції» (див. дод. А. 11).

«Інструкція» не містить критеріїв визначення страхової вартості предметів декоративно-ужиткового мистецтва для тимчасового вивезення їх за межі України, тому наукові співробітники музеїв визначають страхову вартість таких предметів враховуючи їх ринкову вартість, яку можна вирахувати шляхом аналізу цін на такі предмети на аукціонах.

Експертиза музейних предметів Музейного фонду України з метою тимчасового вивезення їх за межі України регулюється Інструкцією «Про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України» 1998 року та «Методичними рекомендаціями з проведення державної експертизи культурних цінностей» від 2019 року (див. дод. А.4).

Експертиза об'єктів, що є музейними предметами Музейного фонду України, проводиться з метою підготовки експертного висновку для прийняття рішення про можливість їх тимчасового вивезення з території України для експонування на виставках, проведення реставрації або наукової експертизи.

Експертиза оціночної і страхової вартості музейних предметів здійснюється на основі вище вказаних критеріїв.

Під оцінкою предмета культурної цінності дослідники (Ж. Денисюк та В. Картов) розуміють визначення прогностичної величини, що відображає найбільш вірогідну ринкову вартість предмету на момент проведення експертизи,

Оцінка предмета музейного значення або предмета, включеного до музейного фонду України передбачає визначення його історико-культурної і музейної вартості як артефакту, що відноситься до певного історичного періоду, та має визначення в системі культурних цінностей.

Історичною вартістю є грошова величина, визначена науковим методом і покладена на сучасну грошову одиницю, відповідає ціні виготовлення предмета оцінювання в період його створення.

Сучасна вартість – грошова величина, що визначена науковим методом і відповідає фактичній ціні виготовлення предмета оцінювання у період функціонування світової валютної біржі.

Державна ціна встановлюється державою на предмет, що є її власністю або перебуває під державним управлінням чи іншим регулюванням, з урахуванням або без урахування використання будь-яких наукових методик..

Якщо тимчасове вивезення об'єктів, що є музейними предметами Музейного фонду України, здійснює уповноважена організація (якій надано право проведення державної експертизи культурних цінностей, вона може самостійно провести експертизу музейних предметів, що належать до складу її фондів. За результатами експертизи складається експертний висновок (див. дод. А. 12).

У позиції «Висновки та рекомендації» доцільно зазначити можливість або неможливість транспортування об'єктів, що є музейними предметами Музейного фонду України, та надати рекомендації щодо можливості оформлення права на їх тимчасове вивезення.

Кожна сторінка експертного висновку на музейні предмети Музейного фонду України також завіряється підписом експерта(ів), який(і) проводив(ли) експертизу. У разі якщо експертиза проводиться на декілька об'єктів до експертного висновку додається перелік об'єктів.

Як бачимо, для проведення державної експертизи музейних предметів Музейного фонду України діючою на сьогодні (2024 рік) є:

– методика проведення державної експертизи, визначена у «Методичних рекомендаціях з проведення державної експертизи культурних цінностей», затверджена наказом Міністерства культури України (на даний час – Міністерство культури та інформаційної політики України) у 2019 році;

– «Порядок проведення державної експертизи культурних цінностей», затверджений постановою Кабінету Міністрів України 2003 року, у редакції 2013 року;

– «Інструкція про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України», затверджена Міністерством культури і мистецтв (на даний час – Міністерство культури та інформаційної політики України) 1998 року, у редакції 2002 року.

Державні музеї, які мають право на проведення державної експертизи культурних цінностей (включені до «Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей», затвердженому наказом Міністерства культури та інформаційної політики України 25 липня 2023 року, із змінами 12 серпня 2023 року) можуть самостійно проводити експертизу музейних предметів, призначених для тимчасового вивезення за кордон.

2.5. АВТОРСЬКІ МЕТОДИКИ ЕКСПЕРТИЗИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Окрім державних, атрибуцію та експертизу культурних цінностей проводять приватні установи. Своїми висновками вони можуть підтвердити чи заперечити передбачувану цінність наданої для атрибуції та експертизи пам'ятки. Такий висновок може бути замовленим власником для того, щоб знати цінність речі, або з тим, щоб її продати, обміняти та ін.

2.1. Методика Державного гемологічного центру України / Методика В. Індутного

Методика розроблена групою дослідників у складі: С. Шкляра, Е. Чернявська, К. Татарінцева, М. Сибірякова на чолі з професором В. Індутним. Основні положення методики Державного гемологічного центру України викладені в праці В. Індутного «Оцінка пам'яток культури» (2009), тому сьогодні більш відома як методика Володимира Індутного.

В основі методики В. Індутного – авторський підхід визначення соціокультурної цінності пам'яток. Методику можна застосовувати для визначення прогнозованої вартості культурної цінності рухомих і нерухомих пам'яток.

І. Індутний пропонує наступні види оцінок пам'яток:

1) *індекс соціокультурної цінності пам'яток*, що дозволяє визначити рівень якості пам'ятки відповідно до загальної кількості позитивної інформації про неї (див. дод. Б.1);

2) *індекс рівня задоволення гуманітарних потреб особистості* – вказує на рівень задоволення потреб особистості в обрядах з врахуванням її соціального становища та фінансової спроможності (див. дод. Б.2);

3) *індекс загальновиховної цінності пам'яток* – визначає можливість використання пам'яток як символів суспільно-виховного значення, а також для формування колективно сповідуваних ідеалів щодо організації суспільства (див. дод. Б.3);

4) *індекс ліквідності* – для врахування ситуативних особливостей під час здійснення операцій з культурними цінностями. Він є найбільш суб’єктивною характеристикою, що спирається на результати спостережень (у т. ч. й на результати аналітичного дослідження ринків) рівнів продажів аналогічних товарів протягом певного проміжку часу аналіз опитувань (див. дод. Б.4);

5) *індекс автентичності*, який важливий під час здійснення будь-яких операцій з культурними цінностями (див. дод. Б.5).

До кожного індексу визначено ряд критеріїв, які враховуються при визначенні того чи іншого індексу (див. дод. Б.1–5).

Окрім того, дослідник пропонує таблицю, яка дозволить визначити *загальне класифікаційне визначення пам’ятки*, що дозволяє встановити відповідність між сукупною інформацією (індексом соціокультурної цінності пам’яток), з одного боку, та шкалою номенклатурних визначень, з іншого:

- 1) пам’ятки культури родового і місцевого рівня значимості;
- 2) пам’ятки культури національного рівня значимості;
- 3) пам’ятки культури світового рівня значимості (див. дод. Б.6).

Дослідники наголошують, що система розрахунків для визначення індексів, запропонованих В. Індутним, досить складна для самостійного застосування і потребує спеціальної підготовки (С. Шман). Порядок заповнення першого протоколу, який дозволяє *визначити індекс соціокультурної цінності пам’ятки*, можна побачити у самому Протоколі (див. дод. Б.1), або ж на прикладах, вміщених в додатках (див. дод. Б.1–3, ВАРМАН).

Протокол має 21 критерій, кожний з яких має певну кількість рівнів ранжування¹ оціночного критерію. які дозволяють визначити певний коефіцієнт (n), який ми будемо записувати в колонку справа.

¹ Ранжування (від англ. to rank – ранжувати, рангувати) – послідовне розміщення чогось; список будь-яких об’єктів (наприклад, компаній, країн, людей тощо), який можна упорядкувати за будь-яким з наявних ранжуючих показників.

Протокол має 21 критерій, кожний з яких має певну кількість рівнів *ранжування* оціночного критерію (3 колонка зліва), які дозволяють визначити певний коефіцієнт (n), який ми будемо записувати в колонку справа.

У четвертій колонці протоколу вміщена *контраверсія*² оціночного критерію, яка зменшує коефіцієнт (n). Кожний критерій має три контраверсійних критерії:

- інформація відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1), тобто, отриманий ранжуючий критерій не змінюється;
- інформація потрібна, але підтверджується
- інформація потрібна, але не підтверджується.

Зауважимо, що контраверсійний критерій використовується тоді, коли неможливо отримати повну інформацію за ранжуючими критеріями. Наприклад, нам невідома дата написання картини. Звісно, що це важливий критерій при проведенні оціночної експертизи. В такому випадку ми застосовуємо третій контраверсійний критерій і зменшуємо коефіцієнт «n» на 0,25 %. Якщо ж дата відома, то ми не використовуємо контраверсію.

Ми будемо визначати соціокультурну вартість культурних цінностей і заповнювати лише «Протокол оцінки пам'яток культури» (див. дод Б.1) і визначимо *загальне класифікаційне визначення пам'ятки* – місцевого, національного чи світового рівня (див. дод Б.6). За основу візьмемо протокол оцінки чумацького воза XVII–XVIII ст. із Дніпропетровського національного історичного музею імені Д. І. Яворницького, (див. дод. Б.7).

1. Історія побутування воза повністю відома (3 ранжуючий критерій), тому коефіцієнт («n») – «4».

2. Вік пам'ятки – більше 100, але менше 300 років, тому коефіцієнт – «4».

² Контраверсія – версія, прямо протилежна припущенню про наявність чи відсутність подій та фактів, що мають значення для правильного вирішення справи.

3. Тиражування пам'ятки – передбачає з'ясування, чи ще є аналогічні пам'ятки, що зменшує ранжуючий коефіцієнт. З'ясувалось, що чумацький віз є рідкісною пам'яткою, тому коефіцієнт – «2».

4. Рівень визнання пам'ятки – В. Індутний вважає, що чумацький віз – пам'ятка світового, а не національного значення, тому коефіцієнт – «4».

5. Причетність пам'ятки до культурних традицій – національний рівень, коефіцієнт – «2».

6. Рівень визнання автора пам'ятки – коефіцієнт – «1», так як віз зроблений майстром місцевого значення, до того ж, його ім'я невідоме, тому коефіцієнт – «1».

7. Причетність пам'ятки до історичних подій – коефіцієнт «2».

8. Причетність пам'ятки до інших пам'яток історії та культури – коефіцієнт «2».

9. Причетність пам'ятки до видатних особистостей (до Д. Яворницького, який придбав мажу на ярмарку) – коефіцієнт «2».

10. Причетність пам'ятки до видатних мануфактур і шкіл – коефіцієнт «1».

11. Соціокультурна функція пам'ятки – коефіцієнт «1».

12. Масштабність творчої ідеї – коефіцієнт «1».

13. Наукова значимість пам'ятки – коефіцієнт «2».

14. Художня цінність пам'ятки – коефіцієнт «2».

15. Рівень технічної досконалості – коефіцієнт «1».

16. Особливі якості пам'ятки – коефіцієнт «1».

17. Цінність матеріалів – коефіцієнт «1».

18. Розміри пам'ятки – коефіцієнт «1».

19. Наявність знаків та позначок – коефіцієнт «1».

20. Комплектність – коефіцієнт «1».

21. Стан збереження пам'ятки – коефіцієнт «0,5», так як віз неповнокомплектний.

Щоб з'ясувати *розрахунковий індекс соціокультурної цінності (N)* предмету, потрібно перемножити всі отримані коефіцієнти «n». Ми маємо: 4 – 3, помноживши ($4 \times 4 = 16 \times 4 = 64$), отримуємо 64. «2» – перемножуємо 7 разів ($2 \times 2 = 4 \times 2 = 8 \times 2 = 16 \times 2 = 32 \times 2 = 64 \times 2 = 128$) або з знаходимо число 2 у сьомій степені – 2^7 . Отримуємо індекс 128. Тобі 128 множимо на 64 (128×64), отримуємо індекс 8192. Помноживши його на 0,25 (стан збереження) або поділивши на 4, отримуємо $N=2048$, а не 1024, як зазначає автор (можливо, щоб ми вчилися робити це самостійно). Якщо подивитись таблицю «Загальної класифікації пам'яток за індексом соціокультурної цінності», бачимо, що чумацький віз є пам'яткою культури національного значення першого порядку.

Як вирахувати прогнозовану вартість культурної цінності?

Насамперед слід визначити *базову вартість предмету*. За базу оцінки доцільно прийняти собівартість виготовлення подібного воза в сучасних умовах. Однак сьогодні таких предметів не виготовляють, їх немає на антикварних ринках, тому можливо піти шляхом визначення матеріалів. В. Індутний пропонує оцінити мажу у **37 500 грн.**

Якщо подібні культурні цінності виготовляють і тепер, наприклад, ікони, картини та ін., то для розрахунку базової вартості потрібно на антикварних ринках знайти 100 сучасних і визначити базову вартість 1 дециметра ікони.

Щоб визначити *соціокультурну цінність* мажі. Для цього вартість воза (37 000) множимо на знайдений нами індекс ($N=2048$) і отримуємо **45 776 тис. грн.** (45 776 000). Це соціокультурна цінність пам'ятки.

Для визначення *прогнозованої вартості, яка відповідатиме рівню можливої шкоди, заподіяної музею і національній культурі України у разі знищення пам'ятки* (мажі) потрібно провести інші обрахунки. Тоді використовуємо корегуючий коефіцієнт, який, за підрахунками В. Індутного дорівнює **152** (Протокол II, див. дод. Б.2). Цей показник дозволяє визначити

базу оцінки, яка становитиме $37\,500 : 512 = 73,24$ грн. Це показник опосередкованої розрахункової залишкової вартості предмета.

Щоб визначити *прогнозовану вартість, яка відповідатиме рівню можливої шкоди, заподіяної музею і національній культурі України*, слід залишкову вартість помножити на індекс соціокультурної вартості, який ми визначили на рівні (N=2048) $73,24 \times 2\,048 = 150\,000$ грн. З урахуванням індексу ліквідності (можливістю реалізації), який В. Індутний визначив на рівні 2, вище названий показник зросте удвоє, до 300 000 грн.

У книзі В. Індутного вміщені протоколи оцінки та експертні висновки до різних пам'яток. У кожному протоколі автор визначає дві ціни:

- перший показник може бути використаний як оціночний рівень матеріальної шкоди національній культурі у разі повної руйнації пам'ятки;
- другий показник використовується як міра для визначення можливої фінансової шкоди, заподіяної музеєві/власнику у разі знищення пам'ятки, або руйнації її окремих елементів/частини, а також як міра фінансової відповідальності працівників музею за збереження пам'ятки як суто облікову вартість; на антикварному ринку цей показник можна використовувати як стартовий показник вартості при проведенні відкритих торгів.

Наведемо оцінку дослідником окремих пам'яток (вартість визначена на час проведення експертизи):

- Софіївський собор у Києві: перший показник – 21,05 млрд. доларів США, другий показник – 1,37 і більше млн. грн. (129–136) (див. дод. 8);
- «Кам'яна могила» – 172,5 млн. доларів США і 463,3 тис. грн. (с. 153–160);
- фрагмент малюнка мезолітичної людини із зображенням мамонта і мисливців – 342,5 тис. грн. – 6 850 грн. (с. 161–167);
- трипільська керамічна посудина – 85,8 тис. грн. – 50 тис. грн. (с. 252–265);
- золота скіфська пектораль – 103,4 млн. доларів США – 2,7 млн. грн. (с. 294–300);

– портрет Гетьмана Івана Мазепи: перший показник – **40,2 млн. гривень**; страхова сума – 2 млн. грн. а рік (див. дод. Б.9) та ін.

За методикою В. Індутного можна визначити прогнозовану вартість як пам'яток, які перебувають у приватній власності, так і музейних предметів. Як приклад, можна назвати експертизу чумацького воза XVII–XVIII ст. із Дніпропетровського національного історичного музею імені Д. І. Яворницького, за легендою придбаного Д. Яворницьким. Його соціокультурна цінність визначена у сумі 250 тис. грн., а прогнозована вартість – 171 тис. 264 грн. (с. 386–390) (див. дод. Б.7).

В. Індутний зробив і Протокол оцінки і експертний висновок до Холмської ікони Божої Матері. Соціокультурна вартість ікони – 58 962 637 (п'ятдесят вісім мільйонів дев'ятсот шістдесят дві тисячі шістсот тридцять сім) доларів США або 1 463 157 837 (один мільярд чотириста шістдесят три мільйони сто п'ятдесят сім тисяч вісімсот тридцять сім) гривень за курсом Національного банку України, встановленим на 28.07.2016 року. страхова вартість ікони – 49 631 723 (сорок дев'ять мільйонів шістсот тридцять одна тисяча сімсот двадцять три) гривні або 2 000 069 (два мільйони шістдесят дев'ять) доларів США за даними Національного банку України станом на 28.07.2016 року (див. дод. Б.10).

Методика використовується і для оціночної експертизи нерухомих об'єктів культурної спадщини. В. Індутний провів оцінку Софії Київської, соціокультурна цінність якої 21,05 млрд. доларів США, або 150,9 млрд. грн. (див. дод. Б.4).

Наше завдання, в першу чергу, навчитись визначати показник соціокультурної цінності пам'яток, що стане базою для визначення усіх індексів, а також базової вартості, прогнозованої вартості та ін.

2.2. Методика Тамойкіних (Методика ТЕС Тамойкін Експерт Скул)

В перше десятиліття ХХІ століття інформація про цю методику не сходила зі сторінок інтернету, оголошуючи свою методику «міжнародним стандартом». Автори статей про цього «афериста століття» стверджують, що Методика була розроблена розроблений колективом київських учених, а Михайло Тамойкін просто приписав своє ім'я до чужої наукової роботи. Певний час Тамойкін був директором НДІ стандартизації атестації та ліцензування при Мінкульті, а потім зайнятися викладацькою діяльністю і навіть отримати свідоцтво професора-викладача міжнародного класу з оцінки культурних цінностей. Завдяки роботі в Міністерстві культури Тамойкін прагнув, щоб лише його методика використовувалась в музеях і вперше була випробувана на музеї «Переяслав». Додамо, що відбувалось це в часи Януковича. Але незважаючи на це, музейники України не дозволили Тамойкіну заробляти ще й на музеях.

Методика ТЕС практично закрыта, тому «Робота за цим методом-стандартом здійснюється експертом, який має відповідну ліцензію від уповноваженого державного органу, а також від Правовласника Технології ТЕС». Оцінка культурних цінностей за цією методикою здійснюється експертом, який має відповідну ліцензію від уповноваженого державного органу, а також від Правовласника Технології ТЕС».

1. Методика ТЕС передбачає визначення **базової вартості** культурної цінності за формулою : $БВ = ВМ$ (*вартість матеріалів*) + $ВП$ (*вартість праці*). Ці величини розраховуються експертом без врахування податків і зборів. Це найбільш важлива і складна частина методики. Якщо допустити помилку на початковому етапі, то всі розрахунки будуть неправильними

2. Прийняття значень коефіцієнтів по кожному із 26-ти Критеріїв ТЕС, які можуть бути застосовані до даного предмета і будуть ідентифікувати предмет відносно інших предметів такого ж виду.

3. Формула розрахунків і вирахування прогнозової вартості на дату

оцінки (після врахування коефіцієнтів).

4. Визначення *ліквідаційної вартості* предмета колекціонування на дату оцінки.

5. Інформація про фактичні угоди з аналогами.

6. Висновок про прогнозну розрахункову вартість на предмет експертизи.

За допомогою Методики ТЕС визначають максимальну і мінімальну ціну культурної цінності. Ціна на аукціоні може бути більша за встановлену максимальну ціну, що залежить від «випадкових» подій та індивідуального інтересу покупця.

До *переваг витратного підходу* відносяться:

(1) можливість проведення досить точної оцінки витрат, пов'язаних зі створенням об'єкта;

(2) можливість поелементної оцінки складових (для культурних цінностей - наприклад, ікона в кіоті і срібному окладі: оцінка окремо кожного елемента);

(3) можливість посилання на достовірні джерела, закріплені нормативно-правовими документами.

Найважливішим відносним *недоліком витратного підходу* є *трудомісткість оціночних процедур* (в плані отримання максимально об'єктивних даних).

Методика ТЕС має 26 критеріїв, поділених кілька груп :

1) 1–8 – критерії, які відображають фізичні характеристики предмета;

2) 9–11 – критерії, які відображають ті чи інші особливості реставрації предмета (при її наявності);

3) 12–26 – критерії, які відображають фізичні характеристики предмета.

В додатках (див. дод. Б.11). вміщені основні критерії та їх операційні можливості, наприклад, критерій «Якість реставрації» має шість операційних можливостей:

– реставрація відсутня;

- реставрація дуже якісна;
- реставрація якісна або задовільна;
- реставрація призвела до втрати та/або негативного впливу на

Предмет.

Зауважимо, що кожен критерій має різну кількість операційних можливостей – від 2 до 8.

Але самостійне використання методики, як ми вже говорили, неможливе. І в першу чергу тому, що ми не маємо значень операційних можливостей, як, наприклад, у В. Індутного, про що ми говорили вище (п).

2.3. Методика І. Жарова (методика Жаров®)

Методика Жарова базується на витратному підході.

В основі розрахунків лежить авторський метод *визначення базисної вартості об'єкта оцінки*, яка коригується рядом коефіцієнтів / критеріїв (всього 21), що враховують ціннісні характеристики об'єкта.

У разі необхідності передбачена можливість поелементної оцінки всіх складових частин оцінюваного предмета, що відрізняються набором і / або рівнями застосовуваних критеріїв, з подальшим їх додаванням.

Запропонована трудомістка система розрахунку, досить складна в застосуванні. Потрібен постійний контроль розрахунків. Обґрунтування значень коефіцієнтів в тексті не наведено, що робить методику неможливою для самостійного використання.

Формула розрахунку вартості культурної цінності, вираженої в одиницях базового активу, доволі складна і виглядає наступним чином:

$ВОБА = \frac{ПВ}{k} \cdot \left(\frac{ЗК}{k} + \frac{ПК}{k} \right) \cdot S$ і включає такі параметри :

$В$ – вартість культурної цінності, виражена в одиницях базового активу;

$ПВ$ – початкова вартість k -го елемента культурної цінності;

$ЗК$ – зведений зменшувальний коефіцієнт k го елемента культурної цінності;

$ПК$ – зведений підвищувальний коефіцієнт k го елемента культурної цінності;

S – коефіцієнт відношення вартості праці до вартості матеріалів k го елемента культурної цінності;

k – лічильник елементів культурної цінності, що підлягають самостійній оцінці;

K – загальна кількість елементів культурної цінності, що підлягають самостійній оцінці.

В якості *одиниці базового активу* має виступати золото, тобто вартість культурної цінності повинна бути спочатку визначена у золотому еквіваленті (у ваговій характеристиці).

Залежно від країни можна використовувати різні вагові заходи золота: грам, унцію (28,3495231 г.), тройську (аптечну) унцію (29,860 г). Основна вимога – обов'язкове зазначення розмірності у звіті (Висновку) про оцінку.

Виходячи з цього, *первісна вартість*, як культурної цінності, так і всіх її елементів, що підлягають самостійній оцінці, повинна бути виражена в золотому еквіваленті.

Підсумкова вартість культурної цінності, виражена в одиницях базового активу, перекладається на дату оцінки в національній валюті за курсом, встановленим Національним Банком країни, здійснюється за формулою :

$$ПВ = ВОБА + КОБА \quad \text{де:}$$

ПВ – підсумкова вартість культурної цінності;

ВОБА – вартість культурної цінності, виражена в одиницях базового активу;

КОБА – курс перерахунку одиниці базового активу в національну валюту.

Для уникнення різкої зміни вартості культурної цінності від існуючих котирувань золота, як курс перерахунку приймається його середнє значення за 6 місяців передують даті оцінки. Отриманий результат округляється до перших 4 значущих цифр (відповідає точності в 0,1%).

При такому підході в разі зміни вартості золота в національній валюті власник, при відомій вартості культурної цінності в одиницях базового активу, може самостійно визначити вартість свого предмета навіть без участі експерта-оцінювача.

Як бачимо, розрахунки доволі складні. Але це не єдиний недолік методики.

Всього в методі Жарова® використовується 21 критерій, які діляться на дві групи:

- *зменшуючі* критерії, що застосовуються до первісної вартості – 5;
- *підвищуючі* критерії, що застосовуються до вартості праці – 16.

Рівні критерію, повинні бути описані «м'якими» умовами, що характеризують якісні зміни критерію, наприклад, при визначенні *ступеня цілісності оцінюваного предмета* можна було б використовувати наступний опис рівнів:

- предмет не пошкоджений;
- є незначні пошкодження;
- є середні пошкодження;
- є великі ушкодження;
- є сильні пошкодження;
- є дуже сильні пошкодження.

Пошкодження переводять оцінюваний предмет в розряд нецікавих до придбання.

Але при цьому з'являється інша проблема. При розбитті на безліч рівнів, *виникають труднощі у формуванні якісних відмінностей між двома сусідніми рівнями*, на які повинен орієнтуватися експерт-оцінювач при віднесенні оцінюваної культурної цінності до якого-небудь з рівнів критерію. Наприклад, чим відрізняються «незначні пошкодження» від «середніх ушкоджень». Відсутність чітких описів рівнів критерію, може призвести до вчинення експертом-оцінювачем помилки шляхом неправильного вибору рівня.

Значення першого рівня будь-якого критерію завжди дорівнює одиниці. Якщо критерій не використовується або не описаний у звіті експерта-оцінювача, то вважається, що він використовується, але за замовчуванням приймає значення першого рівня, тобто одиниці.

Для більш повного опису факторів, що впливають на збільшення вартості культурної цінності, в методі пропонується використовувати 16

підвищувальних критеріїв. За рахунок того, що ймовірність одночасної присутності всіх описаних характеристик в одній культурної цінності мала, середня кількість одночасно використовуваних критеріїв при оцінці культурної цінності буде варіюватися в діапазоні від 8 до 11.

Для підвищення економічного ефекту від застосування методу значення критеріїв в подальшому можуть бути скориговані.

Але, як і методика ТЕС, методика Жарова не може використовуватись без автора. Як бачимо, автор подає назви рівнів і їх значення лише до восьми критеріїв, інші – невідомі (див. дод. Б.12).

З усіх приватних методик експертизи практичне заняття буде лише з методики Державного гемологічного центру України (методика В. Індутного). Усі інші – для ознайомлення.

2.4. Методика Б. Платонова

Методика Бориса Платонова викладена у підручнику «Основи оціночної діяльності». В основі методики – витратний і порівняльний підходи до визначення вартості культурних цінностей.

Автор наголошує, що в основу методики покладені методологія міжнародних, національних і професіональних стандартів країн, що мають достатньо розвинуті ринки культурних цінностей.

У підручнику Б. Платонова подано чотири методи витратного і два – порівняльного підходів. Коректно сформульовані й описані особливості використання відповідних аналогів при застосуванні різних методів, розглянутий інструментарій коригування цих аналогів. Вказано місце методів інших авторів, що в рамках витратного підходу можуть виконувати допоміжну роль при застосуванні запропонованої автором підручника «моделі трьох активів» як інструментів пошуку вартості такого активу як цінність.

Витратний підхід базується на ідеї вивчення витрат, що здійснені на створення майна. У цьому підході автор виділяє чотири методи і наводить приклади для їх використання.

1. **Метод прямої калькуляції витрат.** Його застосування можливе або безпосередньо в процесі створення культурної цінності, або через нетривалий час після того, як вона створювалася. Досвід показує, що навіть автори творів невдовзі забувають про подробиці власних витрат.

2. **Метод переносу вартості витрат.** Цей метод пов'язаний з перерахунком відомої колишньої вартості культурної цінності у вартість на дату оцінки. Це своєрідна «мандрівка в часі».

3. **Метод заміщення.** Заміщення – будівництво об'єкта, що має таку ж функціональну корисність, але збудовану за сучасними стандартами, смаками і дизайном.

4. **Метод відтворення.** Відтворення – це створення точної копії

культурної цінності (майна), що оцінюється.

При використанні витратного методу враховується знос культурних цінностей.

Типи зносів :

Фізичний знос – вплив факторів зовнішнього оточення, що погіршують фізичний стан культурної цінності.

Функціональний знос, або функціональне зістарювання, означає, що щось в об'єкті оцінки не відповідає «духу часу».

Економічний знос спричиняється зовнішніми факторами по відношенню до власності. Наприклад, по відношенню до нерухомості такими факторами можуть бути спорудження поблизу об'єкта залізниці, шум від якої заважає нормальному життю мешканців житлового будинку.

Порівняльний підхід базується на ідеї вивчення продажів на відкритому ринку культурних цінностей аналогічних об'єкту оцінки. Особливо він є ефективним для об'єктів, поява яких на ринку має масовий характер, тобто такої кількості аналогів, що дозволяє оцінювачу можливість отримати достовірне значення ринкової вартості культурної цінності.

Методів порівняльного підходу досить багато.

Недоліки порівняльного підходу є те, що він потребує активного ринку; не завжди в наявності порівняльні дані, ґрунтується на минулих подіях і не враховує майбутні очікування та ін.

3. ОЦІНКА, ОЦІНЮВАЧІ ТА РИНОК КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

У зв'язку з розвитком в Україні антикварного ринку, доволі популярними стали поняття «оцінка», «оцінювачі» та «ринок культурних цінностей», які висвітлюються в дослідженнях В. Індутного, О. Калашникової, Б. Платонова та ін.

Під *оцінкою предмета культурної цінності* розуміється виробництво експертом-оцінювачем експертного висновку (наукового звіту), в якому робиться обґрунтований висновок *про прогнозовану величину*, яка відображає найбільш достовірну розрахункову вартість культурної цінності на дату оцінки. Чому прогнозованої? Тому що експерт-оцінювач не може чітко передбачити кон'юнктуру мистецького ринку. У випадку, коли проводиться оціночна експертиза культурної цінності, яка перебуває у приватній власності і готується до продажу, застави, експерт не може передбачити як піде справа на аукціоні (чи будуть бажаючі придбати виставлену цінність і скільки їх буде), або ж у випадку позики в банку. Тому ціна прогнозована.

Оцінка культурних цінностей здійснюється **у трьох випадках**:

- коли постає необхідність оцінити збитки (це доволі актуально для музейних працівників);
- передпродажна підготовка;
- в разі використання культурних цінностей у фінансових операціях: страхування, заклад, тимчасове розпорядництво тощо.

В залежності від того, з яким питанням власник культурної цінності звертається до експерта-оцінювача, в Україні склалося **чотири регулятори** такої діяльності.

Першим регулятором є *Міністерство культури та інформаційної політики України*, яке регулює порядок проведення оціночної експертизи для культурних цінностей, призначених для перетину державного кордону України (вивезення, ввезення і повернення). Базовим для цієї діяльності є

Закон України «Про музеї і музейну справу». Для оцінки предметів музейного фонду України з метою визначення їх страхової вартості, слід використовувати Методику державної експертизи культурних цінностей, про що ми говорили вище, зокрема розділ про оціночну експертизу музейних предметів, які вивозитимуться на виставки. Ця оцінка базується на Інструкції «Про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України». Основне завдання експертів-оцінювачів цього регулятора – мистецтвознавча експертиза культурних цінностей,.

Другим регулятором оціночної діяльності в Україні є *Фонд державного майна України*, базовим для якого є Закон України «Про оцінку майна, майнових прав і професійну оціночну діяльність в Україні» від 2001 року. Діяльність експертів-оцінювачів Фонду державного майна спрямована на визначення вартості майна, у т. ч. і рухомого майна, до якого відносяться і культурні цінності. Оціночну діяльність здійснюють фахові оцінювачі, які володіють знаннями у тій чи іншій сфері. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», 2001 рік, визначає основні норми роботи оцінювачів, які повинні мати фахову освіту і кваліфікаційне свідоцтво оцінювача, яке підтверджує професійну підготовку оцінювача за певними напрямками; підвищувати кваліфікацію.

Третій регулятор оцінки культурних цінностей – *Міністерство юстиції*, яке до загального переліку судових експертиз ввело напрям «Мистецтвознавча експертиза». «Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень» містить перелік об'єктів мистецтвознавчої експертизи:

- предмети антикваріату;
- твори монументального та станкового живопису, графіки;
- твори декоративно-ужиткового мистецтва;
- пам'ятки архітектури;
- пам'ятки, скульптури, дрібної пластики,
- музичні інструменти, нотна література;

- нумізматика, фалеристика, геральдика та вексилологія;
- друкована продукція;
- аудіо- та відеозаписи;
- фотографія.

Четвертий регулятор оцінки культурних цінностей – *Міністерство внутрішніх справ*. В кожній області створені науково-дослідні експертно-криміналістичні центри, які входять до Експертної служби МВС України. НДЕКЦ, з-поміж інших, проводять в мистецтвознавчі дослідження; оцінку рухомих речей, що становлять культурні цінність та ін.

Варто зауважити і про певні відмінності між регуляторами. Наприклад, якщо власник культурної цінності хоче зробити її оцінку з тим, щоб вивезти за кордон, то оцінка, проведена оцінювачами Фонду державного майна чи Міністерства юстиції, не буде визнаватися. Оцінку мають здійснити ті установи, які включені до *«Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей»*, куди включені й обласні НДЕКЦ МВС України. І навпаки, звіт про оцінку майна, зроблений відповідно до вимог МКІП, не буде визнаний установами ФДМУ.

Оцінювачі

Оціночну діяльність здійснюють фахові оцінювачі, які володіють знаннями у тій чи іншій сфері. Як наголошують дослідники, у більшості країн світу розведені по різних структурах *підготовка експертів-оцінювачі і видача кваліфікаційних свідоцтв* на право проводити експертно-оцінювальну роботу. Навчання експертів-оцінювачів може відбуватися по-різному: у закладах вищої освіти та в рамках післядипломної освіти.

В Україні на сьогодні є єдиний заклад освіти, який готує експертів-оцінювачів в процесі здобуття магістерської освіти – *Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв Міністерства культури України*. Однак вступ до магістратури можливий лише за умови, коли абітурієнт має фахову

освіту у певній галузі: образотворче чи декоративно-ужиткове мистецтво, нумізматика і боністика; фалеристика та ін.

Видача ліцензій на право проведення експертно-оцінювальної діяльності відбувається по-різному. В одних державах, наприклад, в Україні, США і Німеччині ліцензії на право роботи видає держава; в Англії – професійними громадськими організаціями оцінювачів.

Залежно від того, якою з наведених можливостей скористався фахівець при отриманні ліцензії на право ведення бізнесу в галузі оцінки культурних цінностей, Б. Платогов називає *категорії оцінювачів* культурних цінностей усі з яких наявні в Україні):

1. Оцінювачі, що отримали сертифікати суб'єкта оціночної діяльності від державного регулятора оцінки – Фонду державного майна. Звіт про оцінку цієї категорії оцінювачів визнається державою.

2. Експерти Міністерства культури та інформаційної політики України, яким Постановою КМ України «Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей і розмірів плати за її проведення» надано право встановлювати оціночну вартість культурної цінності з метою її переміщення через державний кордон України. Експертний висновок цієї категорії оцінювачів визнається структурами, підпорядкованими Міністерству культури та інформаційної політики України і деякими іншими, наприклад, митницею.

3. Оцінювачі, що отримали ліцензії на право проведення оцінки культурних цінностей від професійних організацій оцінювачів, наприклад, RICS в Англії (і всьому світі) звіти яких визнаються, у т. ч. і державою.

4. «Оцінювачі», які можуть не мати ні відповідної освіти, ні жодного з видів ліцензій, згаданих вище, і керуються у своїй роботі виключно багатим, або не дуже багатим, досвідом. Але на цей час це найбільш чисельна категорія суб'єктів оцінки. Ми не можемо заперечувати їх фаховість, адже часто це колекціонери з великим досвідом, або ж люди з неймовірною інтуїцією. Вони можуть здійснити фахову експертизу та оцінити культурну

цінність, але вони працюють вони поза правовим полем, тому результати їхньої оцінки не можуть мати юридичної сили.

Окрім експертних установ, включених до «Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей», на експертно-оцінювальному ринку України працює чимало приватних експертних комісій; «Лабораторія ін Консалтинг», «Аверті: оцінка культурних цінностей», ТОВ «Бізнес Ассіст» та ін. Результати їхньої роботи також не визнаються державою.

Громадською організацією «Всеукраїнська Асоціація Фахівців Оцінки» (ВАФО) створена громадська організація «Центр експертизи та оцінки» (ЦЕО), членами якої є фахівці різних спеціалізацій, що працюють в галузі обігу культурних цінностей, і які зацікавлені у розвитку та підвищенні свого професійного рівня. Мета організації – об'єднати професіоналів ринку для захисту інтересів та прав оцінювачів, а також максимально сприяти розвитку

Ринок культурних цінностей

Термін ринок має кілька визначень. Це:

- 1) *місце купівлі-продажу* товарів і послуг, укладання торгових угод,
- 2) *економічні відносини*, пов'язані з обміном товарів та послуг, у результаті якого формуються попит, пропозиція і ціна. Кожному пересічному громадянину відомі місця, де здійснюється продаж різноманітних культурних цінностей.

Ринок предметів мистецтва та антикваріату, за визначенням В. Чернобаєва, є соціально-економічним культурно-історичним феноменом, який являє собою систему товарного обігу творів мистецтва, засіб розповсюдження та перерозподілу культурних цінностей у суспільстві.

Структура ринків культурних цінностей являє собою певну ієрархію, де культурні цінності переходять з одного рівня на інший.

На *первісному ринку* художники, скульптори та ін. пропонують свої роботи місцевим, дрібним приватним колекціонерам чи дилерам, які потім

продають їх дорожче. Хоч первісний ринок є децентралізованим, та все ж він відносно конкурентний. Адже кількість майстрів, які продають свої роботи, значно перевищує попит. Тому ціни тут достатньо низькі. З первісного ринку дуже важко вирватися, немає чітких маркетингових ходів, які б допомогли отримати авторитет, популярність.

Вторинний ринок зосереджується у великих мегаполісах, де достатньо багато доволі заможних покупців. На вторинному ринку – відомі галеристи, художники, потужні колекціонери. Комерційний успіх залежить не тільки від наявності покупців, а й вміння правильно оцінити роботу, щоб не виставити надто високу, чи низьку ціну. Зважаючи на те, що на вторинний ринок пробиваються одиниці, він не такий конкурентний.

Найвищий ринок – міжнародний, основою якого є аукціони зі світовим ім'ям. Найбільші аукціони світу Christie's та Sotheby's. Серед аукціонів України – UkrLot, Колекціонер, Віоліті, LUCEPRIA, UNC.UA та ін. Аукціонні торги є найбільш прозорою формою купівлі-продажу.

Покупці культурних цінностей (за класифікацією В. Індутного).

1. Основними покупцями антикваріату є так звані *збирачі з числа інтелектуальної еліти*. Ця група покупців купує культурні цінності для підняття власного престижу, суспільного статусу і, звісно, примноження капіталу.

2. *«Спекулянти»*. Їхня мета – придбати культурну цінність і потім перепродати її з метою отримання прибутку. У джерелах відмічається, що домінування на ринку «чистих спекулянтів» призводить до зрівнювання чистої середньої норми фінансової прибутковості між інвестиціями у твори мистецтва та іншими активами.

3. *Колекціонери*. Їхня пристрасть привносить ірраціональні тенденції на ринок культурних цінностей. З одного боку, цю категорію покупців, на відміну від попередньої, менше хвилюють підвищені операційні витрати при придбанні конкретної культурної цінності, а з другого – зроблене придбання, найімовірніше, до кінця життя колекціонера не поповнить ринок культурних

цінностей.

4. *Музеї*. Близько 5% купівель фахівці відносять на частку музеїв.

5. Третина покупців – це *туристи й особи*, які бажають прикрасити своє житло чимось незвичайним.

6. *Дизайнери та декоратори*. Ці категорії дуже умовні, наприклад, представники пункту 3 найчастіше цілком можуть набувати характеристики представників пункту 2, а пункт 5 у цьому списку виглядає найбільш слабкою ланкою, особливо його мотив, у зв'язку з цим він найбільш критикований. Крім вказаних, існують ще безліч не названих вище категорій покупців, у т. ч. працюючих поза легальним законним полем.

Б. Платонов наводить слова В. Індутного про потенційних покупців культурних цінностей, який відзначив, що *«Дуже дорогі пам'ятки культури існують лише тому, що є люди з великими фінансовими можливостями... різні верстви населення мають, колекціонують і набувають такі пам'ятки культури, які відповідають рівню їхніх доходів, а значить, повинні існувати відповідні прийоми оцінки пам'яток культури»* [В. Індутний «Оцінка пам'яток культури»].

Рівні доступності культурних цінностей для потенційних споживачів (В. Індутний):

– *низький* – річні доходи від 10 до 25 тис. грн.;

– *середній* – від 20 до 250 тис. грн.;

– *елітний* – від 500 до 2500 і більше тис. грн.

Ринок культурний цінностей (арт-ринок) в Україні з року в рік розвивається, зростає кількість фахівців експертів-оцінювачів і кількість продаж та відповідно купівлі культурних цінностей.,

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ

1. Афера століття: як міжнародний аферист видувив у колекціонерів 20 млн. доларів. URL : https://antikor.com.ua/articles/77473-afera-stolittja-jak-mihnarodnij-afelist-viduriv-u-kolektsioneriv-20-mln-dolariv#google_vignette.

2. Бітаєв В. А., Шульгіна В. Д., Шман С. Ю. Методичні засади експертного дослідження культурних цінностей : Навч.-метод. посібн. Київ : НАКККіМ, 2010. 128 с.

3. Волинський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України. URL : <https://ndekc.volyn.ua/> (дата звернення : 02.02.2024).

4. Гавеля О. Стан експертної діяльності та моніторингу культурних цінностей у сучасному українському суспільстві. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2016. Вип. 29. С. 71–83. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Vlnam_2016_29_9 (дата звернення 18.03.2024).

5. Давимука С. А., Федулова Л. І. Артринок в економічній системі держави та регіонів. *Економіка та управління національним господарством*. 2020. Вип. 2. С. 3–9. URL : [https://ird.gov.ua/sep/sep20202\(142\)/sep20202\(142\)_003_DavymukaS,FedulovaL.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20202(142)/sep20202(142)_003_DavymukaS,FedulovaL.pdf) (дата звернення 18.02.2024).

6. Експертиза у судовому спорі. URL : <https://lexinform.com.ua/sudova-praktyka/ekspertyza-v-sudovomu-spori/> (дата звернення 25.02.2024).

7. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 (в редакції 22.03.2023). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>.

8. Зінченко М. В. Аукціони як культурно-економічний феномен сучасного мистецького процесу. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. № 1. С. 191–196.

9. Індутний В. В. Оцінка пам'яток культури. Київ : СПД Моляр С. В., 2009. 537 с.

10. Інструкція про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України : Наказ Міністерства культури і мистецтв України від 13.07.1998 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0496-98#Text>, (дата звернення 17.02.2024).

11. Інструкція про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України : Наказ Міністерства культури України від 22 квітня 2002 р. № 258. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0571-02#Text> (дата звернення 03.03.2024).

12. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень. Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998. (в редакції 27.05.2024). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.

13. Калашникова О. Л. Ідентифікація та вартісна оцінка культурних цінностей : Навчальний посібник. Київ : Вища освіта, 2006. 287 с. : іл.

14. Калашникова О. Л. Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей : Підручник. Київ : Знання, 2006. 479 с.

15. Карпов В. В. Державна експертиза культурних цінностей : стан та перспективи. *Всеукраїнський музейний форум : матеріали науково-практичної конференції*. Переяслав-Хмельницький, 2017. С. 144–148. URL :

<https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/53283/3/%d0%94%d0%b5%d1%80%d0%>

[b6%d0%b0%d0%b2%d0%bd%d0%b0%20%d0%b5%d0%ba%d0%bf%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b8%d0%b7%d0%b0.pdf](#) (дата звернення 21.02.2024).

16. Койнаш Т. П. Основи експертизи культурних цінностей : Курс лекцій для студентів факультету маркетингу, торгівлі та митної справи всіх форм навчання. Донецьк [Б. в.], 2006. URL : <https://studfile.net/preview/9176648/>, (дата звернення 03.02.2024).

17. Кравців В.С., Гринів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери Наукове видання. Львів: НАН України – ІРД НАН України, 1999. 78 с. URL : https://tourlib.net/books_ukr/kravciv8.htm.

18. Макаренко Є. І., Негодченко О. В., Тертишник В. М. Експертизи на досудовому слідстві : Навч. посібн. Дніпропетровськ : Дніпроп. юрид. ін-т МВС України, 2001. 204 с. URL : <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/.pdf> (дата звернення 09.02.2024).

19. Максимов С. Регулювання оцінки культурних цінностей. URL : https://nakkkim.edu.ua/images/Instytutu/nauka/vydannia/20_REHULIUvANNIa_OTsINKY_KULTURNYKh_TsINNOSTEI.pdf.

20. Максчменко О. На музейні експонати хочуть навісити цітники. СУСПІЛЬСТВО. 2012. 6 квіт. URL : <https://tyzhden.ua/na-muzejni-eksponaty-khochut-navisyty-tsinnyky/>.

21. Методичні рекомендації з проведення державної експертизи культурних цінностей. Наказ Міністерства культури України від 15. 11. 2019 р. № 877. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0877734-19#Text> (дата звернення 04.03.2024)

22. На землях проводитимуть судову історико-археологічну експертизу (2021). URL: <https://pravo.ua/na-zemliakh-provodytymut-sudovu-istoryko-arkheolohichnu-ekspertyzu>.

23. Настюк В. Я., Тулянцева І. В. Роль та значення висновків державної експертизи під час переміщення культурних цінностей через митний

кордон України. *Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право.* 2009. № 1. С. 98–104. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsup_2009_1_16.

24. Павліченко Н. В. Сучасний український арт-ринок : проблеми і рішення. *Магістеріум.* 2015. Вип. 59. С. 57–61. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/84ffdd6c-00c0-49ec-a725-d6f70717b9b6/content> (дата звернення 28.02.2024).

25. Перелік державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей : Наказ Міністерства культури та інформаційної політики України від 25. 07. 2023 р. № 400, із змінами від 12. 08. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1347-23#Text> (дата звернення 16.01.2024).

26. Перелік документів для видачі сертифіката суб`єкта оціночної діяльності. *Фонд державного майна України.* URL : <https://www.spfu.gov.ua/ua/content/spf-estimate-registers-Perelik-dokumentiv-dlya-vidachi-sertifikata-subiekta-ocinochnoi-diyalnosti.html> (дата звернення 10.01.2024).

27. Порядок проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення : Постанова Кабінету міністрів України від 26 серпня 2003 р. № 1343, із змінами 2006–2013 рр. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1343-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення 18.01.2024).

28. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей : Закон України, від 21 вересня 1999 р. № 10-68-XVI (Зі змінами 2003–2022 рр.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text>, (дата звернення 06.01.2024).

29. Про музеї та музейну справу : Закон України від 29. 06. 1995 р. № 249/95–ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 03.01.2024).

30. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України, 2001, № 47. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text> (дата звернення 12.01.2024).
31. Хмельницький В. Музеї позбавлять монополії на експертизу культурних цінностей. *Музейний простір*. 2015. 12 лист. URL : <http://prostir.museum.ua/post/36008> (дата звернення 27.01.2024).
32. Центр експертизи культурних цінностей при Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв. URL : <https://nakkim.edu.ua/instituti/instituti-institut-praktichnoji-kulturologiji-ta-art-menedzhmentu/tsentr-ekspertizi-kulturnikh-tsinnostej>.
33. Центр експертизи та оцінки (ЦЕО). АФО. URL : <http://www.afo.com.ua/uk/center-for-examination-and-evaluation>.
34. Чимбарь А. Ю. Торгівля предметами мистецтва та антикваріату через аукціони. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Юридичні науки*. 2013. № 2 (15). С. 81–84.
35. Шман С. Експертна діяльність: проблеми та перспективи. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія: Мистецтвознавство. 2008. Вип. 12/13. С. 263. URL : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpu/Myst/2008_12_13/zmist.html
[01.-3.13.](http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpu/Myst/2008_12_13/zmist.html)
36. Шман С. Ю. Музейні колекції як джерельна база експертних досліджень. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва*. 2023. № 1. С. 169–173.
37. Штурм Р. Експертиза: як розкривають таємниці живопису. URL : <https://plomin.club/examination-of-painting/> (дата звернення 17.01.2024).
38. Шумилович Б. Мистецтво як безлад. URL : <https://matrix-info.com/mystetstvo-yak-bezlad/>.
39. Яким є арт-ринок в Україні та чим він відрізняється від світового. Пояснюють експерти. *Українська правда*. 2019. 20 верес. URL :

<https://life.pravda.com.ua/culture/2019/09/20/238261/>

(дата звернення

14.03.2024).

Додаток А**НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ, ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ПОРЯДОК
ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ КУЛЬТУРНИХ
ЦІННОСТЕЙ***Додаток А.1*

Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» від 21.09.1999 року, у редакції 2023 року.

Стаття 8. Державний орган контролю за вивезенням, ввезенням і поверненням культурних цінностей

Контроль за вивезенням, ввезенням і поверненням культурних цінностей здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, виконує покладені на нього завдання у взаємодії з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері архівної справи, діловодства, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, правоохоронними органами.

{Частина друга статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 406-VII від 04.07.2013](#), [№ 440-IX від 14.01.2020](#)}

{Стаття 8 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 594-IV від 06.03.2003](#); в редакції Закону [№ 5461-VI від 16.10.2012](#)}

{Статтю 9 виключено на підставі Закону [№ 5461-VI від 16.10.2012](#)}

Стаття 10. Компетенція центральних органів виконавчої влади у сфері вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей:

затверджує:

порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України;

перелік державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей;

перелік товарів із зазначенням їх кодів згідно з [УКТЗЕД](#), на які видається свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України;

складає переліки культурних цінностей, що вивозяться (тимчасово вивозяться), і встановлює режим тимчасового вивезення;

здійснює інші завдання, визначені законами України та покладені на нього актами Президента України.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей:

веде бази даних на переміщені культурні цінності;

організовує в межах повноважень роботу, пов'язану з виявленням та обліком на території України культурних цінностей інших держав, сприяє вирішенню питань про їх повернення відповідно до законодавства України;

забезпечує проведення державної експертизи культурних цінностей, заявлених до вивезення (тимчасового вивезення), та при поверненні після тимчасового вивезення;

розглядає клопотання власників культурних цінностей або уповноважених ними осіб;

приймає рішення щодо можливого вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей;

здійснює реєстрацію ввезених (тимчасово ввезених) культурних цінностей;

здійснює інші повноваження, передбачені законом та покладені на нього актами Президента України.

{Стаття 10 в редакції Закону № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 11. Державна експертиза культурних цінностей

Заявлені до вивезення (тимчасового вивезення) та повернуті після тимчасового вивезення культурні цінності підлягають обов'язковій державній експертизі. Порядок проведення державної експертизи культурних цінностей та розміри плати за неї затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Відмова фізичної чи юридичної особи, яка порушила клопотання про вивезення (тимчасове вивезення) культурних цінностей, подати на державну експертизу заявлені до вивезення культурні цінності розглядається як відмова заявника від їх вивезення.

За результатами державної експертизи заявлених до вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, вносить їх до Державного реєстру національного культурного надбання незалежно від згоди особи, яка порушила клопотання про вивезення (тимчасове вивезення) культурних цінностей.

{Частина третя статті 11 в редакції Закону № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 12. Рішення про можливість вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей за клопотанням власника культурних цінностей чи уповноваженої ним особи

приймає на підставі висновку державної експертизи рішення про можливість або неможливість вивезення культурних цінностей. Про прийняте рішення власник культурних цінностей чи уповноважена ним особа письмово повідомляється в місячний термін від дня офіційного надходження клопотання.

{Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5461-VI від 16.10.2012](#)}

Стаття 13. Свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей

У разі прийняття центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей рішення про можливість вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей власнику культурних цінностей чи уповноваженій ним особі видається свідоцтво встановленого зразка на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей. [Зразок свідоцтва](#) на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Частина перша статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5461-VI від 16.10.2012](#)}

Свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей є підставою для пропуску зазначених у ньому культурних цінностей за межі митної території України. Вивезення культурних цінностей без цього свідоцтва забороняється.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей, вносить до єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» у формі електронних документів, на які накладено електронний підпис відповідно до вимог [Закону України](#) «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», видані свідоцтва на право

вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей в день видачі таких свідоцтв.

{Статтю 13 доповнено частиною третьою згідно із Законом [№ 2530-VIII від 06.09.2018](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2801-IX від 01.12.2022](#)}

Стаття 15. Порядок оформлення права на вивезення культурних цінностей

Клопотання про право на вивезення культурних цінностей подається не пізніше ніж за місяць до дати їх вивезення власником чи уповноваженою ним особою до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей.

{Частина перша статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5461-VI від 16.10.2012](#)}

До клопотання додаються:

документ, що підтверджує право власності на культурні цінності;
висновок державної експертизи.

Стаття 16. Вивезення родинних цінностей

Родинні цінності, які не перебувають на постійному зберіганні в державних музеях, установах, бібліотеках та інших державних сховищах культурних цінностей, вивозяться відповідно до законодавства України.

Стаття 17. Вивезення особистих нагород

У разі переїзду громадян на постійне місце проживання до інших держав їм дозволяється вивозити особисті нагороди, на які є орденські книжки або нагородні посвідчення.

Вивезення громадянами, які переїжджають на постійне місце проживання до іншої держави, нагород, що залишилися їм від померлих батьків, можливе за умови подання документів, що підтверджують переїзд

громадян на постійне місце проживання до іншої держави, свідоцтва про смерть, орденських книжок або нагородних посвідчень та документів, що підтверджують родинні зв'язки.

Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text>

Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок проведення державної експертизи культурних цінностей» від 26.08.2003 року, в редакції 2013 року

1. Цей Порядок регулює питання проведення державної експертизи культурних цінностей, заявлених до вивезення, тимчасового вивезення та повернутих в Україну після тимчасового вивезення, а також вилучених митними або правоохоронними органами, конфіскованих за рішенням суду та обернених відповідно до закону в дохід держави. { Пункт 1 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 296 (296-2006-п) від 15.03.2006 }

5. Право на проведення експертизи надається установам, державним закладам культури, іншим організаціям (далі – уповноважена організація) наказом Мінкультури.

6. Для проведення експертизи заявник подає Мінкультури або уповноваженій організації письмову заяву із зазначенням мети вивезення, тимчасового вивезення з території України культурних цінностей і пред'являє документ, що посвідчує особу (для фізичної особи – паспорт громадянина України, тимчасове посвідчення особи громадянина України, паспорт громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичний паспорт, службовий паспорт, посвідчення особи моряка, посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон. {Абзац перший пункту 6 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 949 (949-2012-п) від 17.10.2012, № 233 (233-2013-п) від 08.04.2013}).

До заяви додаються:

об'єкти (об'єкт) у разі можливості їх транспортування;

два примірники переліку об'єктів, заявлених до вивезення, тимчасового вивезення з території України культурних цінностей;

два примірники кольорових фотокарток об'єктів розміром 13x18 сантиметрів (крім предметів філателії, письмових та документальних пам'яток, архівних документів, фотокартки яких не подаються). Для предметів нумізматики і фалеристики допускається фотографування кількох предметів разом, але не більш як трьох одиниць на одній фотокартці з обов'язковим використанням масштабної лінійки. При тимчасовому вивезенні смичкових музичних інструментів та смичків замість фотокарток подаються паспорти на них. {Абзац п'ятий пункту 6 в редакції Постанови КМ № 296 (296-2006-п) від 15.03.2006}.

7. Посадова особа Мінкультури або мистецтвознавець проводить попередню експертизу об'єкта, у разі потреби рекомендує інші види експертизи та визначає експерта.

8. В експертному висновку зазначається достовірність об'єкта, автор, назва та подається його атрибутивний опис, який складається за такими критеріями: час створення; причетність до історичних подій, культурних традицій народів і пам'яток історії, видатних особистостей, виробників, мануфактур і шкіл; рівень визнання автора; стан збереженості, знаки та позначки, комплектність, лінійні розміри, соціокультурна функція, рівень суспільного визнання, унікальність, рівень виконавської техніки та популярності, наукова значущість, оцінна вартість.

9. Експертний висновок повинен містити аргументовану рекомендацію щодо доцільності включення об'єкта до Державного реєстру національного культурного надбання та можливості вивезення його з території України.

10. У разі коли за результатами експертизи об'єкт повинен бути включений до Державного реєстру національного культурного надбання, матеріали експертизи незалежно від згоди заявника

передаються Мінкультури або Укрдержархіву відповідно до їх компетенції.

{ Пункт 10 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1293 (1293-2011-п) від 14.12.2011 }

11. Експертний висновок на об'єкти, які були тимчасово вивезені з території України і повернуті в Україну, крім відомостей, зазначених у пункті 8, повинен містити оцінку стану збереженості об'єкта.

12. Експертиза культурних цінностей, вилучених митними або правоохоронними органами, конфіскованих за рішенням суду та обернених відповідно до закону в дохід держави, проводиться мистецтвознавцями або експертами уповноважених організацій.
{ Пункт 12 в редакції Постанови КМ N 296 (296-2006-п) від 15.03.2006 }

13. Експертний висновок друкується на бланках уповноваженої організації, завіряється підписами експерта та керівника цієї організації, скріпленими печаткою. Експертний висновок складається у двох примірниках, один з яких залишається у експерта, другий передається Мінкультури або мистецтвознавцю на зберігання.

Переліки та фотокартки об'єктів завіряються підписом експерта, що провів експертизу, який скріпляється печаткою.

У разі коли попередню експертизу об'єкта провів мистецтвознавець і її результати не дають підстави для проведення інших експертиз, експертний висновок, переліки та фотокартки об'єктів завіряються підписом особи, яка проводила експертизу, із зазначенням дати та проставляється штамп «Дозволено до вивезення з України».

Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1343-2003-%D0%BF#Text>

Розміри плати (тарифи) за проведення державної експертизи культурних цінностей: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26.08.2003 року

№ за пор.	Об'єкт державної експертизи	Розмір плати без податку на додану вартість, у гривнях	
		Проста експертиза	Складна експертиза
	Твори живопису, за одиницю	12,38	24,76
	Графіка, за 10 аркушів	9,09	18,18
	Скульптура, за одиницю	10,74	21,48
	Скульптура, за одиницю	12,21	26,42
	Друковані видання (стародруки, книги, картографічні, нотні видання), за одиницю	7,03	14,06
	Архівні документи, включаючи фото-, кіно- (відео), фонопам'ятки, за одиницю	7,0	14,06
	Музичні інструменти, за одиницю	13,21	26,42
	Предмети нумізматики, філателії, боністики, фалеристики		
	за одиницю	7,03	14,06
	За колекцію	13,21	26,42
	Предмети декоративно-ужиткового мистецтва, за одиницю	(,09	18,18
	Історико-художні пам'ятки, за одиницю	10,74	21,48
	Сувенірна продукція, за одиницю	7,03	—

Примітки: 1. Розміри плати (тарифи) за проведення окремих видів державної експертизи можуть встановлюватися та затверджуватися керівниками державних сховищ культурних цінностей за разовими калькуляціями, погодженими із замовником, виходячи із собівартості робіт (послуг), визначеної відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» (334/94-ВР), згідно з переліками платних послуг, затвердженими постановами Кабінету Міністрів України від 5 червня 1997 р. № 534 (534-97-П) «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами культури і мистецтв, заснованими на державній та комунальній формі власності» (Офіційний вісник України, 1997 р., число 23, с. 95) і від 7 травня 1998 р. № 639 (639-98-П), «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними архівними установами» (Офіційний вісник України, 1998 р., № 19, ст. 684).

2. У разі проведення термінової державної експертизи до встановлених розмірів плати (тарифів) застосовується підвищений коефіцієнт, який становить 25 відсотків, експертизи за місцем знаходження – 50 відсотків.

Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1343-2003-%D0%BF#Text>

**Про затвердження Методичних рекомендацій з
проведення державної експертизи культурних цінностей:
Наказ МКУ, 15.11.2019, № 877**

З метою виконання зобов'язань України згідно з [Конвенцією про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності 1970 року](#), забезпечення виконання [статті 11](#) Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» і [Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2003 року № 1343, відповідно до [підпункту 78](#) пункту 4 Положення про Міністерство культури України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 вересня 2014 року № 495, **НАКАЗУЮ:**

1. Затвердити [Методичні рекомендації з проведення державної експертизи культурних цінностей](#), що додаються.
2. Управлінню охорони культурної спадщини (Моця Б.О.) оприлюднення цього наказу на офіційному веб-сайті Міністерства культури України.
3. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з проведення державної експертизи культурних цінностей

I. Загальні положення

1. Методичні рекомендації з проведення державної експертизи культурних цінностей (далі – Методичні рекомендації) розроблені з метою забезпечення реалізації [Закону України](#) «Про вивезення, ввезення та

повернення культурних цінностей» та [Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2003 року № 1343, однакового підходу до процедури проведення державної експертизи культурних цінностей (далі – експертиза) та оформлення її результатів.

2. У цих Методичних рекомендаціях терміни вживаються у значеннях, наведених у [Митному кодексі України](#), законах України [«Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей»](#), [«Про музеї та музейну справу»](#), [«Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними»](#), [Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2003 року № 1343 (далі – Порядок).

3. Ці Методичні рекомендації спрямовані на використання у роботі державними установами, закладами культури, іншими організаціями, яким надано право проведення державної експертизи культурних цінностей (далі – уповноважені організації), згідно з [переліком](#), затвердженим наказом Міністерства культури України від 31 березня 2017 року № 267, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 24 квітня 2017 року за № 529/30397 (із змінами).

4. [Експертиза проводиться на підставі письмової заяви \(клопотання\), до якої додаються об'єкт\(и\) експертизи \(далі – об'єкт\) та документи, визначені у пункті 6 Порядку.](#)

Рекомендований зразок заяви (клопотання) наведено у [додатку 1](#) до цих Методичних рекомендацій.

У разі неможливості транспортування об'єкта до місця проведення експертизи, рекомендовано проводити виїзну експертизу за місцем знаходження об'єкта відповідно до [абзацу другого](#) пункту 14 Порядку.

5. З метою збереження об'єкта та підвищення якості експертизи об'єкт може передаватися заявником на тимчасове зберігання до уповноваженої організації. В такому випадку його приймання і передавання оформлюється актом приймання-передавання предметів відповідно до [пункту 2](#) глави 3 розділу V Інструкції з організації обліку музейних предметів, затвердженої наказом Міністерства культури України від 21 липня 2016 року № 580, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 12 серпня 2016 року за № 1129/29259.

6. Результати експертизи оформлюються шляхом складання експертного висновку відповідно до вимог [пунктів 8-11](#) Порядку.

II. Рекомендований механізм проведення попередньої експертизи

1. Метою проведення попередньої експертизи відповідно до [абзацу другого](#) пункту 3 Порядку є визнання об'єкта культурною цінністю або предметом культурного призначення серійного чи масового виробництва.

2. За результатами попередньої експертизи рекомендовано складати експертний висновок за зразком, наведеним у [додатку 2](#) до цих Методичних рекомендацій. При цьому слід враховувати вимоги, визначені у [пунктах 8-11](#) Порядку.

3. У разі, якщо за результатами попередньої експертизи встановлюється належність об'єкта до предметів культурного призначення, у позиції «Висновки» рекомендовано вказувати:

«Наданий на експертизу об'єкт є сучасним сувенірним виробом, або предметом культурного призначення серійного та масового виробництва, або твором сучасного мистецтва, або сучасним твором друку, або сучасним предметом колекціонування, або музичним інструментом, що не є унікальним чи рідкісним тощо (необхідне вибрати).

Об'єкт не є культурною цінністю у визначенні [Закону України](#) «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», дія зазначеного Закону на нього не поширюється».

4. На підставі експертного висновку за результатами попередньої експертизи смичкового музичного інструменту або смичка, що не є культурною цінністю, за бажанням заявника, може бути оформлений [паспорт на смичковий музичний інструмент](#) або [паспорт на смичок](#) (далі – Паспорт) на бланках, за зразками, затвердженими наказом Міністерства культури України від 27 червня 2017 року № 555, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 20 липня 2017 року за № 880/30748.

III. Рекомендований механізм проведення первинної експертизи культурних цінностей, заявлених до вивезення (тимчасового вивезення) з території України

1. Відповідно до [пункту 3](#) Порядку первинна експертиза культурних цінностей, заявлених до вивезення (тимчасового вивезення) з території України (далі – первинна експертиза), проводиться для підготовки обґрунтованого експертного висновку.

Її метою є надання рекомендацій щодо можливості вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України для подальшого оформлення свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України.

2. За результатами первинної експертизи, залежно від кількості та характеру об'єктів, рекомендовано складати експертний висновок за зразками, наведеними у [додатках 3](#) або [4](#) до цих Методичних рекомендацій.

3. У експертному висновку за результатами первинної експертизи доцільно вказувати:

1) у позиції «Назва предмета» – категорію культурних цінностей, до якої відноситься об'єкт та його власну назву (наприклад: картина «Портрет дівчинки», ікона «Святитель Миколай», книга «Tygodnik Ilustrowany» – «Тижневик ілюстрований», монета номіналом 5 копійок тощо);

2) у позиції «Автор / виробник» – максимально можливі дані щодо походження об'єкта, приналежність до тієї або іншої школи, кола майстрів;

3) у позиції «Матеріал» – усі види матеріалів, з якого виготовлено об'єкт (наприклад: полотно, олія, метал, сплав, дерево, папір, тканина, камінь). Першим рекомендовано зазначити матеріал, який переважає (наприклад: пістоль: дерево, метал (бронза, латунь), мідний дріт, перламутрові пластинки; стародрук: папір, обкладинка – дерево, шкіра; каптал – полотно; оклад – метал (латунь, срібло, медальйони фарфорові).

Для предметів, виготовлених з дорогоцінних металів, або які містять вставки з дорогоцінних металів, таку позицію доцільно заповнювати за наявності на предметі пробірного клейма або на підставі акта за результатами експертизи матеріалів, оформленого відповідно до вимог [Інструкції про здійснення державного експертно-пробірного контролю за якістю ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів](#), затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 року № 244, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 16 грудня 1999 року за № 874/4167 (із змінами).

Для предметів, виготовлених з дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння, або які містять вставки виготовлені із зазначених матеріалів, таку позицію рекомендовано заповнювати за наявності висновку гемологічної експертизи;

4) у позиції «Техніка» – усі види техніки виготовлення (обробки) об'єкта (наприклад: друк, карбування, гравірування, штампування, литво, різьба). Першою рекомендовано зазначити техніку, яка переважає. За необхідності

можна зазначити характер виготовлення: (наприклад: ручний, машинний, малосерійний, масовий);

5) у позиції «Розміри / вага» – лінійні розміри об'єкта та, за необхідності, його вагу, зокрема: для творів живопису – ширину та висоту, для творів графіки – розміри листа та паспарту, для підкладної ікони – розміри ікони та розміри окладу, для скульптури – висоту, ширину, глибину, для книг – крім лінійних вимірів доцільно вказати кількість сторінок, для смичкових музичних інструментів та смичків – рекомендовано зазначити розміри, визначені у відповідному розділі зразків бланків Паспортів;

6) у позиції «Час і місце створення» – рік створення та географічну назву місця походження об'єкта (регіон, країна, місто тощо). У разі відсутності датованих підписів, дата може встановлюватися приблизно, з точністю, як мінімум, до століття (початок, кінець, середина, третина, чверть, рубіж віків, роки);

7) у позиції «Опис» – стислий опис об'єкта, зокрема:

для творів образотворчого мистецтва – жанр твору (портрет, батальний, побутовий, пейзаж, натюрморт тощо), сюжет, колорит;

для предметів декоративно-ужиткового мистецтва – форму предмета і його окремих частин, конструктивні особливості, колір предмета і окремих частин, художній стиль виконання, зображення або орнамент на предметі або його частинах, функціональне призначення предмета;

для рукописних книг та друкованих видань – форму, кількість листів, сторінок, зшитків; особливості друку або почерку, колір паперу і палітурки, наявність водяних знаків, конструктивні особливості палітурки, кріплення листів і зшитків, стислий зміст, опис мініатюр, заставок, орнаментальних вставок, їх кількість і місце розташування;

для предметів нумізматики, фалеристики та медальєрики – опис лицьового боку (AV), зворотного (RV) боку, гурту;

для музичних інструментів – конструктивні та акустичні особливості, колір, наявність зображень або орнаментів;

8) у позиції «Знаки і позначки» – наявність клейм, печаток, маркувань, штампів, знаків, наклейок (для музичних інструментів – етикету), інвентарних номерів, поміток тощо, із зазначенням місця їх розташування та способу нанесення, кольору тощо;

9) у позиції «Стан збереження» – стан збереження об'єкта (задовільний чи незадовільний) із зазначенням наявності пошкоджень (пориви, тріщини, поломки, здуття, осипання тощо), комплектності, наявності реставраційного втручання, переробок тощо;

10) у позиції «Оцінна вартість» – вірогідну вартість об'єкта, встановлену за результатами його дослідження із врахуванням його художнього, історичного, наукового значення, унікальності, рівня суспільного визнання, автентичності, стану збереження тощо. Оцінну вартість рекомендовано вказувати у національній валюті або у доларах США чи євро. При цьому у експертному висновку рекомендується зазначити, що оцінна вартість об'єкта не є його комерційною вартістю;

11) у позиції «Висновки та рекомендації» -

для об'єктів, заявлених до вивезення:

«Наданий на експертизу об'єкт не рекомендований до включення до Музейного фонду України, Державного реєстру національного культурного надбання. Рекомендовано оформити свідоцтво на право вивезення культурних цінностей з території України»,

або

«Наданий на експертизу об'єкт є предметом музейного значення. Рекомендований до включення до Музейного фонду України та/або Державного реєстру національного культурного надбання. Не рекомендовано оформлювати свідоцтво на право вивезення культурних цінностей з території України»,

для об'єктів, заявлених до тимчасового вивезення:

«Наданий на експертизу об'єкт не рекомендований до включення до Музейного фонду України, Державного реєстру національного культурного надбання. Рекомендовано оформити свідоцтво на право тимчасового вивезення культурних цінностей з території України»,

або

«Наданий на експертизу об'єкт є предметом музейного значення. Рекомендований до включення до Музейного фонду України та/або Державного реєстру національного культурного надбання. Не рекомендовано оформлювати свідоцтво на право вивезення культурних цінностей з території України. Може бути оформлене свідоцтво на право тимчасового вивезення культурних цінностей з території України із зобов'язанням зворотного ввезення в Україну в обумовлений угодою термін»;

12) у позиції «Література» – літературу (каталоги, довідники, монографії, методики тощо), що були використані під час підготовки експертного висновку.

IV. Повторна, додаткова та контрольна експертиза

1. Повторна експертиза проводиться у разі виявлення порушення вимог [Порядку](#) під час проведення первинної експертизи або за наявності обґрунтованих претензій заявника до висновку первинної експертизи. Проведення повторної експертизи доручається іншому експерту (групі експертів).

2. Додаткова експертиза проводиться у разі, коли виникли нові наукові підстави для характеристики об'єкта. Така експертиза проводиться тим самим або іншим експертом (групою експертів).

3. Контрольна експертиза проводиться для перевірки висновків первинної експертизи за ініціативою суб'єктів експертизи, заінтересованих у спростуванні окремих положень, частин або в цілому висновків раніше проведених експертиз.

4. За результатами повторної, додаткової та контрольної експертизи складається експертний висновок за рекомендованою формою, наведеною у [додатках 3](#) або [4](#) до цих Методичних рекомендацій.

V. Рекомендований механізм проведення експертизи об'єктів, вилучених органами доходів і зборів або правоохоронними органами, конфіскованих за рішенням суду та обернених відповідно до закону в дохід держави

1. Під час проведення експертизи об'єктів, вилучених органами доходів і зборів або правоохоронними органами, конфіскованих за рішенням суду та обернених відповідно до закону в дохід держави (далі – експертиза вилучених, конфіскованих та обернених в дохід держави культурних цінностей), рекомендовано встановити належність таких об'єктів до культурних цінностей, визначити порядок їх переміщення через митний кордон України та оцінну вартість.

Якщо у зверненні на проведення експертизи вилучених, конфіскованих та обернених в дохід держави культурних цінностей ставляться додаткові питання, відповідь на них доцільно надавати у межах компетенції експерта.

2. За результатами проведення експертизи вилучених, конфіскованих та обернених в дохід держави культурних цінностей рекомендовано складати

експертний висновок за зразками, наведеними у додатках 3 або 4 до цих Методичних рекомендацій.

Під час складання експертного висновку у позиції «Висновки» рекомендовано зазначити:

«Наданий на експертизу об'єкт є культурною цінністю, для його вивезення з України необхідно оформити свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України».

або

«Наданий на експертизу об'єкт не є культурною цінністю у визначенні Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», дія зазначеного Закону на нього не поширюється. Його переміщення через митний кордон України здійснюється відповідно до законодавства України з питань державної митної справи».

3. У разі, проведення експертизи культурних цінностей, обернених в дохід держави, рекомендується надати пропозиції щодо подальшого розпорядження такими культурними цінностями (зокрема, доцільно зазначити до якого музейного, бібліотечного, архівного закладу рекомендовано передати на постійне зберігання такі культурні цінності).

VI. Рекомендований механізм проведення експертизи об'єктів, що є музейними предметами Музейного фонду України

1. Експертиза об'єктів, що є музейними предметами Музейного фонду України, проводиться з метою підготовки експертного висновку для прийняття на його підставі рішення про можливість їх тимчасового вивезення з території України для експонування на виставках, проведення реставрації або наукової експертизи.

2. Доцільно врахувати, що у випадку, коли тимчасове вивезення об'єктів, що є музейними предметами Музейного фонду України, здійснює

уповноважена організація, вона може самостійно провести експертизу музейних предметів, що належать до складу її фондів.

3. За результатами експертизи об'єктів, що є музейними предметами Музейного фонду України, рекомендовано складати експертний висновок за зразком, наведеним у [додатку 5](#) до цих Методичних рекомендацій.

4. У позиції «Висновки та рекомендації» доцільно зазначити можливість або неможливість транспортування об'єктів, що є музейними предметами Музейного фонду України, та надати рекомендації щодо можливості оформлення права на їх тимчасове вивезення.

5. Страхова вартість об'єктів, що є музейними предметами Музейного фонду України, визначається відповідно до [Інструкції про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України](#), затвердженої наказом Міністерства культури і мистецтв України від 13 липня 1998 року № 325, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 06 серпня 1998 року за № 496/2936.

VII. Рекомендації щодо оформлення експертного висновку

1. Експертний висновок оформлюється з урахуванням вимог [пункту 13](#) Порядку.

Кожна сторінка експертного висновку завіряється підписом експерта(ів), який(і) проводив(ли) експертизу.

У разі якщо експертиза проводиться на декілька об'єктів до експертного висновку додається перелік об'єктів.

На зворотному боці фотографій об'єктів рекомендовано зазначити номер та дату видачі експертного висновку, порядковий номер предмета у переліку, (підпис експерта(ів), який(і) проводив(ли) експертизу. Під час заповнення зворотного боку фотографій необхідно залишити 50% вільного місця.

2. При оформленні Паспорта уповноваженою організацією рекомендовано зберігати його копію, засвідчену експертом, що провів експертизу.

3. Відомості про видані експертні висновки доцільно заносити до журналу реєстрації експертних висновків. Уповноваженим організаціям, які здійснюють видачу Паспортів, крім цього, рекомендовано вести журнал реєстрації Паспортів.

Журнал реєстрації експертних висновків та журнал реєстрації Паспортів рекомендовано заповнювати за зразками, наведеним у [додатку 6](#) до цих Методичних рекомендацій.

VIII. Інформування Мінкультури щодо окремих об'єктів експертизи

З метою виконання зобов'язань України згідно з [Конвенцією про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності](#), 1970 року у разі виявлення на об'єктах явних чи прихованих позначок музеїв, бібліотек, архівних установ тощо та/або наявності підстав вважати об'єкти такими, що викрадені, оголошені в розшук, мають археологічне походження, уповноважені організації невідкладно інформують про це Мінкультури.

При цьому потрібно зазначити всі наявні відомості, зокрема:

- дані про особу, що надала об'єкти на експертизу;
- короткий опис об'єкта із зазначенням позначок, шифрів, печаток тощо;
- фотографії об'єкта.

Інформація про такі випадки подається до відділу контролю за переміщенням культурних цінностей управління охорони культурної спадщини Міністерства культури України (тел./факс: (044) 272-48-07, (044) 272-48-02, (044) 272-48-08;

е-mail: pakhlova@mincult.gov.ua, cv_mku@ukr.net) із позначкою «терміново».

Джерело: [ht https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0877734-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0877734-19#Text)

ЗАЯВА**на проведення державної експертизи культурних цінностей**

Додаток 1
до Методичних рекомендацій
з проведення державної
експертизи культурних цінностей
(пункт 4 розділ І)

ЗРАЗОК

(найменування уповноваженої організації)

(прізвище, ім'я та по батькові заявника,
найменування юридичної особи)

(місце проживання або адреса місцезнаходження
юридичної особи)

(дані документа, що посвідчує особу)

(телефон, факс, електронна пошта)

ЗАЯВА**на проведення державної експертизи культурних цінностей**

Прошу провести державну експертизу предметів, у кількості ____ одиниць,
які я маю намір вивезти (тимчасово вивезти) з території України з метою

Документи, що додаються до цієї заяви:

1. Перелік об'єктів на ____ арк. у двох примірниках.
2. Фотографії об'єктів у кількості ____ шт. у двох примірниках.

Відомості, зазначені у цій заяві, є правдивими.

Підписуючи цю заяву, я даю згоду на обробку моїх персональних даних з метою та на умовах, які визначені Законом України «Про захист персональних даних».

(дата подання заяви)

(підпис заявника)

(прізвище та ініціали заявника)

Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0877734-19#Text>

Додаток 2
до Методичних рекомендацій
з проведення державної
експертизи культурних цінностей
(пункт 2 розділ II)

ЗРАЗОК

ВИСНОВОК
державної експертизи культурних цінностей
(попередня експертиза)

Попередню експертизу проведено _____

(прізвище, ім'я, по батькові та посада експерта)

на підставі заяви (клопотання) від _____ 20 ____ року № _____

(прізвище, ім'я та по батькові заявника або найменування юридичної особи)

За результатами експертизи встановлені такі відомості про об'єкт експертизи:

- 1 Назва предмета: _____
- 2 Автор / виробник: _____
- 3 Матеріал: _____
- 4 Техніка: _____
- 5 Розміри / вага: _____
- 6 Час і місце створення: _____
- 7 Висновки та рекомендації: _____

(посада експерта)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(посада керівника уповноваженої організації)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

СВІДОЦТВО

на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України, затверджене КМ України 14 грудня 2011 року, відповідно до Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», із змінами 2011 року

1. Заявник (прізвище, ім'я, по батькові; назва юридичної особи)

2. Громадянство _____
3. Дані паспорта громадянина України для виїзду за кордон або іншого документа, що посвідчує особу _____

4. Кількість (словами), опис (із зазначенням назви, техніки виконання, використання матеріалу, розміру, дати виконання) предметів, що вивозяться*

5. Перелік предметів, що вивозяться* _____

6. Оцінка предметів, що вивозяться (страхова оцінка) _____

7. Куди вивозяться предмети, тимчасово чи назавжди, мета _____

8. Підстава: висновок державної експертизи*

Видано у м. _____ «___» _____ 200_ р.
дійсний до «___» _____ 200_ р.

М . П. Уповноважений Міністерства культури
при управлінні культури
обласної (міської) державної адміністрації

(підпис)

(розшифрування)

* У разі потреби додається на «___» арк.

Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0877734-19#Text>

Додаток 3
до Методичних рекомендацій
з проведення державної
експертизи культурних цінностей
(пункт 2 розділ III)
ЗРАЗОК

ВИСНОВОК
державної експертизи культурних цінностей

Державну експертизу культурних цінностей проведено _____
(прізвище, ім'я, по батькові та посада експерта)

на підставі заяви (клопотання, листа, постанови про призначення експертизи тощо) від _____ 20 _____ року № _____

(прізвище, ім'я та по батькові заявника або найменування юридичної особи)

За результатами експертизи встановлені такі відомості про об'єкт експертизи:

1. Назва предмета: _____
2. Автор / виробник: _____
3. Матеріал: _____
4. Техніка: _____
5. Розміри / вага: _____
6. Час і місце створення: _____
7. Опис: _____
8. Знаки і позначки: _____
9. Стан збереження: _____
10. Оцінна вартість: _____
11. Висновки та рекомендації: _____
12. Література: _____

_____ (посада експерта)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ (посада керівника уповноваженої організації)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0877734-19#Text>

Додаток А.9

Додаток 4
до Методичних рекомендацій
з проведення державної
експертизи культурних цінностей
(пункт 2 розділ III)

ЗРАЗОК

ВИСНОВОК державної експертизи культурних цінностей

Державну експертизу культурних цінностей проведено _____

(прізвище, ім'я, по батькові та посада експерта)

на підставі заяви (клопотання, листа, постанови про
призначення експертизи тощо) від _____ 20____ року № _____

(прізвище, ім'я та по батькові заявника або найменування юридичної особи)

За результатами експертизи встановлені такі відомості про об'єкти експертизи:

№ з/п	Назва предмета	Автор, виробник	Техніка, матеріал	Розміри, вага (одиниці вимірювання)	Час і місце створення	Опис предмета	Знаки і позначки	Стан збереження	Оцінна вартість (валюта)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Загальна кількість одиниць _____ вартістю _____

Висновки і рекомендації: _____

Література: _____

_____ (посада експерта)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ (посада керівника уповноваженої організації)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0877734-19#Text>

Додаток А.10

Додаток 6
до Методичних рекомендацій
з проведення державної
експертизи культурних цінностей
(пункт 3 розділ VII)

ЗРАЗОК

1. Журнал реєстрації експертних висновків

№ з/п	Дата та номер реєстрації заяви (клопотання) про проведення експертизи	Номер експертного висновку	Дата видачі експертного висновку	Відомості про заявника	Назва об'єкта експертизи	Короткий опис об'єкта експертизи	Висновки та рекомендації за результатами експертизи	Оцінна (страхова) вартість	Прізвище та посада експерта, що провів експертизу	Підпис заявника про отримання експертного висновку
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

**2. Журнал реєстрації паспортів на смичкові музичні інструменти і
СМИЧКИ**

№ з/п	Дата та номер реєстрації заяви (клопотання) про видачу паспорта	Вид паспорта	Серія та номер паспорта	Дата видачі паспорта	Відомості про заявника	Номер та дата видачі експертного висновку, на підставі якого оформлено паспорт	Прізвище та посада експерта, що оформив паспорт	Підпис заявника про отримання паспорта	Відомості про переоформлення паспорта на іншу особу
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0877734-19#Text>

Критерії визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України

3. Критерії визначення оціночної вартості речових джерел

3.1. При визначенні оціночної вартості речових джерел, крім загальних критеріїв, враховується вартість матеріалу, з якого виготовлено предмет, і складність техніки виконання. Наявність особливо цінних матеріалів, використаних в оздобленні предмета (дорогоцінні метали, дорогоцінне та напівдорогоцінне каміння, шкіра, парча тощо), підвищує їх вартість, а саме:

оціночна вартість предметів, які містять дорогоцінні метали і дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення, напівдорогоцінне та декоративне каміння, визначається на підставі експертних висновків; (Абзац другий пункту 3.1 в редакції Наказу Мінкультури N 481 ([z0831-02](#)) від 06.08.2002);

оціночна вартість предмета з металу буде підвищуватися за наявності різнокольорових емалей на 30–50%;

оціночна вартість предмета з металу, дерева або тканини, оздобленого позолотою чи срібленням, прикрашеного галтуванням «золотою» або «срібною» ниткою, підвищується на 10–20%;

оціночна вартість предмета з порцеляни, розписаного золотом, підвищується в залежності від якості матеріалу і техніки виконання на 20–30%;

оціночна вартість предмета з дерева підвищується при застосуванні коштовної деревини: червоного дерева, дуба, карельської берези на 20–30%;

оціночна вартість предметів, які містять дорогоцінні метали і дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення, напівдорогоцінне та декоративне каміння, визначається на підставі

експертних висновків. (Пункт 3.1 доповнено абзацом згідно з Наказом Мінкультури N 481 ([z0831-02](#)) від 06.08.2002)

3.2. Проведення експертизи оцінки вартості предметів, які містять дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення, напівдорогоцінне та декоративне каміння, здійснюється відповідно фахівцями Державної пробірної служби та Державного гемологічного центру Міністерства фінансів України, які вповноважені на виконання цих робіт у встановленому законодавством порядку. Визначення оціночної вартості цих предметів здійснюється фондово-закупівельними комісіями музеїв та заповідників лише на підставі наданих експертних висновків. Можливість застосування оціночної вартості як страхової визначають фондово-закупівельні комісії музеїв та заповідників. (Пункт 3.2 в редакції Наказу Мінкультури N 481 ([z0831-02](#)) від 06.08.2002).

4. Критерії визначення оціночної вартості образотворчих джерел

4.1. Установлюючи оціночну вартість того чи іншого твору мистецтва, крім загальних критеріїв, слід враховувати фактори, які уточнюються в процесі атрибуції:

- авторство, назва твору;
- ступінь відомості автора на світовому художньому ринку;
- належність до тієї чи іншої школи або кола майстрів;
- належність творів пензлю відомого автора або художній школі (колу майстрів);
- беззаперечність авторства;
- наявність документальних даних (написів, позначок, що вказують на авторство, час створення, походження та побутування твору);
- майстерність виконання копії, співвідношення часу створення копії і оригіналу, значимість автора оригінальної картини і автора копії;
- жанрово-композиційні та стилістичні особливості твору;

художня або історична унікальність твору;

час створення – у випадках відсутності дати вона встановлюється в процесі атрибуції: приблизно, з точністю до століття, а по змозі і точніше (початок, кінець, середина, чверть століття, десятиріччя). Оцінка найбільш ранніх за часом творів повинна бути вищою, але основним фактором залишається якість виконання художніх творів.

4.2. Рівноцінні за своїм значенням твори західного, східного, російського або українського образотворчого мистецтва оцінюються приблизно на одному рівні.

4.3. Одним із факторів, що впливає на грошову вартість творів, є фізичний стан збереження. При значних втратах авторського живопису, відшаруванні фарби, проривах, деформації основи, серйозних поломках підрамника вартість може зменшитися на 30–50% і більше.

5. Критерії визначення оціночної вартості письмових джерел

5.1. При визначенні оціночної вартості письмових джерел, зокрема окремих офіційних документів або матеріалів особистого походження різних часів, за основу слід брати документ середнього розміру (рукопис прози – один аркуш, вірша – 16–0 рядків, лист – 1–2 сторінки, дарчий напис або записка – 3–10 рядків, фотографія – розміром 9x12 см). Крім загальних критеріїв слід визначатися за допомогою таких найважливіших факторів:

змісту документа і його значення як пам'ятки історії та культури. Важливим показником змісту творчих рукописів є їх художні (літературні, музичні, наукові) якості; для спогадів, щоденників, листів – фактичні дані;

історико-культурного значення творчості і діяльності автора: що визначніший автор, його роль в історії, розвитку науки, літератури, мистецтва, то вище оцінюються документи, що мають стосунок до цього діяча; оціночна вартість документів, які належать діячам місцевого значення, може бути нижча за середню розцінку;

часу виникнення документа: оціночна вартість документа підвищується в залежності від давності його створення. Виняткову цінність мають документи, які належать до найзначніших історичних подій;

неопублікованості: неопубліковані документи дореволюційного (до 1917 року) часу оцінюються, як правило, вище середньої вартості;

новизни інформації: оціночна вартість документа підвищується, якщо документ раніше був невідомий, конфіденційний або маловідомий, публікується вперше;

інформаційної насиченості документів: значимість відображених у них подій та явищ, пов'язаних з життям держави і видатних діячів. Що більша їх значимість, то вища оціночна вартість документів;

автографічності документа: автограф оцінюється вище копії, авторський машинописний текст, надрукований самим автором, прирівнюється до автографа. Авторизація (наявність авторського підпису або позначки, що підтверджує достовірність рукопису) збільшує його вартість;

написів і позначок на документах, що підвищує їх вартість;

рідкісності документа;

особистостей адресата і адресанта: документ, адресований відомій особі, підвищує його вартість;

зовнішніх особливостей документа: художнього оформлення, а також матеріалу, на якому документ виготовлено. Наявність особливо цінних матеріалів в оздобленні (дорогоцінні метали, дорогоцінне та напівдорогоцінне каміння, шкіра, парча, оксамит тощо); рідкісного носія (пергамент, береста); особливих реквізитів (підвісні печатки, мініатюри, орнаменти, малюнки тощо) підвищує його вартість;

фізичного стану документа: незадовільний фізичний стан документа – згасаючий текст, погано збережений папір – є підставою для зниження його вартості на 30–50%.

5.2. При оцінці фотодокументів в основу покладено позитив. Вартість фотографії зростає, якщо вона має негатив і анотацію.

5.3. При придбанні книг і рукописів значного обсягу вартість може бути в прямій залежності від кількості аркушів; в окремих випадках слід враховувати вартість письмових джерел, що існують на антикварно-букіністичному ринку, серед колекціонерів.

5.4. Вартість рукописної і стародрукованої книги (виданої до 1825 р.) визначається, крім загальних критеріїв, каліграфічною якістю письма (для рукописної книги), якістю паперу, наявністю записів, що вказують на час і місце створення книги або на її походження, наявністю автографів відомих історичних осіб, художніми якостями і станом збереження.

5.5. За особливою шкалою оцінюються такі книги, як «Євангеліє» та «Апостол», що мають найякісніший друк. Загальна вартість книги збільшується в залежності від змісту, обсягу, стану збереження, якості оправи на 30–50%.

5.6. Найбільше підвищує вартість рукописної і стародрукованої книги наявність мініатюр, гравюр, орнаментів. Дорожче оцінюється мініатюра, яка виконана в іконописній манері, дешевше – в техніці акварельного фарбування. Мають цінність орнаментальні заставки.

6. Критерії визначення оціночної вартості кіно-, фоноджерел

6.1. При визначенні оціночної вартості кіноджерел (негативи і позитиви на роликівих плівках і відеомагнітні стрічки), крім загальних критеріїв, слід керуватися:

художнім рівнем фільму відповідно до творчої категорії (1, 2, 3 категорії);
майстерністю авторської групи (сценарист, режисер, оператор, художник);

належністю до кінематографічної школи;

значимістю явища або подій, які відображено у фільмі;

оригінальністю (контратип, перші копії оцінюються дорожче);

технічним станом згідно з категорійністю (1, 2, 3 категорії).

6.2. При визначенні оціночної вартості фоноджерел (воскові валики для фонографа, платівки для грамофонів, патефонів, електрофонів – моно, стерео, квадро; магнітні стрічки і диски, перфоленти для механічного піаніно тощо), крім загальних критеріїв, слід керуватися:

значимістю особи, голос якої записано;

історичним або культурним значенням явища або події, яке відображено в запису;

оригінальністю;

новизною інформації, яка закладена в запису;

технічним станом звукозапису.

7. Визначення страхової вартості музейних предметів

7.1. Музейні предмети, що тимчасово вивозяться за межі України для експонування на виставках або для реставрації, підлягають обов'язковому страхуванню.

Конкретні умови страхування визначаються при укладанні відповідного договору. При цьому страхова сума, що визначається договором страхування, не може бути меншою за страхову вартість музейного предмета.

7.2. Основою для визначення страхової вартості музейних предметів є аукціонні ціни, що діють на момент укладання договору.

7.3. Страхова вартість музейного предмета складається з його оціночної вартості та ступеня ризику (транспортування літаком на далекі відстані, морем тощо).

Страхова вартість унікальних музейних предметів орієнтована на максимально високу межу його аукціонної вартості.

Джерело: [Інструкція «Про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України» \(1998\).](#)

Додаток 5
до Методичних рекомендацій
з проведення державної
експертизи культурних цінностей
(пункт 3 розділ VI)

ЗРАЗОК

ВИСНОВОК
державної експертизи культурних цінностей
(предметів Музейного фонду України)

Державну експертизу культурних цінностей проведено _____

(прізвище, ім'я, по батькові та посада експерта)

на підставі заяви (клопотання, листа тощо) від _____ 20__ року № _____

(прізвище, ім'я та по батькові заявника або найменування юридичної особи)

Мета тимчасового вивезення _____

№ з/п	Автор (виробник)	Назва	Матеріал техніка	Розміри, вага (одиниці вимірювання)	Час і місце створення	Інвентарний №	Стан збереження	Кількість одиниць зберігання	Страхова вартість (валюта)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Загальна кількість одиниць _____ страховою вартістю _____.

Висновки і рекомендації: _____

Література: _____

_____ (посада експерта)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ (посада керівника уповноваженої організації прізвище)

_____ (підпис)

_____ (ініціали,

Додаток Б

АВТОРСЬКІ МЕТОДИКИ ЕКСПЕРТИЗИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Додаток Б.1

Протокол оцінки пам'ятки культури за індексом соціокультурної цінності
(методика В. Індутного)

№ з/п	Назва оціночного критерію	Ранжування оціночного критерію і коефіцієнт "n+" (підкреслити необхідне)	Ранжування контраверсійного оціночного критерію і зменшуючий коефіцієнт "n" (підкреслити необхідне)	Результ. коеф. N = n+ × n-
1	2	3	4	5
1.	Історія побутування пам'ятки (онтологія)	Невідома (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
		<u>Частково відома (2)</u>		
		Повністю відома (4)		
2	Вік пам'ятки	Невідомий (1)	Відомий або невідомий, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація має визначальне значення, але невідома або не підтверджується (0,25)	
		До 50 років (1)		
		До 100 років (2)		
		До 300 років (4)		
		<u>До 1000 років (8)</u>		
		До 2000 років (16)		
Більше 2000 років (32)				
3.	Тиражованість пам'ятки	Тиражована (типова) (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
		<u>Рідкісна (2)</u>		
		Унікальна (4)		

4.	Рівень визнання пам'ятки	Місцевого значення або не набув визнання(1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)	
		<u>Національного значення (2)</u>	Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5)	
		Світового значення (4)	Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
5.	Причетність пам'ятки до культурних традицій	Місцеві й родові традиції (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)	
		<u>Національні традиції (2)</u>	Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5)	
		Світові традиції (4)	Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
6.	Рівень визнання автора пам'ятки	Місцевого значення або не набув визнання(1)	<u>Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)</u>	
		Національного значення (2)	Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5)	
		Світового значення (4)	Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
7.	Причетність пам'ятки до історичних подій	Місцевого значення або не набув визнання(1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)	
		<u>Національного значення (2)</u>	Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5)	
		Світового значення (4)	Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
8.	Причетність пам'ятки до інших пам'яток історії та культури	Місцевого значення або не набув визнання(1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)	
		<u>Національного значення (2)</u>	Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5)	
		Світового значення (4)	Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
9.	Причетність пам'ятки до	Місцевого значення або не набув визнання(1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)	

	видатних особистостей	Національного значення (2) <u>Світового значення</u> (4)	Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
10.	Причетність пам'ятки до видатних мануфактур і шкіл	<u>Місцевого значення або не набув визнання</u> (1) Національного значення (2) Світового значення (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
11.	Соціокультурна функція пам'ятки	Ужиткова або декоративна (1) Авторське послання (2) <u>Загальновиховна</u> (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
12.	Масштабність творчої ідеї	Пересічна (1) Висока (2) Світоглядна (4)	<u>Відома або невідома, але не передбачає використання критерію</u> (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
13.	Наукова значимість пам'ятки	Пересічна або не має наукової значимості (1) <u>Висока</u> (2) Найвища (4)	<u>Відома або невідома, але не передбачає використання критерію</u> (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
14.	Художня цінність пам'ятки	Пересічна або не має художньої цінності (1) <u>Висока</u> (2)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але	

		Найвища (4)	підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
15.	Рівень технічної досконалості	<u>Пересічний</u> (1)	Недосконалий (0,5)	
		Високий (2)		
		Найвищий (4)		
16.	Особливі якості пам'ятки	Відсутні (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5)	
		<u>Наявні</u> (2)		
17.	Історико-культурна цінність матеріалів	<u>Пересічні матеріали</u> (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
		Рідкісні матеріали (2)		
		Унікальні матеріали (4)		
18.	Розміри пам'ятки	<u>Є звичайними</u> (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
		Є причиною помірною збільшення споживчої цінності(2)		
		Є визначальними для збільшення споживчої цінності (4)		
19.	Наявність знаків і позначок	<u>Знаки і позначки присутні</u> (2)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
20.	Комплектність	<u>Комплектний</u> (1)	Некомплектний (0,5)	

21.	Стан збереження пам'ятки	Безпошкоджень (1)	<u>Задовільний (0,5)</u> Незадовільний (0,25) У фрагментах (0,125) В одиничних фрагментах (0,0625)	
-----	---------------------------------	-------------------	---	--

**Протокол оцінки пам'ятки культури за індексом рівня задоволення
гуманітарних потреб особистості (методика В. Індутного)**

№ з/п	Назва і короткий опис критерію, а також його контраверсії	Ранжування	Результат
1	2	3	4
1	<p>Пам'ятка є символом цілісного або роздрібненого. Задовольняє гуманітарні потреби особистості у причасті до суспільних, культурних та ідеологічних формацій або (контраверсія) до символів, які є метапаталогіями і підтверджують індивідуальну потребу у запереченні влади, громадського порядку, величності історичних подій та існування пам'яток великого соціокультурного значення.</p>	<p>Відсутній (1)</p> <p>Частковий (2)</p> <p>Наявний (4)</p>	
2	<p>Пам'ятка є символом досконалості або недосконалості. Символізм пам'ятки задовольняє індивідуальну потребу людини у власній причетності до досконалих, довершених у власній сутності предметів та ідей, відчутних і мислимих та упредметнених ідеалах, які сповідаються особистістю. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення досконалості та власної причетності до відповідних ідеалів, сповідувати уявлення про недосконалість усього суцього</p>	<p>Відсутній (1)</p> <p>Частковий (2)</p> <p>Наявний (4)</p>	
3	<p>Пам'ятка є символом завершеності й остаточності подій або незавершеності та нескінченності. Вона є меморіальною і задовольняє індивідуальну потребу у відзначенні успішного завершення важливих справ або досягнення стану суспільної справедливості, ушанує події, які вже відбулися і мають велике настановче і виховне значення. Пам'ятка також може бути символом, що задовольняє індивідуальну потребу у причетності до знеславлення великих подій, справ та стверджує несправедливість і беззаконня.</p>	<p>Відсутній (1)</p> <p>Частковий (2)</p> <p>Наявний (4)</p>	
4	<p>Пам'ятка є символом порядку, законності (канонічності) або безладу. Вона задовольняє потребу привласнення особистістю (причастя)</p>	<p>Відсутній (1)</p>	

	відношення до тих чи інших ідеалізованих моделей управління суспільством, правил побудови влади, способу суспільного буття з урахуванням релігійних, національних традицій та інших ознак соціальної ідентичності, які свідчать про існування чітких моральних та етичних норм. Пам'ятки можуть бути також такими, що дозволяють яскраво самовиразитись у формах, які суперечать моралі та встановленим нормам життя.	Частковий (2)	
5	Пам'ятка є символом активності або пасивності. Символізм пам'ятки дозволяє задовольнити індивідуальну потребу особистості в активному способі життя, доводить обов'язкову наявність позитивного результату від дієвості й невтомної творчості або символізує патологічне сповідування пасивного спостереження, самолюбівання, самодостатності та пасивного способу життя.	Відсутній (1)	
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	
6	Пам'ятка є символом достатку або бідності. Символізм пам'ятки задовольняє індивідуальну потребу особистості у демонстрації власного багатства та причетності до заможних верств населення або заможних громадських об'єднань. Пам'ятка може також бути символом патологічного бажання демонструвати індивідуальну бідність, незалежність від загально визнаних символів заможності.	Відсутній (1)	
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	
7	Пам'ятка є символом краси або символом огидного. Символізм пам'ятки задовольняє потребу людини у власній причетності до краси – відчутних та мислимих ідеалів, опредметнених у мистецьких творах, які сповідаються особистістю. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення краси і власної причетності до традиційних форм мистецтва.	Відсутній (1)	
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	
8	Пам'ятка є символом простоти або складності. Символізм пам'ятки задовольняє індивідуальну потребу людини у власній причетності до простих і зрозумілих речей, тлумачень, принципів поведінки, ідеалів, що алегорично сповіщають про сутність навколишнього світу. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення простоти й задовольняти гуманітарну потребу ускладнювати спостережну сутність.	Відсутній (1)	
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	
9	Пам'ятка є символом добра або зла. Символізм	Відсутній	

	пам'ятки допомагає задовольнити індивідуальну потребу людини у власній причетності до проявів добра, доброзичливості, благодійності тощо. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення добра й уславлення зла.	(1) Частковий (2) Наявний (4)	
10	Пам'ятка є символом унікального. Символізм пам'ятки допомагає задовольнити індивідуальну потребу людини у власній причетності до неповторного, унікального, найбільш цікавого, незвіданого та раритетного незалежно від матеріальної природи. Контраверсія до цього критерію не підвищує якість пам'яток.		4
11	Пам'ятка є символом легкості або напруженості. Символізм пам'ятки допомагає задовольнити індивідуальну потребу людини у власній причетності до легких, легковажних та приємних відчуттів. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення легковажного світогляду й задовольняти гуманітарну потребу особистості надмірно напружувати спостережену сутність.		
12	Пам'ятка є символом гри або серйозності. Символізм пам'ятки допомагає задовольняти індивідуальну потребу людини у власній причетності до віртуальних та модельних цінностей, які допомагають опосередковано пояснити сутності навколишнього світу. Пам'ятка може також бути символом патологічного перечення можливості моделювання та гри й тим задовольняти гуманітарні потреби.		
13	Пам'ятка є символом істинності або символом її заперечення. Символізм пам'ятки допомагає задовольнити індивідуальну потребу людини у власній причетності до істинних знань про події та предмети або навпаки бути символом торжества брехні та заперечення можливості існування істинних знань. Символ, який задовольняє індивідуальну потребу у сподіваннях, надіях і віруваннях щодо справедливості, торжества добра над злом, вічного життя та надприродного розуму або метапатологічний символ, який заперечує існування вірувань та надій; пропагує спонтанність подій, цинізм, зверхність		

14	<p>Пам'ятка є символом самовпевненості або власної неспроможності. Символізм пам'ятки задовольняє індивідуальну потребу особистості та стверджує її віру у власні сили, генерує самовпевненість у намаганнях досягти певної мети, сприяє вірі у власний професіоналізм, нагадує про провідну роль особистості в процесі розвитку суспільства та науково-технічному прогресі. Пам'ятка також може бути символом патологічного заперечення можливості позитивної самореалізації особистості і підкреслювати її неспроможність долати перешкоди у житті</p>		
----	---	--	--

**Протокол оцінки пам'ятки культури за індексом ліквідності (методика
В. Індутного)**

№ з/п	Назва оціночного критерію	Ранжування оціночного критерію і коефіцієнт "m+" (підкреслити необхідне)	Ранжування контраверсійного оціночного критерію і зменшуючий коефіцієнт "m-" (підкреслити необхідне)	Результ. коеф. F = m+ × m-
1.	Ліквідність	<u>Наближена до стану неможливості реалізації товару (0,25)</u> Низька (0,5) Нормативна (1) Висока(2) Ажіотажна (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
2.	Потенціал заміщення на ринку	<u>Заміщення неможливе (4)</u> Заміщення обмежене (2) Заміщення необмежене (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
3.	Привабливість розпорядництва	Вкрай неприваблива (0,25) Неприваблива (0,5) <u>Нормативна (1)</u> Дуже приваблива (2)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	

Протокол оцінки пам'ятки культури за індексом загальновиховної цінності (методика В. Індутного)

№ з/п	Назва критерію	Ранжування оціночних критеріїв за	Ранжування контраверсійного критерію за рівнем	Добуток ранжованих
1	2	3	4	5
1.	Рівень актуальності в предметі	Неактуальний – 1 Слабоактуальний – 2	<u>Достовірна</u> – 1 Не повна – 0,5 Фрагментарна – 0,25	
2	Термін актуалізації пам'яток	Короткотривалий – 1 До 2 років – 2	<u>Достовірна</u> – 1 Не повна – 0,5 Фрагментарна – 0,25	
3	Широта впливу в предметі	Місцевий – 1 Регіональний - 2 Національний – 4	<u>Достовірна</u> – 1 Не повна – 0,5 Фрагментарна – 0,25	
4	Рівень зацікавленості окремих	Незацікавлені – 1 Слабозацікавлені – 2	<u>Достовірна</u> – 1 Не повна – 0,5 Фрагментарна – 0,25	
5	Рівень наслідків від соціокультурної актуалізації пам'яток культури як загальновиховних ідеалів	Відсутні – 1 Місцеві – 2 <u>Національні</u> – 4 Цивілізаційні - 8	<u>Достовірна</u> – 1 Не повна – 0,5 Фрагментарна – 0,25 Відсутня – 0,125	

**Протокол оцінки пам'ятки культури за індексом автентичності (методика
В. Індутного)**

№ з/п	Назва оціночного критерію	Значення оціночного критерію "п+" (підкреслити необхідне)	Рівень контраверсії до критеріїв, які впливають на автентичність "п-"	Результ. коеф. N =п+× п-
1	2	3	4	5
1.	Наявність документів про історію побутування	<p><u>Усі необхідні документи про історію пам'ятки наявні або історія пам'ятки не потребує підтвердження (4)</u></p> <p>Існують окремі документи про історію пам'ятки (2)</p> <p>Документи про історію пам'ятки відсутні (1)</p>	<p>Історія повністю підтверджується або не потребує підтвердження (1)</p> <p>Історія підтверджується частково або викликає сумніви (0,5)</p> <p>Історія є не підтвердженою (0,25)</p>	
2.	Документальне не підтвердження справжності у результатах аналітичних, стилістичних, мистецтвознавчих та інших досліджень	<p>Усі основні необхідні аналітичні дослідження проведені, а їх результати задокументовані (4)</p> <p>Окремі аналітичні дослідження проведені, а їх результати задокументовані (2)</p> <p>Результати аналітичних досліджень відсутні (1)</p>	<p>Справжність підтверджується в усіх результатах (1)</p> <p>Справжність підтверджується не повністю (0,5)</p> <p>Справжність є не підтвердженою (0,25)</p>	
3.	Рівень змін, внесених реставраційними роботами	<p>Реставраційні роботи не проводились або є несуттєвими (4)</p> <p>Реставраційні роботи проводились в</p>	<p>Реставрація не змінила якості пам'ятки (1)</p> <p>Реставрація змінила якість пам'ятки у</p>	

		незначному обсязі (2)	незначній мірі (0,5)	
		Реставраційні роботи проводились в значному обсязі (1)	Реставрація значно змінила якість пам'ятки (0,25)	

Загальна класифікація пам'яток за індексом соціокультурної цінності (методика В. Індутного)

Загальна класифікація пам'яток за індексом соціокультурної цінності

Рівень соціокультурної значимості пам'ятки	Порядок соціокультурної значимості пам'ятки	Кількість позитивної інформації в бітах	Коефіцієнт збільшення вартості пам'ятки щодо базової вартості	
Пам'ятки культури родового та місцевого рівня значимості		0	1	
		1	2	
		2	4	
Пам'ятки культури національного рівня значимості	Третього порядку	3	8	
		4	16	
	Другого порядку	5	32	
		6	64	
		7	128	
		8	256	
	Першого порядку	9	512	
		10	1024	
		11	2048	
		12	4096	
		13	8192	
		14	16384	
	Пам'ятки культури світового рівня значимості	Третього порядку	15	32768
			16	65536
17			131072	
18			262144	
Другого порядку		19	524288	
		20	1048576	
Першого порядку		21	2097152	
		22 і більше	4194304	

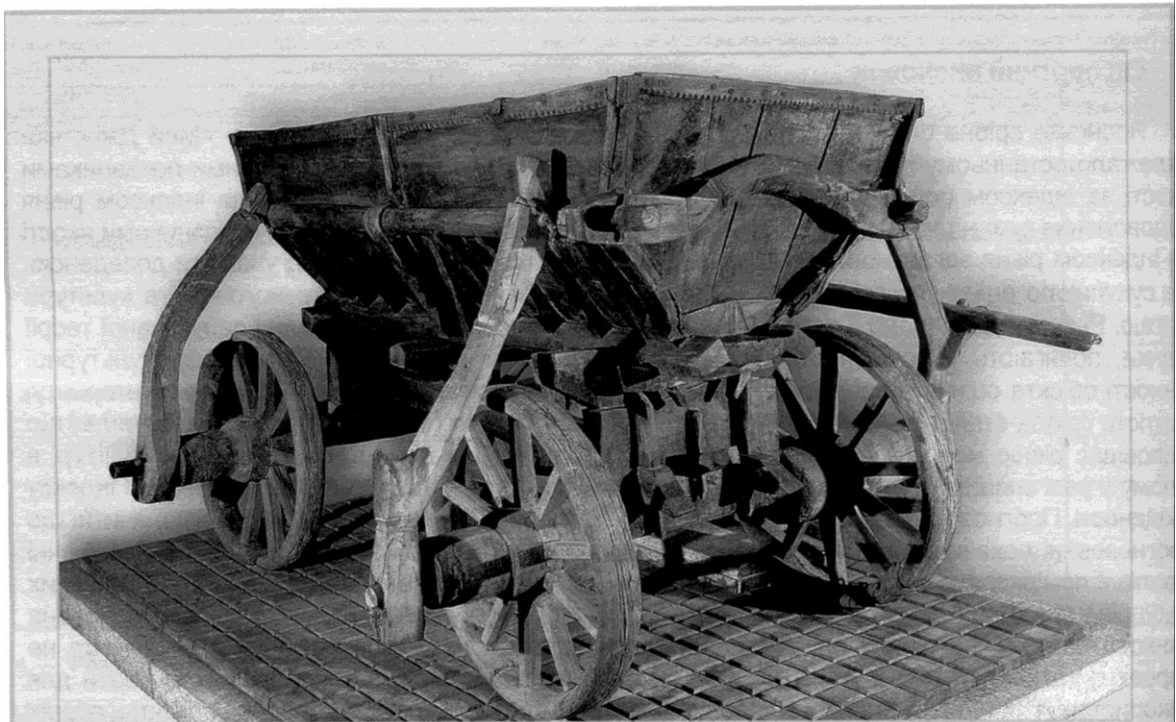
Загальна класифікація пам'яток за індексом задоволення гуманітарних потреб особистості.

Рівень споживання за групами якості	Мотивації до придбання коштовностей	Річні доходи у тис. грн.	Прогнозний рівень споживання у тис. грн.	Група якості спожитих коштовностей
Пам'ятки низького рівня задоволення гуманітарних потреб особистості	Відсутні	10	0	2- 8
	Дуже слабкі	20	1	
	Слабкі	40	2	
Пам'ятки середнього рівня задоволення гуманітарних потреб особистості	Скоріше середні, ніж слабкі	50	5	16
	Середні	100	10	64
	Підвищені	250	25	256
Пам'ятки високого рівня задоволення гуманітарних потреб особистості	Скоріше високі, ніж середні	500	50	1024
	Високі	1000	100	4096
	Дуже високі	2500 і більше	250 і більше	16384

Протокол оцінки воза чумацького, проведеної В. Індутним

Протокол оцінки та експертний висновок до пам'ятки культури № 37.

1. Назва пам'ятки: **Віз чумацький.**
2. Мета експертизи: **оцінка соціокультурної цінності та прогнозу вартості.**
3. Супровідні матеріали, надані замовником: **Матеріали, надані директором Дніпропетровського історичного музею ім. Д.І. Яворницького Н.І. Капустіною.**

Віз чумацький (мажа)

Дерево, метал; різьблення, кування. Україна. XVII–XIX ст.

За легендою, мажу придбав Д.І. Яворницький на ярмарку у Верхньодніпровську за 100 крб. У мажу впрягали пару волів. Зробити віз власними руками коштувало 35 крб. Деревина, з якої виготовляли воза: з ясена – щаблі, осі, ободи; з береста – підкопу; із сосни – нижню дошку та боківню; з липи – насадку. Колеса й осі купували на ярмарку. Основні частини воза робили самі, але частіше замовляли майстрам, які брали за роботу 4–5 крб. Вози майстрували взимку, один віз виготовляли два тижні. Віз міг важити від 22 до 30 пудів, перевозив 40–100 пудів солі.

4. В результаті встановлено такі якісні показники пам'ятки:

I. За індексом соціокультурної цінності

№ з/п	Назва оціночного критерію	Ранжування оціночного критерію і коефіцієнт "п+" (підкреслити необхідне)	Ранжування контраверсійного оціночного критерію і зменшувачий коефіцієнт "п-" (підкреслити необхідне)	Результ. коеф. N=p ⁺ xп ⁻
1		2	3	4
1	Історія побутування пам'ятки (онтологія)	Невідома (1) Частково відома (2) Повністю відома (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	4
2	Вік пам'ятки	Невідомий (1) До 50 років (1) До 100 років (2) До 300 років (4) До 1000 років (8) До 2000 років (16) Більше 2000 років (32)	Відомий або невідомий, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація має визначальне значення, але невідома або не підтверджується (0,25)	4
3	Тиражованість пам'ятки	Тиражована (типова) (1) Рідкісна (2) Унікальна (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
4	Рівень визнання пам'ятки	Місцевого значення або не набув визнання (1) Національного значення (2) Світового значення (4)	Відомий або невідомий, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	4
5	Причетність пам'ятки до культурних традицій	Місцеві й родові традиції (1) Національні традиції (2) Світові традиції (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
6	Рівень визнання автора пам'ятки	Місцевого значення або не набув визнання (1) Національного значення (2) Світового значення (4)	Відомий або невідомий, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
7	Причетність пам'ятки до історичних подій	Місцевого значення або не причетна (1) Національного значення (2) Світового значення (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
8	Причетність пам'ятки до інших пам'яток історії та культури	Місцевого значення або не причетна (1) Національного значення (2) Світового значення (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
9	Причетність пам'ятки до видатних особистостей	Місцевого значення або не причетна (1) Національного значення (2) Світового значення (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2

Продовження додатку

1	2	3	4	
10	Причетність пам'ятки до видатних мануфактур і шкіл	Місцевого значення або не причетна (1) Національного значення (2) Світового значення (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
11	Соціо-культурна функція пам'ятки	Ужиткова або декоративна (1) Авторське послання (2) Загальновиховна (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
12	Масштабність творчої ідеї	Пересічна (1) Висока (2) Світоглядна (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
13	Наукова значимість пам'ятки	Пересічна або не має наукової значимості (1) Висока (2) Найвища (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
14	Художня цінність пам'ятки	Пересічна або не має художньої цінності (1) Висока (2) Найвища (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
15	Рівень технічної досконалості	Пересічний (1) Високий (2) Найвищий (4)	Недосконалий (0,5)	1
16	Особливі якості пам'ятки	Відсутні (1) Наявні (2)	Відомі або невідомі, але не передбачають використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5)	1
17	Історико-культурна цінність матеріалів	Пересічні матеріали (1) Рідкісні матеріали (2) Унікальні матеріали (4)	Відомі або невідомі, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
18	Розміри пам'ятки	Є звичайними (1) Є причиною помірною збільшення споживчої цінності (2) Є визначальними для збільшення споживчої цінності (4)	Відомі або невідомі, але не передбачають використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
19	Наявність знаків і позначок	Знаки і позначки присутні (2)	Відомі або невідомі, але не передбачають використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково або сумнівна (0,5) Відсутні (0,25)	1
20	Комплектність	Комплектний (1)	Некомплектний (0,5)	1
21	Стан збереження пам'ятки	Без пошкоджень (1)	Задовільний (0,5) Незадовільний (0,25) У фрагментах (0,125) В одиничних фрагментах (0,0625)	0,5

Розрахунковий індекс соціокультурної цінності колекції пам'яток (N)= 1 024

Класифікаційне визначення колекції пам'яток **Пам'ятка культури національного рівня значення першого порядку**

Експертний висновок

Віз чумацький характеризується високим показником якості за індексом соціокультурної цінності, підвищеним показником якості за індексом рівня задоволення гуманітарних потреб особистості, а також високим показником якості за індексом рівня загальновиховної цінності. Автентичність пам'ятки слід уважати доведеною. За сукупністю оцінок якості пам'ятка має високе значення для збереження національної історії та народних традицій України. Рекомендації щодо її загальної вартісної оцінки, здійсненої на основі дедуктивної теорії, полягають у доцільності застосування величини добутку показника соціокультурної цінності об'єкта оцінки на базу оцінки. За базу оцінки доцільно прийняти собівартість виготовлення подібного воза в сучасних умовах, однак такі предмети нині не виготовляються, отже, слід вивчити можливість використання іншого обґрунтованого показника вартості, наприклад, вартості матеріалів. Водночас оцінка пам'ятки на основі гуманістичної теорії вказує на можливість її оцінки на рівні **37 500 грн**. Користуючись цим результатом та показником рівня задоволення гуманітарних потреб особистості (512), можна розрахувати базу оцінки, яка становитиме $37\,500 : 512 = 73,24$ грн. Такий показник слід розглядати як опосередковано розраховану залишкову вартість матеріального носія. Розуміючи наукову обґрунтованість цієї величини, можна обчислити прогнозну вартість пам'ятки на основі дедуктивної теорії оцінки. Відтак прогнозна вартість, що відповідатиме рівню можливої фінансової шкоди, заподіяної Музею і національній культурі України у разі знищення пам'ятки, становитиме $73,24 \times 1\,024 = 75\,000$ грн, а з урахуванням індексу ліквідності – **150 000 грн**. Показник вартості, обрахований за допомогою гуманістичної теорії оцінки, можна рекомендувати для використання як міри фінансової відповідальності посадових осіб за збереження пам'ятки або як стартовий показник вартості під час проведення відкритих торгів на аналогічні пам'ятки. Прогнозування якості пам'ятки за індексом загальновиховної цінності дозволяє оцінити її на рівні **85 632 грн**. Цей показник можна рекомендувати як договірну страхову суму, яка дозволить у разі настання руйнації окремих елементів пам'ятки (наприклад, у випадку невдалого її транспортування на експозицію) раціонально та протягом передбаченого страховою угодою періоду здійснити відновлювальні роботи. Показник також вказує на рівень завданої шкоди у сфері виховної роботи музею у разі втрати пам'ятки.

Відтак пам'ятка є описаною в якісному та вартісному аспектах.

Прогнозування вартості виконано відповідно до методики, опублікованої в: Індутний В.В., Чернявська Е.В., Шкляр С.М. та ін. Оцінка культурних цінностей. – К.: АЯКС ПРІНТ, 2006. – 608 с.

Примітки: Експерти не несуть відповідальності за достовірність наданої їм вхідної інформації про пам'ятку, не мають прямої або опосередкованої особистої зацікавленості у результатах експертизи та не можуть відповідати за вартісні показники, зафіксовані в результаті вільного продажу об'єкта експертизи.

Експерт В. Індутний

Зауважень і претензій до протоколу та висновків, укладених експертами, не маю.

Замовник:

Дата _____

Протокол оцінки Софіївського собору у Києві, проведеної В. Індутним

Протокол оцінки та експертний висновок до пам'ятки культури № 1.

1. Назва пам'ятки: **Софійський собор у Києві.**
2. Мета експертизи: **оцінка соціокультурної цінності та прогнозної вартості.**
3. Супровідні матеріали, надані замовником: **опис собору, поданий у каталозі.**

Софійський собор у Києві

Собор Софія Київська
Вигляд з південного сходу

Унікальна пам'ятка давньоруського мистецтва; стародавній духовний, культурний та політичний центр України. Згідно із сучасними дослідженнями (аналізу графіті групи Олісави та ін.), храм споруджено у 1011–1018 рр. У соборі – центрі Київської митрополії – відбувалися церемонії «посадження» князів на київський престол, прийоми іноземних послів, інші важливі події загальнодержавного значення. При храмі велось літописання; Ярослав Мудрий створив першу відому у Київській Русі бібліотеку. У 1654 р. у Софії киянами були затверджені історичні рішення Переяславської ради. У добу Бароко храм одягнув нові шати. Над зовнішніми галереями другого ярусу добудовано приміщення з шістьма новими банями; західний та східний фасади прикрасили барокові фронтони, вікна оздобила лиштва, з'явився рослинний ліпний орнамент тощо. Доба Гетьманщини подарувала собору мідні позолочені вхідні двері. Прекрасною пам'яткою іконопису та різьби по дереву XVIII ст. являється іконостас. В інтер'єрі храму збереглося близько 260 м² мозаїки та 3 тис. м² фресок. Тут знаходиться мармуровий саркофаг Ярослава Мудрого, а також некрополь князів та вищого духовенства. Збереглися одинадцять високохудожніх різьблених парапетів хорів XI ст. з пірофіліту. Значну наукову цінність являють графіті XI–XVII ст. на стінах собору. Серед стінопису унікальні світські композиції вєж та портрети княжої родини. Про Софію Київську написано низку монографій, величезну кількість наукових та науково-популярних статей. Завдяки унікальності споруди та комплексу настінного малярства собор у 1990 р. внесено до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Пам'ятки духовного мистецтва Софії Київської XI–XVIII ст. виражають загальні вивонні ідеї устрою і культурних ідеалів суспільства, релігійні переконання та світогляд давніх слов'ян-християн (у випадку мозаїк та фресок), української нації (твори XVII–XVIII ст.) Ці пам'ятки, знаходячись у митрополичому храмі Київської Русі, формували та продовжують формувати особистість у рамках загальнокультурних ідеалів.

Богородиця-Оранта
Мозаїчна композиція в центральній апсиді собору

4. В результаті встановлено такі якісні показники пам'ятки:

I. За індексом соціокультурної цінності

№ з/п	Назва оціночного критерію	Ранжування оціночного критерію і коефіцієнт "п+" (підкреслити необхідне)	Ранжування контраверсійного оціночного критерію і зменшуючий коефіцієнт "п-" (підкреслити необхідне)	Результ. коэф. $N=p^+ \times p^-$
1		2	3	4
1	Історія побутування пам'ятки (онтологія)	Невідома (1) Частково відома (2) Повністю відома (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	4
2	Вік пам'ятки	Невідомий (1) До 50 років (1) До 100 років (2) До 300 років (4) До 1000 років (8) До 2000 років (16) Більше 2000 років (32)	Відомий або невідомий, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація має визначальне значення, але невідома або не підтверджується (0,25)	8

1	2	3	4
3	Тиражованість пам'ятки	Тиражована (типова) (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)
		Рідкісна (2)	
		Унікальна (4)	
4	Рівень визнання пам'ятки	Місцевого значення або не набув визнання (1)	Відомий або невідомий, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)
		Національного значення (2)	
		Світового значення (4)	
5	Причетність пам'ятки до культурних традицій	Місцеві й родові традиції (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)
		Національні традиції (2)	
		Світові традиції (4)	
6	Рівень визнання автора пам'ятки	Місцевого значення або не набув визнання (1)	Відомий або невідомий, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)
		Національного значення (2)	
		Світового значення (4)	
7	Причетність пам'ятки до історичних подій	Місцевого значення або не причетна (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)
		Національного значення (2)	
		Світового значення (4)	
8	Причетність пам'ятки до інших пам'яток історії та культури	Місцевого значення або не причетна (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)
		Національного значення (2)	
		Світового значення (4)	
9	Причетність пам'ятки до видатних особистостей	Місцевого значення або не причетна (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)
		Національного значення (2)	
		Світового значення (4)	
10	Причетність пам'ятки до видатних мануфактур і шкіл	Місцевого значення або не причетна (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)
		Національного значення (2)	
		Світового значення (4)	
11	Соціо-культурна функція пам'ятки	Ужиткова або декоративна (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)
		Авторське послання (2)	
		Загальновиховна (4)	
12	Масштабність творчої ідеї	Пересічна (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)
		Висока (2)	
		Світоглядна (4)	
13	Наукова значимість пам'ятки	Пересічна або не має наукової значимості (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)
		Висока (2)	
		Найвища (4)	

Продовження додатку

1	2	3	4	
14	Художня цінність пам'ятки	Пересічна або не має художньої цінності (1) Висока (2) Найвища (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	4
15	Рівень технічної досконалості	Пересічний (1) Високий (2) Найвищий (4)	Недосконалий (0,5)	2
16	Особливі якості пам'ятки	Відсутні (1) Наявні (2)	Відомі або невідомі, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5)	2
17	Історико-культурна цінність матеріалів	Пересічні матеріали (1) Рідкісні матеріали (2) Унікальні матеріали (4)	Відомі або невідомі, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
18	Розміри пам'ятки	Є звичайними (1) Є причиною помірного збільшення споживчої цінності (2) Є визначальними для збільшення споживчої цінності (4)	Відомі або невідомі, але не передбачають використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
19	Наявність знаків і позначок	Знаки і позначки присутні (2)	Відомі або невідомі, але не передбачають використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково або сумнівна (0,5) Відсутні (0,25)	2
20	Комплектність	Комплектний (1)	Некомплектний (0,5)	1
21	Стан збереження пам'ятки	Без пошкоджень (1)	Задовільний (0,5) Незадовільний (0,25) У фрагментах (0,125) В одиничних фрагментах (0,0625)	0,5

22. Розрахунковий індекс соціокультурної цінності (N): 16 777 216.

23. Класифікаційне визначення пам'ятки: *пам'ятка культури світового рівня значення першого порядку.*

Експертний висновок

Пам'ятка культури собор «Софія Київська» характеризується найвищими показниками якості за усіма напрямками оцінки – індексом соціокультурної цінності, індексом рівня задоволення гуманітарних потреб особистості, індексом рівня загальновиховної цінності та індексом автентичності. За сукупністю оцінок пам'ятка має винятково велике значення для збереження традицій національної та світової культури. Рекомендації щодо її загальної вартісної оцінки на основі дедуктивної теорії оцінки полягають у тому, що прогнозування здійснюється на основі вирахування добутку величин індексу соціокультурної цінності (який становить **16 777 216**) та бази оцінки. За базу оцінки доцільно прийняти залишкову вартість будівлі на даний момент. Однак, враховуючи її вік та наявні пошкодження, які виникли в ході тисячолітньої експлуатації, можна твердити, що ця вартість є дуже малою, а пам'ятка як будівельна споруда є майже повністю амортизованою. Для зручності, а також з огляду на вище сказане, залишкову вартість пам'ятки доцільно визначити рівнем фінансування заходів щодо її збереження. Ця сума становить близько 90 000 грн і відповідає щорічному страховому внеску під забезпечення ризиків руйнації на рівні 3,8 млн грн. Останній показник є обґрунтованим на основі гуманістичної теорії оцінки і свідчить про те, що пам'ятка забезпечує дуже високий, або навіть найвищий, рівень індексу задоволення гуманітарних потреб особистості, який чисельно виражається показником **262 144**. Використовуючи відповідну теоретичну й класифікаційну модель гуманістичної теорії, маємо можливість оцінити пам'ятку на рівні щонайменше **3,8 млн грн**, що дозволяє, приймаючи цю оцінку за базу, обрахувати прогнозну вартість собору, яка становитиме: **90 000 x 16 777 216 = 150,9 млрд грн (21,05 млрд доларів США)**. Показник може бути використаний як оціночний рівень матеріальної шкоди національній культурі у разі повної руйнації собору. За індексом загально визнаної цінності встановлено, що собор відповідає світовому рівню актуалізації предметних ідеалів, що також дозволяє оцінити можливі щорічні втрати держави (або її прибутки) у галузі виховного потенціалу культури саме на рівні від **1,37 млн і більше гривень**. Цей показник доцільно використовувати як міру фінансової відповідальності працівників музею за збереження пам'ятки з відповідним поосібним її розподілом або як суто облікову вартість собору як матеріального об'єкта, який охороняється, адже вартість послуг з охорони залежить від вартості об'єкта, що охороняється. Цю суму можна також рекомендувати як додаткову щорічну договірну страхову суму, яка дозволить у разі настання руйнацій окремих охоронних і консервуючих систем та елементів споруди раціонально й протягом передбаченого страхового угодою періоду усунути усі пошкодження.

Відтак пам'ятка є описаною в якісному та вартісному аспектах.

Примітки:

Експерти не несуть відповідальності за достовірність наданої їм вхідної інформації про пам'ятку, не мають прямої або опосередкованої особистої зацікавленості у результатах експертизи та не можуть відповідати за вартісні показники, зафіксовані в результаті вільного продажу об'єкта експертизи.

Експерти: В. Індутний, Д. Фесенко.

Зауважень і претензій до протоколу та висновків, укладених експертами, не маю.

Замовник:

Дата _____

Протоколи оцінки портрету Івана Мазепи, проведеної В. Индутним

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК
ТА ПРОТОКОЛ ОЦІНКИ ДО ПАМ'ЯТКИ КУЛЬТУРИ

від 15.04.2016

№ 10268Д

1. Назва пам'ятки та її стислий опис: Портрет Івана Мазепи з фондів Національного музею історії України (полотно, олія, 74 x 59 см., інв. № М-168) виконано в найкращих традиціях українського козацького портретного живопису невідомим майстром Лівобережної України, та та такий, що суттєво вирізняється за

своїми іконографічними властивостями та якістю виконання від решти зображень гетьмана. На портреті чоловік середнього віку, без головного убору, волосся та вуса чорні. Одягнений він у синій жупан та червону сорочку. Через праве плече перекинута синя муарова стрічка ордену Св. Андрія Первозваного. На грудях з лівого боку – орден Білого Орла. У правому верхньому куті герб «Курч» з літерами: І(Іван) М(Мазепа) Г(гетьман) В(війська) Ц(царської) В(величності) Є(його) П(пресвітлого) З(запорозького): ІМГВЦВЄПЗ. Ґрунтовні розвідки портрету І.Мазепи проводив історик Михайло Грушевський та робив припущення, що твір був власністю осавула Степана Івановича Бутовича (1709-1717 рр). Стрічка

Андрія Первозванного була домальована пізніше художником-кріпаком генерала М.Г.Репніна в Яготині у ХІХ ст., що давало привід довгий час датувати твір хибно ХІХ ст. Цей саме художник-реставратор, окрім орденської стрічки, невдало замалював кракелюр різного ступеню, що з'явився з часом на портреті.

Портрет надійшов з перших днів існування Київського Міського Музею (НМІУ), кінця ХІХ ст. від статського радника Володимира Бутовича, та офіційно по документації був прийнятий у 1924 р. На зворотному боці портрета знаходився текст, зроблений прадідом Володимира Бутовича – чернігівським та вітебським губернатором, дійсним статським радником Олексієм Бутовичем на початку ХІХ ст.: «Малыя Россіи обоихъ сторонъ Днепра и Войска Запорожского Гетманъ

С. Андряя перевозванного кавалеръ Иванъ Степановичъ Мазепа, избранъ гетманомъ 1687 года іюля 25 дня, измънилъ Царю Петру Алексѣевичу 1708 и предался Королю Шведському Карлу двенадцатому, съ которымъ по разбитіи сего подъ Полтавою 1709 года іюня 27 дня въ Молдавію бѣжалъ, и тамъ свою жизнь кончилъ», який було знищено під час дублювання полотна у 1950 р. Знайдені розвідки М.Грушевського, музейна та архівна документація, візуальне обстеження полотна та порівняльний аналіз із іншими зображеннями гетьмана не «закривали» тему з атрибуцією твору. Проведене додаткове техніко-технологічне дослідження в бюро науково-технічної експертизи АРТЛАБ (№ 511 від 25.10.2010 р.) підтвердило розвідки М.Грушевського та сподівання музейників, що твір датується ХVІІІ ст., а не ХІХ ст., як довгий час вважали мистецтвознавці. Отже, за аналізом лабораторних досліджень методом оптичної мікроскопії, в УФ випромінюванні, методами ІЧ рефлектографії, рентгенофлюоресцентного аналізу (РФА) та ІЧ спектроскопії досліджено ґрунт та фарбовий шар полотна та визначено, що твір датується 1730-1760 рр. За визначенням датування уточнюється і замовник картини - бунчуковий

товариш (1723-1746) Степан Степанович Бутович, син осавула Степана Івановича Бутовича.

2. Мета експертизи: Номенклатурне визначення рівня соціокультурної цінності портрета та рівня можливих фінансових збитків національної культури у разі його втрати або пошкодження. Прогнозування страхових сум.

3. Супровідні матеріали, надані замовником: Описи пам'ятки надані фахівцями, літературні джерела, результати органолептичних досліджень.

4. Довідкова література:

1. Грушевський М. До портрета Мазепи // ЗНТШ. – 1909. – Т. 92. – С. 246–248.
2. Грушевський М. Ще до портрета Мазепи // ЗНТШ. – 1910. – Т.94. - С. 162-170.
3. Дмитриенко М.Ф., Походяща О.Б. Іконографія гетьмана Івана Мазепи у Вітчизняних та іноземних пам'ятках // Сіверщина в історії України. Зб. наукових праць. – Київ-Глухів, 2013. – С. 212-220.
4. Походяща О.Б. Атрибуція українського портретного живопису XVII-поч. XIX ст. / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Перші наукові читання, присвячені пам'яті професора Олександра Івановича МІНЖУЛІНА». – НАКККіМ. – 4 червня 2014. – с. 100-103.
5. Цимбалистов А. Еще о портрете И. Мазепы // Киевская старина. – 1886. – Т.7. – С. 365–371.

5. В результаті дослідження встановлені такі якісні показники пам'ятки:

5.1. За індексом соціокультурної цінності.

№ з/п	Назва оціночного	Ранжування оціночного	Ранжування оціночного	контраверсійного критерію і	Результ.
-------	------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------------	----------

	критерію	критерію і коефіцієнт "n ⁺ " (підкреслити необхідне)	зменшуючий коефіцієнт "n ⁻ " (підкреслити необхідне)	коэф. N = n ⁺ × n ⁻
1	2	3	4	5
1.	Історія побутування пам'ятки (онтологія)	Невідома (1) Частково відома (2) Повністю відома (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
2	Вік пам'ятки	Невідомий (1) До 50 років (1) До 100 років (2) До 300 років (4) До 1000 років (8) До 2000 років (16) Більше 2000 років (32)	Відомий або невідомий, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація має визначальне значення, але невідома або не підтверджується (0,25)	4
3.	Тиражованість пам'ятки	Тиражована (типова) (1) Рідкісна (2) Унікальна (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
4.	Рівень визнання пам'ятки	Місцевого значення або не набув визнання (1) Національного значення (2) Світового значення (4)	Відомий або невідомий, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
1	2	3	4	5
5.	Причетність до культурних пам'ятки	Місцеві й родові традиції (1) Національні традиції (2)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але	4

	традицій	<u>Світові традиції</u> (4)	підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
6.	Рівень визнання автора пам'ятки	Місцевого значення або не набув визнання (1)	<u>Відомий або невідомий, але не передбачає використання критерію (1)</u> Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5)	1
	Національного значення (2)	Інформація потрібна, але невідома або	не підтверджується (0,25)	
	Світового значення (4)			
7.	Причетність пам'ятки до історичних подій	Місцевого значення або непричетна (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)	2
	<u>Національного значення (2)</u>	Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5)	Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
	Світового значення (4)			
8.	Причетність пам'ятки до інших пам'яток історії та культури	Місцевого значення або непричетна (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)	2
	<u>Національного значення (2)</u>	Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5)	Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
	Світового значення (4)			
9.	Причетність пам'ятки до видатних особистосте й	Місцевого значення або непричетна (1)	<u>Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)</u>	2
	<u>Національного значення (2)</u>	Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5)	Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
	Світового значення (4)			
10.	Причетність пам'ятки до видатних ману- фактур і шкіл	Місцевого значення або непричетна (1)	<u>Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)</u>	1
	Національного значення (2)	Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5)	Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
	Світового значення (4)			

11.	Соціо-культурна функція пам'ятки	Ужиткова або декоративна (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	4
		Авторське послання (2)		
		<u>Загальновиховна</u> (4)		
12.	Масштабність творчої ідеї	Пересічна (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
		Висока (2)		
		Світоглядна (4)		
13.	Наукова значимість пам'ятки	Пересічна або не має наукової значимості (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
		Висока (2)		
		Найвища (4)		
14.	Художня цінність пам'ятки	Пересічна або не має художньої цінності (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
		Висока (2)		
		Найвища (4)		
15.	Рівень технічної досконалості	Пересічний (1)	Недосконалий (0,5)	2
		Високий (2)		
		Найвищий (4)		
16.	Особливі якості пам'ятки	<u>Відсутні</u> (1)	Відомі або невідомі, але не передбачають використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджуються частково (0,5)	1
		Наявні (2)		
17.	Історико-культурна цінність матеріалів	<u>Пересічні матеріали</u> (1)	Відомі або невідомі, але не передбачають використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
		Рідкісні матеріали (2)		
		Унікальні матеріали (4)		

18.	Розміри пам'ятки	Є звичайними (1)	Відомі або невідомі, але не передбачають використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
		Є причиною помірною збільшення споживчої цінності (2)		
		Є визначальними для збільшення споживчої цінності (4)		
19.	Наявність знаків і позначок	Знаки і позначки присутні (2)	Відомі або невідомі, але не передбачають використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково або сумнівна (0,5) Відсутні (0,25)	1
20.	Комплектність	Комплектний (1)	Некомплектний (0,5)	1
21.	Стан збереження пам'ятки	Без пошкоджень (1)	Задовільний (0,5) Незадовільний (0,25) У фрагментах (0,125) В одиничних фрагментах (0,0625)	0.5

Розрахунковий індекс соціокультурної цінності колекції пам'яток (N)= 8192

Класифікаційне визначення колекції пам'яток **Пам'ятка культури національного рівня значення першого порядку**

5.П . За індексом рівня задоволення гуманітарних потреб

№	Назва і короткий опис критерію, а також його контраверсії	Ранжування	Результат
1	2	3	4
1	Пам'ятка є символом цілісного або роздрібненого. Задовольняє гуманітарні потреби особистості у причасті до суспільних, культурних та ідеологічних формацій або (контраверсія) до символів, які є метапатологіями і підтверджують індивідуальну потребу у запереченні влади, громадського порядку, величності історичних подій та існування пам'яток великого соціокультурного значення.	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	4

2	Пам'ятка є символом досконалості або недосконалості. Символізм пам'ятки задовольняє індивідуальну потребу людини у власній причетності до досконалих, довершених у власній сутності предметів та ідей, відчутних та мислених та упредметнених ідеалів, які сповідаються особистістю.. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення досконалості і власної причетності до відповідних ідеалів, сповідувати уявлення про недосконалість усього суцього.	Відсутній (1)	2
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	
3	Пам'ятка є символом завершеності й остаточності подій або незавершеності та нескінченності. Вона є меморіальною і задовольняє індивідуальну потребу у відзначенні успішного завершення важливих справ або досягнення стану суспільної справедливості, уславлює події, які вже відбулися і мають велике настановче і виховне значення. Пам'ятка також може бути символом, що задовольняє індивідуальну потребу у причетності до знеславлення великих подій, справ та стверджує несправедливість й беззаконня.	Відсутній (1)	4
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	
4	Пам'ятка є символом порядку, законності (канонічності) або безладу. Вона задовольняє потребу привласнення особистістю (причастя) відношення до тих чи інших ідеалізованих моделей управління суспільством, правил побудови влади, способу суспільного буття із врахуванням релігійних, національних традицій та інших ознак соціальної ідентичності, які свідчать про існування чітких моральних та етичних норм. Пам'ятки можуть бути також такими, що дозволяють яскраво самовиразитися у формах, які суперечать моралі та встановленим нормам життя.	Відсутній (1)	4
		Частковий (2)	
		<u>Наявний</u> (4)	
5	Пам'ятка є символом активності або пасивності. Символізм пам'ятки дозволяє задовольнити індивідуальну потребу особистості у активному способі життя, доводить обов'язкову наявність позитивного результату від дієвості й невтомної творчості або символізує патологічне сповідування пасивного спостерігання, самолюбівання, самодостатності й пасивного способу життя.	Відсутній (1)	2
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	
6	Пам'ятка є символом достатку або бідності. Символізм пам'ятки задовольняє індивідуальну потребу особистості у демонстрації власного багатства та причетності до заможних верств населення або	Відсутній (1)	4
		Частковий (2)	

	заможних громадських об'єднань. Пам'ятка може також бути символом патологічного бажання демонструвати індивідуальну бідність, незалежність від загальноновизнаних символів заможності.	Наявний (4)	
7	Пам'ятка є символом краси або символом огидного. Символізм пам'ятки задовольняє індивідуальну потребу людини у власній причетності до краси – відчутних та мислених ідеалів опредмечених у мистецьких творах, які сповідаються особистістю. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення краси і власної причетності до традиційних форм мистецтва.	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	1
8	Пам'ятка є символом простоти або складності. Символізм пам'ятки задовольняє індивідуальну потребу людини у власній причетності до простих і зрозумілих речей, тлумачень, принципів поведінки, ідеалів, що алегорично сповіщають про сутність навколишнього світу. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення простоти й задовольняти гуманітарну потребу ускладнювати спостережену сутність.	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	1
9	Пам'ятка є символом добра або зла. Символізм пам'ятки допомагає задовольнити індивідуальну потребу людини у власній причетності до проявів добра, доброзичливості, благодійності та інше. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення добра й уславлення зла.	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	1
10	Пам'ятка є символом унікального. Символізм пам'ятки допомагає задовольнити індивідуальну потребу людини у власній причетності до неповторного, потаємного, унікального, найбільш цікавого, незвіданого та раритетного, незалежно від матеріальної природи. Контраверсія до цього критерію не підвищує якість пам'яток.	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	4
11	Пам'ятка є символом легкості або напруженості. Символізм пам'ятки допомагає задовольнити індивідуальну потребу людини у власній причетності до легких, легковажних та приємних відчуттів. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення легкового світогляду й задовольняти гуманітарну потребу особистості надмірно напружувати спостережену сутність.	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	1
12	Пам'ятка є символом гри або серйозності. Символізм пам'ятки допомагає задовольнити	Відсутній (1)	1

	індивідуальну потребу людини у власній причетності до віртуальних та модельних цінностей, які допомагають опосередковано пояснити сутності навколишнього світу. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення можливості моделювання та гри й тим задовольняти гуманітарні потреби.	Частковий (2)	
		Наявний (4)	
13	Пам'ятка є символом істинності и або символом її заперечення. Символізм пам'ятки допомагає задовольнити індивідуальну потребу людини у власній причетності до істинних знань про події та предмети або навпаки бути символом торжества брехні та заперечення можливості існування істинних знань. істинних знань про події та предмети або навпаки бути символом торжества брехні та заперечення можливості існування істинних знань. Символ, який задовольняє індивідуальну потребу у сподіваннях, надіях і віруваннях щодо справедливості, торжества добра над злом, вічного життя та надприродного розуму або метапатологічний символ який заперечує існування вірувань та надій; пропагує спонтанність подій, цинізм, зверхність.	Відсутній (1)	2
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	
14	Пам'ятка є символом самовпевненості або власної неспроможності. Символізм пам'ятки задовольняє індивідуальну потребу особистості і стверджує її віру у власні сили, генерує самовпевненість у намаганнях досягти певної мети, сприяє вірі у власний професіоналізм, нагадує про провідну роль особистості в процесі розвитку суспільства та науково-технічному прогресі. Пам'ятка також може бути символом патологічного заперечення можливості позитивної самореалізації особистості і підкреслювати її неспроможність долати перешкоди у житті.	Відсутній (1)	4
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	

Розрахунковий індекс рівня задоволення гуманітарних потреб особистості - 32768

Класифікаційне визначення пам'ятки - **Пам'ятка культури найвищого рівня задоволення гуманітарних потреб особистості**

5.ІІІ. За індексом загальновиховної цінності

№ з/п	Назва критерію	Ранжування оціночних критеріїв за силою	Ранжування контраверсійного критерію	Добуток ранж
-------	----------------	---	--------------------------------------	--------------

		їх впливу на соціальну актуальність пам'ятки. Підкреслити.	за рівнем достовірності інформації Підкреслити	ован их показники в
1.	Рівень актуальності упредметнених загальновиховних ідеалів	Неактуальна – 1 Слабко актуальна – 2 <u>Актуальна – 4</u> Дуже актуальна – 8	<u>достовірна – 1</u> не повна – 0,5 фрагментарна – 0,25 відсутня – 0,125	4
2	Термін актуалізації пам'яток культури як загальновиховних ідеалів	Короткотривалий – 1 До 2 років – 2; До 50 років – 4 <u>Більше 50 років – 8</u>	<u>достовірна – 1</u> не повна – 0,5 фрагментарна – 0,25 відсутня – 0,125	8
3	Широта впливу упредметнених в пам'ятках культури загальновиховних ідеалів на різні верства населення	Місцевий – 1 Регіональний - 2 <u>Національний - 4</u> Цивілізаційний – 8	<u>достовірна – 1</u> не повна – 0,5 фрагментарна – 0,25 відсутня – 0,125	4
4	Рівень зацікавленості окремих соціальних груп в реалізації впровадження	Незацікавлені – 1 Слабко зацікавлені – 2 <u>Помірно зацікавлені – 4</u> Сильно зацікавлені – 8	<u>достовірна – 1</u> не повна – 0,5 фрагментарна – 0,25 відсутня – 0,125	4
5	Рівень наслідків від соціокультурної актуалізації пам'яток культури як загальновиховних ідеалів	Відсутні – 1 Місцеві – 2 Національні – 4 <u>Цивілізаційні - 8</u>	<u>достовірна – 1</u> не повна – 0,5 фрагментарна – 0,25 відсутня – 0,125	8

Розрахунковий індекс рівня загально виховної цінності пам'ятки – **4096**

Номенклатурне визначення пам'ятки – **світового рівня загальної виховної цінності другого порядку.**

5. IV. Додаткові корегуючі індекси. Індекс ліквідності.

№ з/п	Назва оціночного критерію	Ранжування оціночного критерію і коефіцієнт "m+" (підкреслити необхідне)	Ранжування контраверсійного оціночного критерію і зменшуючий коефіцієнт "m-" (підкреслити необхідне)	Результ. коеф. F =m+×m-
1.	Ліквідність	Наближена до стану неможливості реалізації товару (0,25) <u>Низька (0,5)</u> Нормативна (1) Висока (2) Ажіотажна (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	0,5
2.	Потенціал заміщення на ринку	<u>Заміщення неможливе (4)</u> Заміщення обмежене (2) Заміщення необмежене (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	4
3.	Привабливість розпорядництва	Вкрай неприваблива (0,25) Неприваблива (0,5) <u>Приваблива (1)</u> Дуже приваблива (2)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково (0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1

Розрахунковий індекс потенціалу ліквідності (F) - 2

5.V. Індекс автентичності.

№ з/п	Назва оціночного критерію	Значення оціночного критерію "n+"	Рівень контраверсії до критеріїв, які впливають на автентичність "n-"	Результ. коеф. N =n+×n-
1.	Наявність	- Усі необхідні	<u>Історія повністю</u>	2

	документів про історію побутування	документи про історію пам'ятки наявні (4) - Існують окремі документи про історію пам'ятки (2) - Документи про історію пам'ятки відсутні (1)	<u>підтверджується (1)</u> Історія підтверджується частково або викликає сумніви (0,5) Історія є непідтвердженою (0,25)	
2.	Документальне підтвердження справжності у результатах аналітичних, стилістичних, мистецтвознавчих та інших дослідженнях.	- Усі основні необхідні аналітичні дослідження проведені, а їх результати задокументовані (4) - Окремі аналітичні дослідження проведені, а їх результати задокументовані (2) - Результати аналітичних досліджень відсутні (1)	<u>Справжність підтверджується у всіх результатах (1)</u> Справжність підтверджується не повністю (0,5) Справжність є не підтвердженою (0,25)	4
3.	Рівень змін внесених реставраційним і роботами.	- Реставраційні роботи не проводилися або є несуттєвими (4) - Реставраційні роботи проводилися в незначному обсязі (2) - Реставраційні роботи проводилися у значному обсязі (1)	<u>Реставрація не змінила якості пам'ятки (1)</u> Реставрація змінила якість пам'ятки у незначній мірі (0,5) Реставрація значно змінила якість пам'ятки (0,25)	4

Розрахунковий індекс автентичності - 32

Номенклатурне визначення - **автентична пам'ятка**

Експертний висновок: Портрет Івана Мазепи з фондів Національного музею історії України (полотно, олія, 74 x 59 см., інв. № М-168), характеризується високим показником якості за індексом соціокультурної цінності (8192), який дозволяє класифікувати її як пам'ятку культури **національного рівня значення першого порядку**. Портрет Івана

Мазепи також характеризується дуже високими показниками індексу рівня задоволення гуманітарних потреб особистості (32768) та індексу рівня загально виховної цінності (4096).

Автентичність пам'ятки слід вважати доведеною, результати реставраційних робіт такими, що суттєво не вплинули на якість первинного зображення й лише внесли зміни в системі атрибутивних деталей композиції. У сукупності оцінок якості, що описують пам'ятку, вона має дуже високу цінність для національної історичної науки та світової історії й культури в цілому.

Рекомендації, щодо загальної вартісної оцінки портрету Івана Мазепи, здійснювалося у контексті завдання визначення рівня можливих фінансових збитків національної культури України у разі повної втрати пам'ятки та на основі дедуктивної теорії (описаної в: Індутний В.В. Оцінка пам'яток культури. Київ, СПД Моляр С.В., 2009, 537 с.). Для цього доцільно застосування у якості показника прогнозованої вартості величини добутку коефіцієнта соціокультурної цінності об'єкта оцінки (8192) на вартість матеріального носія – подібного за складністю та розмірами художнього твору (копії) виготовленого у наш час. В результаті аналізу сучасного ринку встановлено, що питома вартість копії становитиме 4,5 доларів США за квадратний дециметр площі полотна, або 117, 98 гривень за квадратний дециметр (За курсом Національного банку України станом на 31.03.2016 1 долар США = 26,218 гривень).

Таким чином, **прогнозна вартість (С) портрету Івана Мазепи, з урахуванням розмірів, становитиме: $C = 4,5 \times 7,4 \times 5,9 \times 8192 = 1\ 609\ 482$ (один мільйон шістьсот дев'ять тисяч чотириста вісімдесят два) долари США або 40 237 056 гривень.**

Цей вартісний показник доцільно використовувати *у якості рекомендованого рівня повної страхової суми*, яка описує можливі фінансові збитки власника, національної та світової культури в цілому у разі повної втрати пам'ятки.

Прогнозування вартості пам'ятки на основі гуманістичної теорії не передбачалося, адже портрет є частиною Державного фонду Національного культурного надбання України й його гуманітарна цінність є дуже високою. Відкритий продаж на ринку України або світових ринках цієї пам'ятки культури є неможливим.

За індексом загальної виховної цінності портрет Івана Мазепи є **пам'яткою культури світового рівня значення другого порядку** та дозволяє прогнозувати можливі річні збитки у виховній сфері на території України у разі вилучення її з культурного обігу, а також щорічну **договірну страхову суму (від пошкоджень)**, яка дозволить, у разі настання руйнацій окремих елементів пам'ятки, раціонально та протягом передбаченого страховою угодою періоду, здійснити відновлювальні роботи. Цей показник обчислюється на основі добутку індексу загальної виховної цінності (4096) та показника тривідсоткового рівня мінімальної річної заробітної плати, встановленої в Україні на момент оцінки (три відсотка від 13835^і гривень складає 496,08 гривень). Відтак, результати розрахунків будуть такими: $S = 4096 \times 496,08 \approx 2\,034\,892$ гривень на рік.

Відтак, пам'ятка – портрет Івана Мазепи - є повністю описаною в якісному та вартісному аспектах.

Нормативна та довідкова література:

1. “Закон України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” від 12 липня 2001 року за № 2658-III.
2. Постанова Кабінету Міністрів України, від 10.09.2003, №1440 «Про затвердження Національного стандарту №1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав”».
3. Індутний В.В. «Оцінка пам'яток культури». Київ, СПД Моляр С.В., 2009, 537 с.

Обмеження: Експерт не має майнових прав, пов'язаних з об'єктом експертизи, не несе відповідальності за достовірність наданої йому

замовником вхідної інформації про пам'ятку, не має прямої або опосередкованої особистої зацікавленості у результатах експертизи та не може відповідати за вартісні показники зафіксовані в результаті вільного продажу об'єкта експертизи або використання його в фінансових операціях.

Експерти

Професор:

В.В.Індутний

Кваліфікаційне свідоцтво за спеціальністю «експертиза товарів і послуг» та спеціалізацією «експерт-оцінювач у матеріальній сфері. Оцінка культурних цінностей», видане Державним гемологічним центром України Міністерства фінансів України від 25 січня 2008 року, СПК № 104101 .

Кваліфікаційне свідоцтво Фонду Державного майна України від 02.07.2011 №7918.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру оцінювачів Фонду Державного майна України від 29.08.2013 р, № 10486.

**Кандидат історичних наук
Директор ТОВ «Арт Аналітікс»**

**О.Б.Походяца
А.В.Індутний**

М.П.

Джерело: [1](#)

Протоколи оцінки Холмської ікони Божої Матері, проведеної В. Індутним

Експертний висновок

про результати наукової атрибуції та грошової оцінки пам'ятки культури

від 00.00.2016

№ 10280

1 Назва пам'ятки та її короткий опис: Холмська ікона Божої Матері Чудотворна XI – XII ст., дерево (кипарис), темпера. Розміри: 96,5х66,5 см; товщина дощок від 1,7 до 2,5 см. Збережено 70% первинного живопису.

До Волинського краєзнавчого музею Ікона надійшла 15 вересня 2000 року від Горлицької Надії Гаврилівни (м. Луцьк), у родині якої вона зберігалася від 1944 року.

Образ Холмської Чудотворної ікони Божої

Матері є одним з найранішніх та найвідоміших у християнському світі. Це одна з чотирьох апостольських ікон, якими колись володіла Київська Русь. В історії її побутування легенди й перекази переплелися з реальними історичними подіями; з нею пов'язані імена князя Володимира Великого,

який першим прийняв хрещення, та його нареченої, царівни Анни, князя Данила Галицького, короля Польщі Яна Казимира, російського царя Олександра III й його родини, історика Наталії Полонської-Василенко, архієпископа Іларіона (Івана Огієнка), митрофорного проторієрея Гавриїла Коробчука, який зберіг святиню для нащадків.

Упродовж століть ікона Богородиці Холмської неодноразово переходила від православних до уніатів і навпаки. Неодноразово її коронували і прикрашали дорогоцінними шатами (нині відомі імена ювелірів: Себастьян Нісевич з Любліна, 1660 р.; Овчиннікови з Москви. Після 1891 р. Папа Римський Климент XII коронував її двома Золотими Коронами (1765 р.), а відтак, цю святиню часто грабували, щоразу залишаючи неминучі ушкодження живопису. До наших днів збереглося кілька золотих та срібних прикрас у вигляді прямокутних пластин, прикрашених п'ятипелюстковими пальметами, виконаними у техніці перегородчатої емалі (дві на лівій руці Богородиці, одна – на правій) та однієї круглої пластини-колту з зображенням Т-подібного дерева з двома пташками під гілками. За аналогами їх можна віднести до ювелірних виробів з перегородчатою емаллю періоду Візантії та Київської Русі XI – XII ст. Холмській іконі Богородиці як одній з найшанованіших у Православ'ї складено особливі акафести.

Ікона ковчезна; основа її – три кипарисові дошки; на звороті видимий напис чорною фарбою грецькими літерами «ΚΥΠΣΑΡΙΣΘ, ΣΒΠΡΙΘΝΟΔΙΒΑ» (зйомка зворотнього боку в інфрачервоному випромінюванні дала змогу розшифрувати решту напису, що не читався у видимому світлі: «... сурег понат(ему) ЦИПРИСЪ» (реставратор В. Цитович).

З 1996 по 2009 рр. над реставрацією ікони Холмської Божої Матері працював завідувач реставраційною майстернею Волинського краєзнавчого музею Квасюк А. І.

Упродовж 2000-2001 рр. під керівництвом доктора мистецтвознавства, академіка Академії мистецтв України Л.С.Міляєвої було проведено комплексне технологічне дослідження, яке здійснив доктор хімічних наук Ю.Й.Братушко з Національного науково-дослідного реставраційного центру України, часткове рентгенографування було зробленим С.Н.Нерцовим з Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури, вивчення в інфрочервоному світлі виконав В.І.Цитович з Національного науково-дослідного реставраційного центру України. В результаті цих досліджень отримані висновки щодо датування ікони, її стилістичних та техніко-технологічних ознак.

1. Мета експертизи полягає в проведенні обліку усіх ознак соціокультурної цінності пам'ятки, визначенні рівня її соціокультурного значення, а також встановлення рівня можливих фінансових збитків, що можуть мати місце в результаті заповідання їй часткового або повного руйнування.

2. Супровідні матеріали, надані замовником: опис пам'ятки, наданий Волинським краєзнавчим музеєм.

3. Цитована література:

1. Пресвятая Богородица. Чудотворные иконы и молитвы в житейских нуждах. Составитель Иван Панкеев. М., «ОЛМА-ПРЕСС», 2001, 240 с.;

2. История иконописи. Л.Евсеева; Н.Конденко, М.Красилов и др., М., «Арт-БМБ», 2002, 287 с..

Чудотворна Ікона Холмської Богородиці. Повернення з небуття. О.Романюк видав-во «ІНІЦІАЛ» 2009, 35 с.

3.Індутний В.В. Оцінка пам'яток культури. Київ, СПД Моляр С.В., 2009. 537 с.

4.“Закон України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” від 12 липня 2001 року за № 2658-III.;

5. Постанова Кабінету Міністрів України, від 10.09.2003, №1440 «Про затвердження Національного стандарту №1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав”»;

Електронні ресурси: <http://kyiv-pravosl.info/2013/09/21/holmska-chudotvorna-ikona-bozhoji-materi/>;

<http://www.parafia.org.ua/biblioteka/chudotvorni-ikony/holmska-chudotvorna-ikona-bozhoji-materi/>

4. В результаті встановлені такі якісні показники пам'ятки:

5.І. За індексом соціокультурної цінності.

№ з/п	Назва оціночного критерію	Ранжування оціночного критерію і коефіцієнт "n+" (підкреслити необхідне)	Ранжування контраверсійного оціночного критерію і зменшуючий коефіцієнт "n" (підкреслити необхідне)	Результ.коэф. N = n+ × n-
1	2	3	4	5
1.	Історія побутування пам'ятки (онтологія)	Невідома (1) <u>Частково відома</u> (2) Повністю відома (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
2	Вік пам'ятки	Невідомий (1) До 50 років (1) До 100 років (2) До 300 років (4) До 1000 років (8) До 2000 років (16) Більше 2000 років (32)	Відомий або невідомий, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація має визначальне значення, але невідома або не підтверджується (0,25)	8
3.	Тиражованість пам'ятки	Тиражована (типова) (1) <u>Рідкісна</u> (2)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)	4

1	2	3	4	5
		Унікальна (4)	Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
4.	Рівень визнання пам'ятки	Місцевого значення або не набув визнання(1) <u>Національного значення (2)</u> Світового значення (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
5.	Причетність пам'ятки до культурних традицій	Місцеві й родові традиції (1) <u>Національні традиції (2)</u> Світові традиції (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
6.	Рівень визнання автора пам'ятки	Місцевого значення або не набув визнання(1) Національного значення (2) Світового значення (4)	<u>Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)</u> Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
7.	Причетність пам'ятки до історичних подій	Місцевого значення або не набув визнання(1) <u>Національного значення (2)</u> Світового значення (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
8.	Причетність пам'ятки до інших пам'яток історії та	Місцевого значення або не набув визнання(1) <u>Національного значення (2)</u>	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5)	2

	культури	Світового значення (4)	Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	
9.	Причетність пам'ятки до видатних особистостей	Місцевого значення або не набув визнання(1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)	4
Національного значення (2)		Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5)		
<u>Світового значення (4)</u>		Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)		
10.	Причетність пам'ятки до видатних мануфактур і шкіл	<u>Місцевого значення або не набув визнання(1)</u>	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)	1
Національного значення (2)		Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5)		
Світового значення (4)		Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)		
11.	Соціокультурна функція пам'ятки	Ужиткова або декоративна (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)	4
Авторське послання (2)		Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5)		
<u>Загальновиховна (4)</u>		Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)		
12.	Масштабність творчої ідеї	Пересічна (1)	<u>Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)</u>	1
Висока (2)		Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5)		
Світоглядна (4)		Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)		
21 3.	Наукова значимість пам'ятки	Пересічна або не має наукової значимості (1)	<u>Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1)</u>	2
<u>Висока (2)</u>		Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5)		
Найвища (4)		Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)		

14.	Художня цінність пам'ятки	Пересічна або не має художньої цінності (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2
		<u>Висока (2)</u>		
		Найвища (4)		
15.	Рівень технічної досконалості	<u>Пересічний (1)</u>	Недосконалий (0,5)	1
		Високий (2)		
		Найвищий (4)		
16.	Особливі якості пам'ятки	Відсутні (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5)	2
		<u>Наявні (2)</u>		
17.	Історико-культурна цінність матеріалів	<u>Пересічні матеріали(1)</u>	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
		Рідкісні матеріали (2)		
		Унікальні матеріали (4)		
18.	Розміри пам'ятки	<u>Є звичайними (1)</u>	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1
		Є причиною помірною збільшення споживчої цінності(2)		
		Є визначальними для збільшення споживчої цінності (4)		
1	2	3	4	5
19.	Наявність знаків і позначок	<u>Знаки і позначки присутні (2)</u>	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	2

20.	Комплектність	<u>Комплектний (1)</u>	Некомплектний (0,5)	1
21.	Стан збереження пам'ятки	Безпошкоджень (1)	<u>Задовільний (0,5)</u> Незадовільний (0,25) У фрагментах (0,125) В одиничних фрагментах (0,0625)	0,5

Розрахунковий індекс соціокультурної цінності (N) -**65536**.

Класифікаційне визначення пам'ятки: **Пам'ятка культури світового рівня третього порядку.**

5.П.За індексом рівня задоволення гуманітарних потреб.

№ з/п	Назва і короткий опис критерію, а також його контраверсії	Ранжування	Результат
1	2	3	4
1	Пам'ятка є символом цілісного або роздрібненого. Задовольняє гуманітарні потреби особистості у причасті до суспільних, культурних та ідеологічних формацій або (контраверсія) до символів, які є метапаталогіями і підтверджують індивідуальну потребу у запереченні влади, громадського порядку, величності історичних подій та існування пам'яток великого соціокультурного значення.	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	4
2	Пам'ятка є символом досконалості або недосконалості. Символізм пам'ятки задовольняє індивідуальну потребу людини у власній причетності до досконалих, довершених у власній сутності предметів та ідей, відчутних і мислимих та упередметнених ідеалах, які сповідаються особистістю. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення досконалості та власної причетності до відповідних ідеалів, сповідувати уявлення про недосконалість усього суцього	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	2
3	Пам'ятка є символом завершеності й остаточності подій або незавершеності та нескінченності. Вона є меморіальною і задовольняє індивідуальну потребу у відзначенні успішного завершення важливих справ або досягнення стану суспільної справедливості, ушляхує події, які вже відбулися і мають велике настановче і виховне значення.Пам'ятка також може бути символом, що задовольняєіндивідуальну потребу у причетності до	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	2

	знеславлення великих подій, справ та стверджує несправедливість і беззаконня.		
4	Пам'ятка є символом порядку, законності (канонічності) або безладу. Вона задовольняє потребу привласнення особистістю (причастя) відношення до тих чи інших ідеалізованих моделей управління суспільством, правил побудови влади, способу суспільного буття з урахуванням релігійних, національних традицій та інших ознак соціальної ідентичності, які свідчать про існування чітких моральних та етичних норм. Пам'ятки можуть бути також такими, що дозволяють яскраво самовиразитись у формах, які суперечать моралі та встановленим нормам життя.	Відсутній (1)	4
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	
5	Пам'ятка є символом активності або пасивності. Символізм пам'ятки дозволяє задовольнити індивідуальну потребу особистості в активному способі життя, доводить обов'язкову наявність позитивного результату від дієвості й невтомної творчості або символізує патологічне сповідування пасивного спостереження, самолюбівання, самодостатності та пасивного способу життя.	Відсутній (1)	1
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	
6	Пам'ятка є символом достатку або бідності. Символізм пам'ятки задовольняє індивідуальну потребу особистості у демонстрації власного багатства та причетності до заможних верств населення або заможних громадських об'єднань. Пам'ятка може також бути символом патологічного бажання демонструвати індивідуальну бідність, незалежність від загально визнаних символів заможності.	Відсутній (1)	1
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	
7	Пам'ятка є символом краси або символом огидного. Символізм пам'ятки задовольняє потребу людини у власній причетності до краси – відчутних та мислимих ідеалів, опредметнених у мистецьких творах, які сповідаються особистістю. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення краси і власної причетності до традиційних форм мистецтва	Відсутній (1)	4
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	
8	Пам'ятка є символом простоти або складності. Символізм пам'ятки задовольняє індивідуальну потребу людини у власній причетності до простих і зрозумілих речей, тлумачень, принципів поведінки, ідеалів, що алегорично сповіщають про сутність навколишнього світу. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення простоти й	Відсутній (1)	2
		Частковий (2)	
		Наявний (4)	

	задовольняти гуманітарну потребу ускладнювати спостережну сутність.		
9	Пам'ятка є символом добра або зла. Символізм пам'ятки допомагає задовольнити індивідуальну потребу людини у власній причетності до проявів добра, доброзичливості, благодійності тощо. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення добра й уславлення зла.	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	4
10	Пам'ятка є символом унікального. Символізм пам'ятки допомагає задовольнити індивідуальну потребу людини у власній причетності до неповторного, унікального, найбільш цікавого, незвіданого та раритетного незалежно від матеріальної природи.Контраверсія до цього критерію не підвищує якість пам'яток.	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	4
1	2	3	4
11	Пам'ятка є символом легкості або напруженості. Символізм пам'ятки допомагає задовольнити індивідуальну потребу людини у власній причетності до легких, легковажних та приємних відчуттів. Пам'ятка може також бути символом патологічного заперечення легковажного світогляду й задовольняти гуманітарну потребу особистості надмірно напружувати спостережену сутність.	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	1
12	Пам'ятка є символом гри або серйозності. Символізм пам'ятки допомагає задовольняти індивідуальну потребу людини у власній причетності до віртуальних та модельних цінностей, які допомагають опосередковано пояснити сутності навколишнього світу. Пам'ятка може також бути символом патологічного перечення можливості моделювання та гри й тим задовольняти гуманітарні потреби.	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	4
13	Пам'ятка є символом істинності або символом її заперечення. Символізм пам'ятки допомагає задовольнити індивідуальну потребу людини у власній причетності до істинних знань про події та предмети або навпаки бути символом торжества брехні та заперечення можливості існування істинних знань. Символ, який задовольняє індивідуальну потребу у сподіваннях, надіях і віруваннях щодо справедливості, торжества добра над злом, вічного життя та надприродного розуму або метапатологічний символ,	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	4

	який заперечує існування вірувань та надій; пропагує спонтанність подій, цинізм, зверхність		
14	Пам'ятка є символом самовпевненості або власної неспроможності. Символізм пам'ятки задовольняє індивідуальну потребу особистості та стверджує її віру у власні сили, генерує самовпевненість у намаганнях досягти певної мети, сприяє вірі у власний професіоналізм, нагадує про провідну роль особистості в процесі розвитку суспільства та науково-технічному прогресі. Пам'ятка також може бути символом патологічного заперечення можливості позитивної самореалізації особистості і підкреслювати її неспроможність долати перешкоди у житті	Відсутній (1) Частковий (2) Наявний (4)	1

Розрахунковий індекс рівня задоволення гуманітарних потреб особистості - **32768**

Класифікаційне визначення пам'ятки: «**Пам'ятка культури найвищого рівня задоволення гуманітарних потреб особистості**».

5.ІІІ. За індексом загальновиховної цінності.

№ з/п	Назва критерію	Ранжування оціночних критеріїв за силою їх впливу на соціальних	Ранжування контраверсійного критерію за рівнем достовірності	Добуток ранжованих показників
1	2	3	4	5
1.	Рівень актуальності упередметнени	Неактуальний – 1 Слабоактуальний – 2 Актуальний – 4	<u>Достовірна – 1</u> Не повна – 0,5 Фрагментарна – 0,25	4
2	Термін актуалізації пам'яток	Короткотривалий – 1 До 2 років – 2	<u>Достовірна – 1</u> Не повна – 0,5 Фрагментарна – 0,25	8
3	Широта впливу упередметнени	Місцевий – 1 Регіональний - 2 Національний - 4	<u>Достовірна – 1</u> Не повна – 0,5 Фрагментарна – 0,25	8
4	Рівень зацікавленості окремих	Незацікавлені – 1 Слабозацікавлені – 2	<u>Достовірна – 1</u> Не повна – 0,5 Фрагментарна – 0,25	4
5	Рівень наслідків від соціокультурної актуалізації пам'яток культури як	Відсутні – 1 Місцеві – 2 <u>Національні – 4</u> Цивілізаційні - 8	<u>Достовірна – 1</u> Не повна – 0,5 Фрагментарна – 0,25 Відсутня – 0,125	4

	загальновишовних ідеалів			
--	---------------------------------	--	--	--

Класифікаційне визначення пам'ятки -4096.

Номенклатурне визначення пам'ятки :«Світового рівня актуалізації предметних ідеалів другого порядку».

5.IV.3а Індексом ліквідності.

№ з/п	Назва оціночного критерію	Ранжування оціночного критерію і коефіцієнт "m+" (підкреслити необхідне)	Ранжування контраверсійного оціночного критерію і зменшуючий коефіцієнт "m-" (підкреслити необхідне)	Результ. коеф. F =m+× m-
1	2	3	4	5
1.	Ліквідність	<u>Наближена до стану неможливості реалізації товару (0,25)</u> Низька (0,5) Нормативна (1) Висока(2) Ажіотажна (4)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	0.25
2.	Потенціал заміщення на ринку	<u>Заміщення неможливе (4)</u> Заміщення обмежене (2) Заміщення необмежене (1)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	4
3.	Привабливість розпорядництва	Вкрай неприваблива (0,25) Неприваблива (0,5) <u>Нормативна (1)</u> Дуже приваблива (2)	Відома або невідома, але не передбачає використання критерію (1) Інформація потрібна, але підтверджується частково(0,5) Інформація потрібна, але невідома або не підтверджується (0,25)	1

Розрахунковий індекс потенціалу ліквідності (F) -1

5.V. За індексом автентичності.

№ з/п	Назва оціночного критерію	Значення оціночного критерію "п+" (підкреслити необхідне)	Рівень контраверсії до критеріїв, які впливають на автентичність "п-"	Результ. коеф. N =п+× п-
1	2	3	4	5
1.	Наявність документів про історію побутування	<p><u>Усі необхідні документи про історію пам'ятки наявні або історія пам'ятки не потребує підтвердження (4)</u></p> <p>Існують окремі документи про історію пам'ятки (2)</p> <p>Документи про історію пам'ятки відсутні (1)</p>	<p>Історія повністю підтверджується або не потребує підтвердження (1)</p> <p>Історія підтверджується частково або викликає сумніви (0,5)</p> <p>Історія є не підтвердженою (0,25)</p>	4
2.	Документальне підтвердження справжності у результатах аналітичних, стилістичних, мистецтвознавчих та інших досліджень	<p>Усі основні необхідні аналітичні дослідження проведені, а їх результати задокументовані (4)</p> <p>Окремі аналітичні дослідження проведені, а їх результати задокументовані (2)</p> <p>Результати аналітичних досліджень відсутні (1)</p>	<p>Справжність підтверджується в усіх результатах (1)</p> <p>Справжність підтверджується не повністю (0,5)</p> <p>Справжність є не підтвердженою (0,25)</p>	4
3.	Рівень змін, внесених реставраційними роботами	<p>Реставраційні роботи не проводились або є несуттєвими (4)</p> <p>Реставраційні роботи проводились в незначному обсязі (2)</p> <p>Реставраційні роботи проводились в значному обсязі (1)</p>	<p>Реставрація не змінила якості пам'ятки (1)</p> <p>Реставрація змінила якість пам'ятки у незначній мірі (0,5)</p> <p>Реставрація значно змінила якість пам'ятки (0,25)</p>	2

Номенклатурне визначення – «**Автентична пам'ятка**».

5. Експертний висновок: Представлена до експертизи та оцінки Холмська ікона Божої Матері Чудотворна XI – XII ст., характеризуються високим показником якості за індексом соціокультурної цінності (65536), який дозволяє класифікувати її як «**пам'ятку культури світового рівня значення третього порядку**». Вона також характеризується дуже високим показником за індексом рівня задоволення гуманітарних потреб особистості (32768), що дозволяє номенклатурно визначити її якість як: «**пам'ятки культури найвищого рівня задоволення гуманітарних потреб особистості**». За індексом рівня загальновиховної цінності (4096) Холмська ікона Божої Матері оцінюються як «**пам'ятка світового рівня загальної виховної цінності третього порядку**». Автентичність пам'ятки слід вважати доведеною.

У сукупності оцінок якості, що описують пам'ятку, вона має дуже високу цінність для національної історичної науки та світової історії й культури в цілому.

Рекомендації, щодо загальної вартісної оцінки Холмської ікони Божої Матері Чудотворної, здійсненої у контексті завдання визначення рівня можливих фінансових збитків національної культури України разі її повної втрати та на основі дедуктивної теорії (описаної в: Індутний В.В. Оцінка пам'яток культури. Київ, СПД Моляр С.В., 2009, 537 с.), полягають у доцільності застосування у якості показника прогнозованої вартості, величини добутку коефіцієнта соціокультурної цінності об'єкта оцінки (65536) та вартості матеріального носія, тобто вартості копії цього твору сакрального живопису, відтвореного в сучасних умовах. Визначення вартості відповідної копії здійснювалося на основі результатів аналізу сучасного ринку ікон в Україні, про що був укладений звіт, представлений у додатку 1³.

³Додаток 1 є невід'ємною частиною цього висновку.

Згідно поймаєного додатку, питома ринкова вартість сучасної⁴ копії Холмської ікони Божої Матері Чудотворної становитиме 14,02 доларів США за дециметр квадратний поверхні. Таким чином, враховуючи розміри Холмської ікони Божої Матері Чудотворної, її прогнозована вартість (С) становитиме: $C = 14,02 \times 9,65 \times 6,65 \times 65536 = 58\ 962\ 637$ (п'ятдесят вісім мільонів дев'ятсот шістдесят дві тисячі шістсот тридцять сім) доларів США або **1 463 157 837** (один мільярд чотириста шістдесят три мільйонисто п'ятдесят сім тисяч вісімсот тридцять сім) гривень за курсом Національного банку України, встановленим на 28.07.2016 року.

Цей вартісний показник доцільно використовувати у якості рекомендованого рівня можливих фінансових збитків світової та національної культури України в цілому у разі повної втрати пам'ятки.

Прогнозування вартості пам'ятки на основі індексу рівня задоволення гуманітарних потреб особистості, здійснювалося шляхом розрахунку добутку зазначеного вище індексуна показник трьохвідсоткової ставки середнього річного заробітку громадянина України у попередньому до поточного році, який становить 1514,64 гривень⁵. Отже, прогнозна вартість (С) за поймаєним індексом становитиме: $C = 1514,64 \times 32768 = 49\ 631\ 723$ (сорок дев'ять мільйонів шістсот тридцять одна тисяча сімсот двадцять три) гривні або **2 000 069** (два мільйони шістдесят дев'ять) долларів США за даними Національного банку України станом на 28.07.2016 року.

Цей показник може використовуватись в якості добре вмотивованої мінімальної страхової суми при укладенні відповідних угод, що передбачають переміщення пам'ятки культури до місць тимчасового зберігання.

⁴Визначеної на час укладання цього висновку.

⁵За даними Міністерства фінансів України (<http://index.minfin.com.ua/index/average/?2015>) середній заробіток в 2015 році склав 50488 гривень.

Прогнозування вартісного показника на основі індексу загальновиховної цінності пам'ятки, який дозволяє встановити рівень щорічних втрат в сфері національної культури, пов'язаних з вилученням пам'ятки з культурного обігу, передбачає обчислення добутку відповідного індексу та показника трьохвідсоткового рівня мінімальної річної заробітної плати громадянина України у попередньому до поточного році. Три відсотки від 15256⁶ гривень складає 457,68 гривень. Таким чином, прогнозований рівень щорічних втрат (С), пов'язаних з вилученням пам'ятки культури з обігу у сфері виховання, становить: $C = 457,68 \times 4096 = 1\ 874\ 657$ (один мільйон вісімсот сімдесят чотири тисячі шістьсот'ятдесят сім) гривень або 75 545 доларів США за даними Національного банку України станом на 28.07.2016 року

Показник можна рекомендувати як щорічну страхову суму, яка дозволить у разі настання руйнації окремих частин пам'ятки, пов'язаних з непередбачуваними подіями, раціонально та протягом передбаченого страховою угодою періоду здійснити відновлювальні роботи.

Обмеження: Експерти не мають майнових прав, пов'язаних з об'єктом експертизи, не несуть відповідальності за достовірність наданої їм замовником вхідної інформації про пам'ятку, не мають прямої або опосередкованої особистої зацікавленості у результатах експертизи та не можуть відповідати за вартісні показники зафіксовані в результаті вільного продажу об'єкта експертизи або використання його в фінансових операціях.

Експерт, професор:

В.В.Індутний

Кваліфікаційне свідоцтво за спеціальністю «експертиза товарів і послуг» та спеціалізацією «експерт-оцінювач у матеріальній сфері. Оцінка

⁶За даними сайту <http://www.buhoblik.org.ua/kadry-zarplata/oplata-truda/1953-1953-minimalna-zarobitna-plata.html>

культурних цінностей», видане Державним гемологічним центром України Міністерства фінансів України від 25 січня 2008 року, СПК № 104101.

Кваліфікаційне свідоцтво Фонду Державного майна України від 02.07.2011 №7918.

Свідоцтво про включення інформації про оцінювача в Державний реєстр оцінювачів і суб'єктів оціночної діяльності

Фонду Державного фонду майна України від 29.08.2013 р, № 10486.

**Експерт, кандидат історичних наук
заступник Головного зберігача
Національного музею історії України**

О.Б.Походяща

Зберігач фондів Музею Волинської ікони

Василевська С.І.

**Головний зберігач
Волинського краєзнавчого музею**

Пушкар Н.Ю.

Експерт-товарознавець

**Мельник С.М.
Ковальчук Є.І.
Несторук І.М.**

Директор ТОВ «АртАналітікс»

А.В.Індутний

Критерії оцінки культурних цінностей ТЕС (Тамоїкіна)

Критерії ТЕС		
	<i>Назва критерію</i>	<i>Операційна можливість критерію</i>
1	Ступінь цілісності (дефектність: натуральний знос і/або штучне пошкодження) на дату оцінки	Приймається значення відповідно до фізичного стану
2	Наявність знаків, клейм, відміток, підписів і т. ін. на дату оцінки	Відсутні або не застосовуються Присутні
3	Розміри Предмета на дату оцінки	Звичайні, стандартні
		Незвичайні, рідкісні
		Дуже рідкісні
		Надзвичайно рідкісні, унікальні
4	Складність технології виготовлення на дату створення	Проста, звичайна, стандартна або критерій не застосовується, у зв'язку з обліком в БВ
		Складна, незвичайна
		Дуже складна
		Унікальна, неповторна
5	Цінність застосованих матеріалів на дату створення	Матеріали звичайні або критерій не застосовується, у зв'язку з обліком в БВ
		Матеріали незвичайні
		Присутні рідкісні матеріали
		Присутні унікальні, неповторні матеріали
6	Функціональність споживчих якостей (критерій, що застосовується до відповідних предметів, наприклад, будинок, автомобіль, піаніно, бінокль і т. ін.) на дату оцінки	Змінені або загублені
		Невідомі або не передбачені, або збережені у первинному вигляді
		Набуті, не змінюючи Предмет
7	Наявність додаткових частин або нових деталей у предметі експертизи на дату оцінки	Немає (критерій не застосовується)
		Додані, але частина із доданих пошкоджена або замінена
		Додані деталі у відмінному збереженні і функціональні

8	Зміни предмета іншими майстрами, що не мали негативного впливу на стан предмета на дату оцінки	Немає (критерій не застосовується)
		Виконані невідомим майстром
		Виконані майстром місцевого рівня
		Виконані майстром регіонального рівня
		Виконані майстром національного рівня
9	Наявність реставрації та рівень визнання професійного рівня реставратора (береться до уваги тільки одне значення у випадку реставрації Предмета кількома реставраторами і визнано, що реставрація не мала негативного впливу на стан Предмета) на дату оцінки	Реставрація відсутня або критерій не застосовується
		Реставрація виконана невідомим майстром
		Реставратор місцевого рівня
		Реставратор регіонального рівня
		Реставратор національного рівня
10	Якість реставрації	Реставрація відсутня
		Реставрація дуже якісна
		Реставрація якісна або задовільна
		Реставрація призвела до втрати та/або негативного впливу на Предмет
11	Площа реставрації	Реставрація відсутня
		Площа реставрації до 10%
		Площа реставрації 10–40%
		Площа реставрації 40–80%
		Площа реставрації понад 80% або утрачена оригінальність головного елемента Предмета (сюжету, предмета)
12	Критерій застосовується тільки для предметів антикваріату (старше 100 років). Кількість відомих екземплярів на дату оцінки	Більше одного мільйона
		У межах [1001–000000] екз.
		У межах [101–1000] екз.
		У межах [11–100] екз. 1,5
		У межах [2–10] екз.
13	Час створення (підрозділяються на Предмети, що зберігаються важко, наприклад – книги, дерево, тканина і т. ін. та легко – метал, камінь і т. ін.)	Предмети, створені до 50 років
		Предмети, що зберігаються важко – до 1 додається збільшення коефіцієнта на 4 для кожних 50 років
		Предмети, що зберігаються легко – до 1 додається

	на дату оцінки	збільшення коефіцієнта на 1 для кожних 50 років	
14	Підтвердження історії походження, провенансу та наявності іншої документації на дату оцінки	Для Предметів віком старше 100 років	Немає підтвердження або відсутнє
			Підтверджено не менше 50%
			Підтверджено 50–90%
			Повністю підтверджено (100%)
		Для Предметів віком молодше 100 років	Немає підтвердження або відсутнє
			Підтверджено не менше 50%
			Підтверджено 50–90%
			Повністю підтверджено (100%)
15	Художня цінність на дату оцінки	Частково втрачена	
		Збережена та згідно зі звітом експерта є задовільною	
		Висока	
		Дуже висока	
		Унікальна, сенсаційна	
16	Наукова цінність на дату оцінки	Частково втрачена	
		Збережена та згідно зі звітом експерта є задовільною	
		Висока	
		Дуже висока	
		Унікальна, сенсаційна	
17	Право переміщення на дату оцінки	Обмеження на переміщення в межах країни	
		Обмеження на вивіз із країни	
		Обмеження на переміщення за межі країни	
		Немає ніяких обмежень	
18	Предмет входить до складу тематичної колекції, що була публічно представлена	Не входить або не застосовується	
		До складу фамільної або місцевої колекції	
		До складу колекції регіонального рівня	
		До складу колекції національного рівня	
		До складу колекції світового рівня	

	раніше на дату оцінки		
19	Перебування на території ризику (війни, пожежі, теракти, природні катаклізми і т.ін.) за весь час «існування» предмета до дати оцінки	Не знаходився	Факт підтверджено
			Предмет віком менше 100 років
			Предмет від 100 до 300 років
			Предмет віком старіший 300 років
20	Причетність до культурних, релігійних, суспільних, політико-соціальних, корпоративних та інших традицій за весь час «існування» предмета до дати оцінки	Факт не встановлено або критерій не може бути застосованим	Місцевого (родового) рівня
			Регіонального (обласного) рівня
			Національного рівня
			Світового рівня
21	Причетність до конкретної історичної особи, про яку є інформація в Енциклопедії за весь час «існування» предмета до дати оцінки	Факт не встановлено або критерій не може бути застосованим	Історична особа місцевого (родового) рівня
			Регіонального (обласного) рівня
			Національного рівня
			Світового рівня
22	Причетність до конкретної історичної події, про що є інформація в Енциклопедії за весь час «існування» предмета до дати оцінки	Факт не встановлено або критерій не може бути застосованим	Місцевого (родового) рівня
			Регіонального (обласного) рівня
			Національного рівня
			Світового рівня
23	Причетність до відомих шкіл, майстерень, виробництв і т. ін. за весь час «існування» предмета до дати оцінки	Факт не встановлено або критерій не може бути застосованим	Регіонального (обласного) рівня
			Національного рівня
			Світового рівня
24	Причетність до іншого об'єкта, що має історичне або інше важливе значення за весь час «існування» предмета до дати оцінки	Факт не встановлено або критерій не може бути застосованим	Інший об'єкт регіонального (обласного) рівня
			Національного рівня
			Світового (міжнародного) визнання
25	Факт та можливість участі предмета експертизи в	Предмет не брав участі у публічних торгах, чи відомостей про це немає, або він не має можливості	такої участі (наприклад, знаходиться в

	<p>публічних торгах за весь час «існування» предмета до дати оцінки</p>	<p>державній власності) Предмет брав участь лише в одних торгах і більше в нього такої можливості не має (наприклад, придбаний на аукціоні або подарований державному музею) Предмет брав участь в одних торгах та більше не має такої можливості</p>
26	<p>Популяризація предмета на дату оцінки</p>	<p>Предмет публічно не представлено та/або зберігається винятково у фамільній колекції та не відомий широкому колу вчених та суспільству Предмет відомий окремим ученим, брав участь в експозиціях (виставка, публікація, в т.ч. в Інтернеті) та з ним ознайомилися не більш 1 тис. людей Предмет відомий окремим ученим з різних країн, був експонований та з ним ознайомилися від 1 тис. до 10 тис. людей із різних країн Предмет відомий широкому суспільству вчених із різних країн, брав участь в експозиціях світового рівня та з ним ознайомилися від 10 тис. до 100 тис. людей Предмет описаний у національних підручниках будь-якої країни і/або брав участь в експозиціях та з ним ознайомилися більше 100 тис. людей Предмет описаний у національних підручниках та енциклопедіях двох або більш країн, і/або брав участь у міжнародних експозиціях та з ним ознайомилися від 1 млн. до 10 млн. людей Предмет описаний в національних підручниках та енциклопедіях кількох країн, його рекламують відомі світові кампанії, і/або брав участь в експозиціях світового рівня та з ним ознайомилися від 10 млн. до 1 млрд. людей Предмет описаний у підручниках та енциклопедіях кількох розвинутих країн, його рекламують відомі світові кампанії, і/або брав участь в експозиціях світового рівня та з ним ознайомилися понад 1 млрд. людей</p>

**Критерії оцінки культурних цінностей І. Жарова (методика
Жаров®)**

№ №	Назва критерію	Назва рівня	Крок кри тері ю	Знач ення рівн я
1	Критерій обмеження переміщення КЦ	Переміщення культурних цінностей можливості не обмежене	-	1
		Переміщення культурних цінностей можливе, але має законодавчі обмеження або пов'язане з істотними труднощами	0,7	0,7
		Переміщення неможливе, але існує можливість широкого публічного перегляду і вивчення	0,64	0,45
		Переміщення неможливе і доступ до культурної цінності обмежений	0,47	0,21
2	Критерій втрати цілісності	Пошкодження відсутні	-	1
		Є незначні пошкодження	0,7	0,7
		Пошкоджена менша частина культурної цінності	0,64	0,45
		Пошкоджена велика частина культурної цінності, але наявність цих пошкоджень дозволяє, проте, розглядати об'єкт оцінки як матеріальну цінність	0,47	0,21
3	Критерій втрати функціональних властивостей	Функціональні властивості з моменту створення не змінювалися або критерій не застосуємо	-	1
		Функціональні властивості втрачені повністю або частково, але це втрата не зробила істотного впливу на сприйняття культурної цінності	0,7	0,7
		Функціональні властивості втрачені, і ця втрата істотна для сприйняття культурної цінності	0,64	0,45
		Функціональні властивості втрачені,	0,47	0,21

		ця втрата є визначальною для сприйняття культурної цінності, але втрата цих властивостей дозволяє, тим не менше, розглядати об'єкт оцінки як матеріальну цінність		
4	Критерій обсягів реставрації	Реставрація не проводилася	-	1
		Реставрації піддалася незначна частина КЦ	0,7	0,7
		Реставрації піддалася менша частина КЦ	0,64	0,45
		Реставрації піддалася велика частина КЦ	0,47	0,21
5	Критерій якості реставрації	Реставрація не проводилася або була проведена з високим професіоналізмом	-	1
		Реставрація хорошої якості	0,75	0,75
		Реставрація проведена на аматорському рівні	0,64	0,48
		Неякісно зроблена реставрація	0,47	0,23
6	Критерій наявності підписів, написів, знаків і позначок авторів, власників, користувачів та інших осіб	Відмітки / написи відсутні	-	1
		Присутні неідентифіковані написи / позначки	1,7	1,7
		Присутні ідентифіковані написи / позначки однієї групи	1,95	3,3
		Присутні ідентифіковані написи / позначки двох і більше груп	2,27	7,5
7	Критерій віку культурної цінності	МОЛОДІСТЬ: Вік менше 25% граничного віку	-	1
		ЗРІЛІСТЬ: Вік від 25% до 50% граничного віку	1,7	1,7
		СТАРІСТЬ: Вік від 50% до 75% граничного віку	1,95	3,3
		СТАРОВИНА: Вік понад 75% граничного віку	2,27	7,5
8	Наявність історії походження і володіння	Інформація про КЦ відсутня або неповна інформація про КЦ з віком меншим двох «темних» періодів	-	1
		Відображена менша частина історії КЦ з віком в два і більше «темних» періодів або повна інформація про КЦ з віком менше двох «темних» періодів	1,7	1,7
		Відображена велика частина історії	1,95	3,3

		КЦ з віком утри і більше «темних» періодів або повна інформація про КЦ з віком удва «темних» періоди		
		Повна інформація про КЦ з віком утри і більше «темних» періоди	2,27	7,5
9	Критерій наявності подій, що впливають на підвищення попиту щодо пропозиції			
10	Критерій художньої цінності			
11	Критерій наукової цінності			
12	Критерій можливості відтворення			
13	Критерій відомості і популярності автора			
14	Критерій спільної роботи			
15	Критерій причетності за способом створення культурної цінності			
16	Критерій причетності до соціально-культурних, релігійних та інших традицій народів			
17	Критерій причетності до історичних подій			
18	Критерій причетності до історичних, видатних особистостей			
19	Критерій відношення до суспільно-визнаних предметів вищого рівня			
20	Критерій впливу на колекцію, комплект, тематичний ряд			
21	Критерій ознайомлення			